

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Disputatio XXIII. De pœnis spiritualibus Hæreticorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

Hurtado §. 21. & Castro Palao num. 5. qui adducit Caltrum lib. 1. de iusta hereticorum punitione cap. 19. fauente Coninch num. 146. dicens prohiberi solum disputationem susceptam ad conuincendos eos, qui in fide errant, & Suarez ubi supra num. 1. dicens, non prohiberi disputationem quæ non suscipitur contra hereticos, sed inter fideles fit, quia illa non est formalis disputatio de fide. Et quidem non video, quomodo aut in quo possit P. Sanchez ab hac sententia dissidere, cum ipse ibidem dicat, non prohiberi nisi disputationem formalem, quæ non est, nisi quando persuadendi causa suscipitur, non verò quando fit exercitij gratia, vel ingenij acuminis ostendendi. Si enim disputatio fit inter Catholicos, nihil de fidei veritate dubitantes, aut formidantes, necesse est, quod vel fiat solum exercitij gratia, vel certe si ordinatur ad conuincendum & persuadendum non fit ad persuadendam fidem sed modum probandi, aut rationem aliquam, circa quam possit esse contentio, & diuersitas opinionum: quod tamen, ut diximus, non est de fide disputare, sed de rationibus, aut modo illam defendendi, quæ disputatio non videtur prohibita in illo derero, sed sola disputatio de fide.

142 Duplex limitatio opponi communiter solet huic prohibitioni. Prima est necessitas, v. g. si nullo præfente clerico, qui fidei partes tueri possit, hereticus cum iniuria, vel præiudicio eiusdem fidei loqueretur, eamque improbarer: tunc enim si adesset laicus doctus, posset, imò & plerumque teneretur fidem defendere, ut os obstrueret heretici: ita Aragon. & Valentia, quos affert, & sequitur Sanchez num. 7. Suarez num. 11. Coninch num. 147. Castro Palao num. 6. Hurtado §. 23. qui nomine necessitatis dicunt intelligi etiam magnam fidei utilitatem, quam quidem lex illa impedire non intendit. Secunda limitatio est pro regionibus, & provinciis, in quibus heretici grassantur, ubi per contrarium vltum derogatum esse huic prohibitioni, testatur Valentia in præfenti disp. 1. quæst. 10. punct. 4. cuius testimonio fidem adhibent Sanchez dicto num. 7. Suarez num. 11. in fine, Castro Palao num. 8. Hurtado §. 22. & Coninch num. 148.

Secunda limitatio.

143 Iuxta doctrinam huius sectionis, responderi poterat ad id, quod ante biennium quæsitum fuit an scilicet posset, consentiente saltem summo Pontifice, in provincia quadam fieri conuentus Ecclesiasticus in quo Principis iussu conuenerent etiam schismatici, seu heretici illius Provincia simul cum Prælati Catholicis, ad disputandum de religione, & stabiliendam concordiam inter ipsos. Dixi enim primò, non debere vllò modo permitti synodum, ad quam schismatici vel heretici, aut eorum Prælati conuenerent etiam ut iudices, & cum iure suffragij: cum hoc iure omnino careant, nec debeant comparere ut iudices, sed ut rei, vel certe ut à veris Prælati instruuntur & reducantur. Secundò non esse conuocandos Prælatos Ecclesiæ ad hunc conuentum à Principe seculari, ad quem hoc munus non spectat, sed benigne inuitandos, & petendam summi Pontificis facultatem, ut possint ea de causa à propriis Ecclesiis abesse: schismaticos verò posse à Principe cogi, ut vocati à Prælati Catholicis veniant ad reddendam rationem sui erroris, ut ita corrigi, & conuinci possint. Qui effectus cum non aliter, nisi hac via sperari posset, ut dicebatur, videbatur posse Pontificem consensum præ-

Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

stare ad hunc conuentum potius, quam synodum, faciendum: non quidem ad examinandas res fidei, aut de illis decernendum, sed ad conferendum eorum cum schismaticis, eosque conuincendos; videbantur enim concurrere conditiones supra requisitæ ad licitam disputationem reddendam: disputaturi quippe erant non laici, sed Prælati Ecclesiæ, & alij sacerdotes Theologi, & docti, & hoc cum hominibus ut plurimum indoctis, & imperitis, qui facile conuinci possunt, præsertim ostensis eorum libris à suis Ministris euidenter falsificatis ad eos decipiendos: quare spes erat, quod eorum multi reducerentur ad Ecclesiam. Item disputandum erat non coram plebe, sed coram viris doctis: & hac ipsa occasione Catholici simplices magis confirmarentur in vera fide, quam à suis Prælati scirent ita gloriosè defendi, nec posse ab aduersariis oppugnari. Cauendum tamen, ne pacta aut concordia ibi cum hereticis fieri possent, saltem nisi sciente, & consentiente summo Pontifice, & multo minùs, ne dogmata de religione decernantur, sed solum ut dogmata à Conciliis generalibus stabilita, & doctrina Romanæ Ecclesiæ defendatur & aberrantes ad eam regulam reducantur. Quia tamen re maturè examinata, compertum fuit, non concurrere conditiones illas requisitas, licentia meritò denegata fuit.

Agere solent aliqui hoc loco de communicatione licita, vel illicita cum infidelibus, dando illis res indifferentes, quibus ipsi ad falsos ritus sacrilegè vtuntur, v. g. an dari possit Iudæo agnus, quem vult ad sacrificium Iudaicum, vel ethnico idolum, quod perit ad illud colendum & sic de aliis. Quod tamen propriè spectat ad tractatum de scandalo, cum sit quæstio generalis de danda, vel non danda re aliqua ab usuro. Videri autem interim possunt Sanchez lib. 1. in Decal. capite 7. Coninch in præfenti disput. 18. dub. 13. & alij Recentiores, quos congerit Diana p. 5. tract. 7. de scandalo resol. 6. & 36.

DISPUTATIO XXIII.

De pœnis spiritualibus hereticorum.

SECTIO I. De excommunicatione hereticis imposta.

- II. De actione externa requisita ad constituendum hereticum externum. & incurrendam excommunicationem.
- III. De absolutione ab hæresi, & excommunicatione ob hæresim contracta.

N duplici genere sunt hereticorum pœnæ: quædam sunt spirituales, quædam temporales, vel etiam corporales. Nunc agimus de solis spiritualibus, quarum notitia magis necessaria est Theologis, quia magis spectant ad forum internum; nam temporales, & corporales ferè pertinent ad forum externum, in quo per Canonistas examinantur, & mandantur executioni. Nomine autem hereticorum, in ordine ad pœnas intelliguntur etiam Pagani, Mahometani, Iudæi,

HHh

&c

& alij infideles, & Apostata, qui post baptismum susceptum à Catholica fide deficiunt, licet non solum partem fidei Christianæ relinquant per hæresim, sed totam, vel ferè totam per Paganismum, & el Judaismum abneget: ij enim eadè pœnas incurrant ac hæretici, vt fatentur Doctores omnes, quos refert, & sequitur Sanchez lib. 2. in decal. cap. 7. num. 18. nam quoad culpam tota malitia hæresis continetur in Apostasia, & additur vltèriùs recessus totalis à fide, quod non minuit, sed aggravat peccatum, & facit Apostatam digniorem omnibus iis pœnis: Schismatici autem, qui hæretici non sunt, non intelliguntur nomine hæreticorum, quoad eorum pœnas, nisi exprimentur, vt docet Sanchez eum alijs lib. 2. in Decalog. cap. 36. vbi enumerat etiam proprias Schismaticorum pœnas.

S E C T I O I.

De Excommunicatione hæreticis
imposita.

¹ *Excommuni-
catio maior
est prima &
antiquissima
hæreticorum
pœna,*
Prima, & antiquissima hæreticorum pœna est excommunicatio maior, vt constat ex cap. Achatus 24. qu. 1. cap. Ad abolendum cap. excommunicamus 1. & 2. de hæreticis cap. Quocunque eodem: tit in 6. cap. nouerit, de sententiâ excommunicationis. Denique in 8. illa cœna imponitur, & renouatur singulis annis hæc excommunicatio reseruata Summo Pontifici. Est autem hæc excommunicatio omnium antiquissima, vt notauit Azor tom. 1. lib. 8. cap. 10. quæst. 1. Est etiam ipso facto incurrenda quamuis iure antiquiori solum esset imponenda, iuxta quod antiquum ius loquutus videtur S. Thomas in præsent. quæst. 11. art. primo.

Obstare posset illud Pauli ad Titum 3. hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuota: non ergo debet censeri excommunicatus ante duas monitiones. Respondet Suarez in præsent. disp. 21. sect. 1. num. 7. in primis verba illa aliter legi à multi Patribus, quos ibi congerit, nempe post, vnam admonitionem deuota, quæ admonitio sufficiens sit per legem. Secundò tamen, & faciliùs respondetur, admissa nostra lectione vulgata, quæ retinenda est, ibi sermonem esse de excommunicatione ferenda ab homine scilicet ab Episcopo, qualis erat Titus, & ideo duplex admonitio exigebatur: nunc autem excommunicatio est à iure, quod semper monet, & ideo sufficit lex promulgata, vt ipso facto incuratur. Posset tertio addi, duas illas monitiones non requiri, vt hæreticus incurat excommunicationem, sed vt Episcopus certior fiat de eius pertinacia, & quam incurrerit censuram, & ita meritò, & prudenter possit illum declarare excommunicatum, vt ab omnibus vitetur: multi enim sine pertinacia sectantur hæreses, & ideo ab excommunicatione excusantur; imò à peccato etiam graui, aliquando vero licet non excusentur à peccato, sed tamen quia peccant ex ignorantia culpabili, non sunt propriè hæretici, vt vidimus in superioribus, agentes de essentia hæresis.

² *Hæc excommuni-
catio an
sit iuris diuini.*
De hac ergo excommunicatione queritur primò an sit iuris diuini, an solum iuris positui humani. Aliqui voluerunt esse iuris diuini, ita Driedo, Echius, Almaynus, Penna, & alij, quos af-

fert Suarez vbi supra num. 1. Contraria tamen sententia verissima est, licet hæreticus dignissimus sit hac pœna, non esse tamen impolitum quos affert, & sequitur Suarez, Castro Palosus Castro, & Lorca, quos affert, & loquitur Hurtado disput. 83. sect. 1. §. 4. & constat ex modo loquendi Pontificum, qui dicunt se excommunicare hæreticos, quod non dicere si iam essent à Christo excommunicati. Constat etiam ex antiquiori vsu Ecclesiæ, quo hæc excommunicatio, vt diximus, non erat ipso facto, sed solum ferenda, vt notauit Suarez vbi supra num. 5. non ergo erant iam antea hæretici ipso facto excommunicati. Constat deinde ex præsent. quæ hæretici non denuntiati non sunt vitandi, non sunt ergo excommunicati iure diuino. Alioquin non posset Ecclesia minuire ex parte excommunicationem illam, pro vt de facto minuit, cum excommunicatio completè sumpta includat priuationem cõmunicationis cum fidelibus, quam priuationem saltem ex parte fidelum abstulit ex parte ipsa Ecclesia. Similiter Ecclesia aliquando admittit hæreticos ad cõmunicationem suffragiorum cõmunium, vt in festis hebdomadæ maioris, quæ die publice, & solemniter orat pro hæreticis omnibus, quod non faceret, si iure diuino essent cõmunibus suffragiis priuati. Denique ratio à priori est, quia licet potestas Ecclesiæ ad excommunicandos hæreticos, & alios peccatores sit de iure diuino, ipsa tamen excommunicatio, & vsus illius est omnino de iure Ecclesiastico, quo constituta est talis excommunicationis censura, includens exclusionem à suffragiis, sacramentis, jurisdictione, cõmunicatione sacra, & ciuili cum alijs fidelibus, quæ priuationes sicut ab Ecclesia constitutæ sunt, ita ab eadem augeri possunt, & dimitti, & mitigari, & suspendi ad tempus, vel in ordine ad aliquem effectum, pro vt sape de facto fit, quia totum hoc in fieri, & in conseruari pendet ab Ecclesia, & ideo etiam summus Pontifex non ligatur legibus excommunicationis, nec ipse potest eam incurere, nec etiam prohiberi à cõmunicatione cum excommunicato, nisi ad summum quoad vim directiuam, sicut alijs legibus Ecclesiasticis. Quare potest hæretico auferre incapacitatem ad beneficia, vel ad iurisdictionem, & concedere aliquibus facultatem cõmunicandi cum hæreticis in iis, in quibus cõmunicatio non esset prohibita lege naturali, vt dicemus; nec circa hoc inuenitur aliquod præceptum Christi, imò cõmuniter Theologi dicunt, Christum in lege gratiæ non addidisse ex se præcepta positiua, nisi circa fidem & sacramenta; non ergo imposuit in hæreticos excommunicationem propriam, quæ in sua essentia est aggregatum quoddam ex multis præceptis positiuis.

Obiiciunt primò aliqua Scripturæ loca, in quibus videtur hæc excommunicatio in hæreticos lata, Ioan. epist. 2. Nec aue illis dixeritis. Ad Romanos 16. declinate ab illis. 1. ad Corinth. 5. cum eiusmodi nec cibum sumere. 2. ad Thessal. 3. denuntiamus vobis fratres in nomine Domini Iesu Christi: vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam accepistis à nobis. Quæ verba Cyprianus epist. 55. intelligit de hæreticis, ad Galat. 1. §. quis vobis

Communicatio cum hæreticis illicita de iure naturali, etiam si excommunicatio, et prohibitione Ecclesiæ.

vobis evangelizaverit, præter id quod evangelizarum est, anathema sit. Ad Tit. 3. hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem derelicta. Respondetur, hæc omnia non probare propriam excommunicationem, sed ad summum obligationem fidelium non communicandi cum hæreticis. Excommunicatio enim propria multa alia includit, nempe obligationem excommunicati non communicandi cum aliis, carentiam suffragiorum, inhabilitatem ad iurisdictionem, ab beneficiis, &c. Rursus sciendum est, communicationem cum hæreticis, magna ex parte illicitam esse de iure naturæ, etiam si excommunicatio, vel prohibitione Ecclesiæ. Primum communicationem in ipsa doctrina hæretica, quæ est communicatio formalis cum hæretico, quatenus hæreticus est: Secundum in ritibus hæreticis: Tercium familiaritatem talem, quæ communicantem reddat suspectum, prout de facto aliquando redditur, & indiget purgatione canonica, ut constat ex cap. inter sollicitudines, de purgatione canonica, & ex S. Leone serm. 18. de passione, & sermone contra Eutych. Quartum, quando subest periculum perversionis, prout plerumque subest. Quintum, quando adest scandalum aliorum, qui facile inducuntur ad familiaritatem cum hæreticis. Sextum, quando est cum damno ipsius hæretici, qui audacior redditur, & insolens ac pertinax in suo errore. Quia ergo communicatio cum hæreticis regulariter noxia, & periculosa est, ideo Apostoli eam vitandam monent, & longissime fugiendam, omissa etiam salutatione communi, quando id vitale est ad vitandum periculum, ut bene explicat Suarez dicta sect. 1. numer. 4. Nec vox illa Anathema sit, à Paulo usurpata ad Galat. 1. propriam censuram eo loco significat, cum ibidem Angelo etiam aliter prædicanti anathema dicat, cum certum sit Angelum non esse capacem Ecclesiasticæ censure.

4. Obiectio 2.

Obiiciuntur secundò loca, & exempla sanctorum: Ambrosius lib. 7. in Lucam capit. 9. in fine, & cap. 10. in principio, dicens: *Hos non suscipit Dominus, sed à suo iudicio arceat, & prohibet*: sed hæc verba non significant propriam excommunicationem, sed exclusionem à Christi confortio. Item exempla Ioannis Apostoli, qui noluit ingredi balneum in quo erat Cherinthus hæreticus, & S. Antonij Abbatis, qui nunquam cum hæreticis pacificum sermonem miscuit, & S. Hermenigildi Regis, qui mori maluit, quam Eucharistiam de manu hæretici Arianismi suscipere, & alia, quæ congerit Suarez num. 2. & 3. qui tamen num. 8. bene notat, non omnia, quæ sancti dixerunt, vel fecerunt in hac parte, esse sub præcepto, sed aliqua esse sub consilio ad exemplum aliorum, ut diligentius caveant, & ad ostendendam abominationem erga hæreticos. Illud tamen Hermenigildi factum credo fuisse sub præcepto, quia in illis circumstantiis suscepcio communionis de manu hæretici erat signum communicandi cum illo in religione, & ad hoc ipsum missus erat à Patre Ariano Episcopus hæreticus ad filium, ut hoc signo Arianismi dato reconciliari posset cum filio.

5. An hæretici non solum sint excommunicati, sed excommunicati vitandi, quales sunt notitij percussores Clerici. De hoc tamen dixi diff. 2. sect. 1. ubi etiam vidimus, qualis denuntiatio exigatur, & an sufficiat sententia Card. de Lugo de virtute Fidei divina.

tentia declaratoria criminis, & alia dubia circa hanc questionem.

Tertio quaeritur, an ob hæresim merè mentalem incurratur hæc excommunicatio. Affirmant non pauci ex Canonistis quos late congerit Sanchez, dicto lib. 2. cap. 8. num. 1. quibus consentit ex Theologis Adrianus, & aliqui Summistæ ab eodem relati: quia peccatum hæresis consummatur interiorius, ergo nomine hæreticorum comprehenditur hæreticus etiam mentalis, qui simpliciter & absolute est hæreticus.

Contraria sententia verissima est, quam docent omnes Theologi, & amplectuntur iam communiter Iuris Doctores, quos late refert, & sequitur idem Sanchez ibid. num. 2. Suarez in præfati diff. 2. sect. 2. num. 4. & diff. 4. de Censuris sect. 2. & lib. 4. de legibus cap. 12. Hurtado diff. 83. sect. 2. & alij omnes. Fundamentum præcipuum est, quia Ecclesia non iudicat de occultis, seu internis, nec potest directè, & per se actus internos præcipere, aut prohibere, licet possit per accidens, quatenus deserpiunt ad integrandos actus externos humanos, & visibiles, ut clarè fatentur Pontifices in cap. tua nos, & cap. sicut tuus, de Simonia, & in cap. erubescant 32. dist. 1. Potestas enim Ecclesiæ, est ad gubernationem visibilem fidelium, qui Ecclesiam visibilem componunt: quare iurisdictionem involuntariam, & coactivam non exercet circa merè interna, licet exerceat aliquando iurisdictionem voluntariam, ut in concessione indulgentiæ, & dispensatione voti interni. Cur autem indirectè & per accidens possit Ecclesia præcipere actus internos, videtur quæ dixi diff. 15. de penit. sect. 6. num. 139. & sequentibus: Nec obstat, quod peccata merè interna sint materia necessaria confessionis sacramentalis, & debeant ad Ecclesiæ tribunal deferri: Nam iurdictio illa sacramentalis est alterius generis, nec est intra terminos potestatis, & gubernationis visibilis, sed pertinet ad forum Dei, qui iudicat etiam de internis, & voluit constituere Vicarios sui Prælatos Ecclesiæ, ut exerceant in eo tribunali potestatem ipsius Dei quoad solvenda, & retinenda peccata; sistendo tamen intra terminos potestatis visibilis, non potest Ecclesia de internis merè iudicare. Posset quidem Prælati referre validè peccatum hæresis internum, quia illa non est iurdictio coactiva, sed solum negare inferioribus sacerdotibus iurisdictionem ad absolvendum à tali peccato, quam ipsi de se non habent, nisi dependenter à superiore. Punire verò pœna excommunicationis hæreticum merè mentalem non potest, quia hoc esset obligare directè ad actus merè internos eosque prohibere adhibita pœna, quod excedit potestatem visibilem superioris. De hoc tamen agitur ex professo in tract. de legibus: sufficiat tetigisse fundamentum huius communis, & receptissimæ doctrinæ.

Quartò quaeritur, contra, an incurratur hæc excommunicatio ob hæresim merè externam, qua quis exterius v.g. negat Trinitatem ob meritum, vel aliam causam, cum tamen toto corde eam interiorius credat. Affirmauit Caietanus cum aliis, qui ei adhæserunt, quos refert Sanchez dicto lib. 2. cap. 8. numer. 8. quia Ecclesia non iudicat de occultis, sed de actu externo. Contraria tamen sententia verissima est, quam docent omnes Theologi, quos affert, & sequitur Sanchez ibidem, Suarez diff. 19. sect. 4. numer. 6. & alij quos

An ob hæresim merè mentalem incurratur hæc excommunicatio.

6

7

An ob hæresim merè externam.

HHh 2

quos affert, & sequitur Hurtado *dicta disp.* 83. *sect.* 6. Ratio autem est clara ex dictis in superioribus, quia non est hæreticus, qui non est infidelis, cum hæresis sit infidelitatis species: non est autem infidelis cuius peccato non amittitur fides, quæ certe non perditur ab eo qui credit firmissimè totam nostram fidem, & quidquid Deus reuelauit. Cum ergo excommunicatio hæc lata sit in hæreticos, non ligat eum, qui adhuc Catholicus perseverat. Fatemur, potuisse Ecclesiam excommunicare etiam propter hanc externam negationem fidei: id tamen de facto non fecit, sed propter hæresim. Fatemur etiam incurri posse eo casu excommunicationem laram in fautores hæreticorum, si hæresis assertio externa redderet in eorum favorem: non tamen incurretur excommunicatio præcisè lata in hæreticos. Denique Hurtado *ubi supra* aduertit eum, qui sine infidelitate interna colit exterius idola incurtere excommunicationem laram in extravaganti quadam Ioann. XXII. relata in directorio inquisitorum 2. *part. quest.* 43. post numerum 9. ubi huic crimini imponuntur omnes hæreticorum pœnæ præter bonorum publicationem. Cæterum Sanchez *dicto cap.* 7. *num.* 10. cum aliis notat in primis id non procedere, quando ex metu id facit, sed quando sponte, & ex affectu ad idola operatur. Deinde dubium esse, an lex illa usu recepta sit, quia aliqui id negant.

8

An ignorans excommunicationem contra hæreticos latam, eam incurrat lapsus in hæresim culpabilem.

Quintò quaeritur, an ignorans excommunicationem contra hæreticos latam, eam incurrat lapsus in hæresim culpabilem. Hæc tamen quaestio communis est ad omnes excommunicationes, & de ea videri possunt occurrente casu Sanchez *dicto lib.* 2. in *Decalog. cap.* 8. *num.* 5. & latius *lib.* 9. de *Matrim. disp.* 32. *num.* 13. Sanchez de censuris *disp.* 4. *sect.* 9. *num.* 19. Hurtado in *presenti dicta disp.* 83. *sect.* 5. & alij, quos congerit Diana 4. *parte tract.* 2. de *irregularitate, resolut.* 85. qui tamen postea 5. *part. tract.* 13. *miscelan. resolut.* 18. cum Hurtado in *presenti disp.* 84. §. 9. limitat sententiam negantem, quam tenuerat de habente ignorantiam etiam culpabilem, non tamen crassam, nec supinam, ut applicari non debeat ad hæreticos nostrarum provinciarum, quia impossibilis videtur in alijs talis ignorantia. Quomodo autem iuxta illam doctrinam excusari possint plurimi ex hæreticis Græcis, Anglis, Scotis, & Germanis ab incurrenda hac excommunicatione, indicat satis idem Hurtado *dicta disputat.* 83. §. 43.

9

An hæreticus externus, sed occultus, qui sine vilo teste hæresim suam exterius verbo, vel scripto protulit, incurrat hac excommunicationem.

Maiores difficultates, & propterea huius loci est, an hæreticus externus, sed occultus, qui sine vilo teste hæresim suam exterius verbo, vel scripto protulit, incurrat hac excommunicationem. Nemo id negat in particulari, & ideo fortasse Hurtado *dicta disp.* 83. *sect.* 4. §. 36. dixit, à nullo Theologo, aut Canonista hoc negari. Sed tamen Suarez in *presenti dicta disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 3. refert tacito nomine aliquos, qui de censuris in genere dixerunt non incurri ob delicta omnino occulta, & idem de hæresi omnino occulta docet nouissimè Croufers in regulam S. Francisci *cap.* 7. *lect.* 4. folio 518. apud Dianam 6. *parte tract.* 6. *miscelan. resolut.* 51. Ipse tamen Suarez, & alij omnes, quos refert *num.* 6. concedunt sufficere hæresim externam quantumcunque occultam ad hanc excommunicationem contrahendam. Plures autem congerit, & sequitur Diana *ubi supra*, & Sanchez *dicto lib.* 2. in *Decalog. cap.* 8. *num.* 6. Ra-

tio autem est, quia licet id delictum probari non possit in iudicio, ut iudex particularem sententiam ferat, id tamen est per accidens ob defectum testium: lex autem potest prohibere anteceden- ter delictum illud, cum sit verè externum, & sensibile, & pœnas transgressoribus statueret, quæ in conscientia obligent: nec potest potestas hæc in Ecclesia negari, quæ ex praxi in alijs mortis apertissimè constat. Nam qui occultissimè homicidium committit, irregularitatem incurrit, licet id nemini profus, præter delinquentem, innotuerit: quando verbi gratia, venenum in cibo, aut potu miscuit, virtutis adeo occultæ, ut à nemine deprehendi poterit. Sic etiam incurrit fructuum priuationem, qui officium non recusat, licet hæc omisso occultissima sit, & ipsi soli manifesta esse poterit, & sic de alijs passim: de quo videri potest Suarez *disp.* 31. de *Censuris, sect.* 1. *num.* 67. Cum ergo potestas non debeat Ecclesie ad prohibenda, & punienda delicta externa occulta, & aliunde verba legis excommunicantis omnes hæreticos generalia sint, non est fundamentum ad excipiendos hæreticos occultos: quod idem de alijs omnibus pœnis hæreticorum dicendum est ob eandem rationem, quæ scilicet non indigeant iudicis sententia ut imponantur.

Illud ergo commune axioma, quod de occultis non iudicat Ecclesia, intelligendum est cum distinctione, & proportionem accommoda ad duplex genus occultum. Aliud enim est occultum per se, quod scilicet de se est obiectum insensibile, & eius incognoscibilitas, seu insensibilitas tenet se ex parte obiecti, quod tale est, ut non possit in seipso cognosci per sensus, quales sunt actus interni, qui in seipsis non possunt ab alijs cognosci, sed solum quatenus per voces, vel alia signa exprimuntur. Atque de his occultis non potest Ecclesia iudicare, quia non sunt obiectum suæ potestatis, & iurisdictionis, quæ tota est ad visibilem, & sensibilem gubernationem huius corporis, & Reipublicæ visibilis: quare non potest actus merè internos præcipere, aut prohibere, nisi quatenus necessarij sunt ad actus humanos sensibiles, quos potest prohibere, aut præcipere. Vnde de actibus merè internis non potest ferre leges, aut pœnas pro iis faciendis, vel omittendis imponere. Aliud verò est occultum per accidens, cuius incognoscibilitas non provenit ex obiecto, cum hoc de se sensibile sit, sed ex absentia potentie cognoscitiuæ, & testium & de his quidem actibus Ecclesia non iudicat per sententiam particulare, ut eos puniat, quando occultus remanet, & nisi sufficienter probentur argumentis externis; non quidem ex defectu delicti, sed ex defectu probationis. Hos autem actus potest Ecclesia antecederet per legem, vel sententiam præcipere, aut prohibere, cum sint actus externi, & sensibiles, pertinentes ad sensibilem, ac externam gubernationem, & honestatem subditorum, ad quam Ecclesie potestas ordinatur. Vnde potest simul pœnas statuere, quæ quando indigent iudicis ministerio, ut mandentur executioni, necessaria erunt notitia delicti ad sententiam particularem ferendam: quando verò ad sui executionem non requiritur ministerium iudicis, sed ipso facto incuruntur, & ab ipso delinquentem mandari debent executioni, non est necessaria alia notitia, nisi delinquentis conscientia. Quæ autem sint pœnæ illæ, quas lex potest imponere ipso facto

facto incurrendas ante vllam prorsus iudicis sententiam, pertinet ad tractatum de legibus, & non est dubium, quod excommunicatio, & alia censura, atque etiam irregularitas in hoc poenarum genere computentur.

Restat nunc præcipua difficultas de signo, vel actu externo sufficienti, vt aliquis dicatur hæreticus externus, atque adeo ad incurrendam excommunicationem, & alias poenas spirituales hæreticorum: de quo dicendum est sectione sequenti.

SECTIO II.

De actione externa requisita ad constituendum hæreticum externum, & incurrendam excommunicationem.

11 *Sufficit ad hæresim externam constituendam, quod hæresis interna signo aliquo externo manifestetur. Hæc autem signa ad duo genera reduci solent, nempe ad verba, & ad facta: sub verbis includuntur nutus, siue capite, siue manibus, siue aliter fiant, quare sufficit modus ille loquendi, quo aliqui se se inuicem intelligunt, signa aliqua digitorum motibus formantes: sub factis vero intelligi debent omissiones etiam aliquis facti externi, cum non minus aliquando manifestetur hæresim internam omissione facti, quam actus positius, unde deprehendi solent sæpe hæretici ex omissione ipsa operum Catholicorum.*

12 *Ex hac regula generali plura inferuntur ad casus particulares practicos, quibus ea regula magis declaratur. Primo itaque inferitur, non fieri hæreticum externum, nec incurtere excommunicationem eum, qui confessorio manifestat suam hæresim præteritam internam, vt confiteatur suum peccatum, imò nec eum, qui consilij, & remedij petendi gratia manifestat suam hæresim internam præsentem. Cuius rationem reddidimus supra disp. 14. sect. 1. vbi latè de hoc dictum est, & ideo non oportet nunc iterum hoc repetere, & videri etiam possunt de hoc casu Suarez in præfenti disp. 21. sect. 2. n. 12. & Granado in præfenti controuers. 1. tract. 15. disp. 13. n. 14.*

13 *Secundo inferitur, quid dicendum sit de eo, qui characteribus vel notis, sibi tantum notis hæresim externam scribit, quæ vulgò cifra vocantur, de quibus Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 8. num. 10. dicit, non sufficere ad censuram incurrendam: videtur autem supponere signa talia esse, vt à nullo alio intelligi valeant. Melius tamen Hurtado disp. 83. sect. 3. §. 15. notat, eos characteres aliquando non posse ab vlllo alio intelligi, præsertim quando pauci sunt, vel inconcinne, & contra regulas scribendi characteribus ignotis scribuntur: aliquando tamen, & frequenter posse ab aliis peritis in ea arte explicandi eiusmodi scripturas intelligi, & de facto sæpe eorum sensum deprehendi. Quare tunc solum à censura, & hæresi externa excusabunt, quando à nemine prorsus potuissent explicari, & intelligi. Addo ego, in primis si iam antea dedisses alteri regulam legendi illas tuas notas occultas, pro vt fieri solet ad litteras arcanas inuicem transmittendas, habent enim singuli regulam interpretandi, vulgo*

Card. de Lugo de virtute Fidei diuine.

la, contraria: tunc licet illis notis abstrusis tribueret hæresim scribas, incurris hæresim externam, quia signa illa non sunt ab omnibus intelligibilia, cum sit alius præter te, qui ea si videret intelligere posset. Deinde etiam si nullam artem interpretandi commiseris, si tamen memoriæ causam interpretandi regulam apud te scriptam conserues, incidis in censuram, quando postea illis notis hæresim scribis: quia iam non est per se occulta, sed per accidens ex eo, quod alij formam illam interpretandi, quam apud te habes, non viderint. Non tamen repugnat ex natura rei, quod moriente, vel abeunte Auctore, vel alio casu fortuito reperitur vtraque illa scriptura, qua simul reperiata manifestatur aliis illis hæresis interna.

14 *Hinc tamen videtur oriri posse noua difficultas. Si enim hæreticus mentalis hæresim suam scriberet notis illis abstrusis, quas nemo tunc præter ipsum legere possit: postea vero elapso tempore ipse memor, vel immemor fortasse illius scripturæ, amico suo communicasset modum intelligendi suas notas, & characteres, vel certè ad suam memoriam sibi in id in scripto notasset: iam tunc inciperet prior illa scriptura esse intelligibilis, quæ tamen antea intelligi à nemine alio poterat. Quæri ergo potest, an tunc inciperet esse hæreticus externus, & contrahere censuram quam antea nondum contraxisset; id enim difficile credi potest: nam tunc non peccat peccato hæresis, præsertim si non recordatur prioris scripturæ, & multò magis si iam hæresim internam renouauit: imò etsi recordetur, non videtur oppositi grauius præcepto fidei, quod ipse scribat sibi modum interpretandi suas notas particulares, per quod nec sibi nec aliis intendit aliquid contra fidem asserere: imò priorem scripturam, vult omnibus occultare, ac si necesse sit quam primum lacerare, ne ab vlllo inueniatur. Difficile ergo est, quod peccet tunc grauius contra fidem, & incurrat censuram, propter periculum metaphysicum, ne breui illo tempore vtraque illa scriptura ab aliquo inueniatur, & legatur.*

15 *In hoc casu, qui vix vnquam in praxi contingere potest, distinguendum puto. Potest enim fieri, vt scriptura prior hæresim continens hodie reperta, & intellecta manifestetur legenti, Auctorem non solum quando id scripsit, habuisse illam hæresim in mente, sed hodie etiam in eadem hæresi perseuerare, sicut diximus dicta disp. 14. loco supra citato, aliquando qui dixit se fuisse in tali opinione (quæ reuera sit hæretica) significare se nunc etiam in eodem errore versari. Potest verò contingere etiam, vt illa prior scriptura hodie lecta, nihil aliud lectoribus possit significare, nisi hæresim præteritam, nec vlllo modo significet, aut manifestet etiam probabilitè eius perseuerantiam. Et in hoc secundo casu res videtur faciliior: nec videtur tunc peccari grauius in secundo scripto, vel eius communicatione, atque adeo nec incurri censuram, quia per illud non proficetur, se esse hæreticum; sed fuisse, quod sine peccato graui contra fidem dici potest, nisi ex hoc ipso grauis iniuria fidei introgetur, iuxta dicta in illa disp. 14. non est autem hæreticus externus, nisi qui exprimit se actu contra fidem sentire, quod à fortiori constabit ex doctrina Suarez in infra adducenda, quod non est hæreticus externus, qui dicit se habere propositum amplectendi tempore futuro aliquam hæresim: multò ergo minus, qui so-*

H. H. h 3

lūm

lūm dicit, se eam olim amplexum fuisse, & nullo modo significat voluntatem, vel affectum præsentem erga hæresim.

16

In primo autem casu, quando prior scriptura hodie lecta manifestare potest hæresim non solum præteritam, sed adhuc perseverantem Auctoris, in primis certum videtur, quod si iam hodie non perseverat auctor in hæresi illa mentali, non constituitur hæreticus externus, nec incurrit censuram, quia non potest hodie esse hæreticus externus, qui non est iam hæreticus internus, ut constat ex supradictis: si autem perseverat adhuc hæresis interna, non videtur facile excusandus Auctor ab incurrenda censura. Quod potest à posteriori probari; quia si eodem tempore utrumque scriptum exarasset, nemo diceret, tunc non incurrisse censuram, cum tunc verè exprimeret exterius hæresim internam signis sufficienter intelligibilibus. Nihil autem referre videtur, quod simul, vel diuersis temporibus utrumque scriptum exaret, si ex utroque exarato sufficienter expressa maneat hæresis interna. Imò etiam si eodem tempore utrumque scripsisset, non tamen scripsisset in eodem instanti, sed successiue, & prius fortasse hæresim, & immediatè postea explicationem notarum; tamen per hanc secundam descriptionem completeretur prior in ratione exprimentis exterius hæresim internam. Quod autem plus, vel minus temporis intercedat inter vnam, & aliam scripturam, parum videtur referre; & semper secunda complet primam in ratione signi externi manifestantis hæresim internam, quod complementum debeat ad incurrendam censuram: sicut ergo vtraque scriptura simul exarata, incurreretur censura, ita dicendum videtur, quando diuersis temporibus scriberetur.

17

Ad rationem itaque dubitanti propositam; admittimus, si immemor prioris scripturæ Auctor illius postea scribat secundam, non peccare tunc mortaliter, nec incurrit censuram, quia licet iam manifestata maneat hæresis interna, id tamen sit inculpabiliter, & sine memoria prohibitionis, & cum ignorantia manifestationis resultantis ex vtraque scriptura: debet tamen postea, quando aduertit, comburere statim, vel destruere alteram ex illis scripturis, ne videatur moraliter conseruare manifestationem hæresis internæ. Si autem memor prioris scripturæ faciat secundam, non est excusandus à culpa graui, quia perinde est ac si simul vtramque scriberet, quo casu nemo eum excusabit à censura, & culpa graui, cum ponat manifestationem externam hæresis internæ, quæ manifestatio est grauiter prohibita, & sub grauissimis pœnis. Nec excusatur animus comburendi quamprimum priorem scripturam: idem enim dici posset, si simul vtramque scriberet: eam animo comburendi quamprimum vnam earum, qui tamen animus non excusaret à culpa graui, & ab incurrenda censura. Sicut non excusatur ab eadem culpa, & censura qui manens solus in cubiculo clauso scribit sibi soli suam hæresim internam, cum animo scriptum comburendi antequam ostium cubiculi aperiat, nam in iis omnibus casibus manifestat verè exterius suam hæresim internam, cui actioni impositæ sunt ab Ecclesia grauissimæ hæreticorum pœnæ.

18

Tertio infertur, non incurri excommunicationem ab eo, qui ex hæresi interna prodit in aliquem actum externum, vel aliquod signum

quod tamen de se non significat completè hæresim internam, vt si cogitans hæresim internam, etique assentiens percutiat mensam dicendo, *ita est*, vel cogitans de Deipara, dicat, *non est virgo*, quia hæ voces externæ non significant secundum se, nec significare possunt sufficienter audientibus hæresim internam, cum non ostendant subiectum, de quo loquitur eas proferens. Ita contra nonnullos docent Azor, Sayrus, Bines, Petrus Ledesma, Valquez, & alij, quos affert, & sequitur Sanchez *ubi supra numero 8*, Suarez *dist. 4. sect. 2. num. 10*. Lufius Turrianus, & Lorca quos affert, & sequitur Hurtado *dist. 4. disp. 8. §. 2. c.* qui bene aduertit ad censuram incurrendam sufficere ea concisa verba, *non est ita vel, falsum est*, quando proferuntur ab hæretico, dum alius concionando, vel docendo proponit doctrinam Catholicam, quia tunc verba illa coniunguntur cum verbis alterius, & faciunt sensum perfectum, nisi forte hæreticus fingeret se loqui cum alio, aut agere de re alia: tunc enim licet animo hæretico ea verba proferret, non incurreret censuram quia non possent audientes sensum hæreticum in illis verbis deprehendere, nisi alie circumstantie personæ, & loci concurrerent, quæ darent fundamentum ad malitiam hæretici prudenter in illis verbis deprehendendam. Idem est si hæreticus vt amicum paulatim ad suam hæresim trahat, muneribus, blanditijs, obsequijs conatur eum sibi conciliare: hæc enim omnia quando de hæresi ipsa nihil dicit, sunt adhuc signa indifferentia, quæ sola non possunt prudenter manifestare hæresim internam, vt notauit cum alijs Sanchez *ubi supra num. 9*.

Quarto infertur, quid dicendum sit de verbis æquiuocis, de quibus non idem omnes sentiunt in hoc puncto. Nam Suarez *disp. 4. de Censuris sect. 3. n. 17*. & in *presenti dist. 4. disp. 2. §. 2. n. 10*. dicit, si verba illa in aliqua propria significatione sensum hæreticum prodant, licet in alia significatione possint habere sensum Catholicum, nihilominus si proferantur ad significandam hæresim internam, sufficere ad hæresim externam, & ad censuram incurrendam: quia verborum ambiguitas solum potest deferuire ad hæresim per occidens occultandam. Idem docet Sanchez *ubi supra n. 26*. dicens, si quis animo hæretico ita verba componat, vel amphibologicè eis vtatur, vt possit subterfugere, est verus hæreticus exterior, quia illa fictio non minuit culpam; sed per occidens occultat. Idem docet Bonacina *disp. 2. de censuris q. 5. punct. 2. n. 6*.

Alij tamen aliter loquuntur in hoc casu: Hurtado *dist. 4. disp. 8. §. 1. 3. & 4*. dicit in primis, si verba in sensu litterali sint Catholica, & in allegorico hæretica, non dari hæresim externam: secus si sensus litteralis sit hæreticus, & allegoricus Catholicus: si verò uterque sensus sit litteralis, dari hæresim externam, & incurri censuram, quando loquens erat aliunde suspectus, vel quando erat homo doctus, & debebat prævidere necessariam esse apud auditores explicationem propositionis ambiguae in sensu Catholicis: non incurri censuram, quia verba ambigua debemus interpretari in bono sensu, & in vniuersum ad censuram necesse est, quod signum externum tale sit, vt prudenter, & absque temeritate possint videntes, vel audientes colligere animum hæreticum internum. Huic doctrinæ adhæret Castro *Palao dicto tract. 4. disp. 3. punct. 3. num. 3.* *ubi*

vbi relata sententia Suarii, & Sancier, addit: *At hoc crederem intelligendum esse, cum verba non sint perfecte ambigua, sed in malam partem communiter accipiantur, aut ita accipienda esse, obligant aliqua circumstantia. Nam si verba bonum, ac malum sensum habent, & ex qualitate proferentis, aut aliis circumstantiis ad malum sensum determinari non possunt; non video, qua ratione eorum prolatio hæresim externam, & cognoscibilem constituat. Presertim cum recepta sit doctorum sententia, verba vel facta, quæ duplicem sensum habere possunt, Catholicum, & hereticum, interpretanda esse in Catholico sensu.* Favere etiam videtur Granado loco supra citato, dicens, esse valde probabile non incurri penas ab heretico mentali, qui esset aliquid signum exterius, ex quo nullus alius, si esset præsens, posset probabiliter colligere illum esse hereticum, quamvis, qui illud profert, haberet animum exterius hæresim profitendi. Quam etiam doctrinam approbare videtur Diana 4. part. tract. 4. miscellan. resolut. 240. & negari non potest quod saltem ob auctoritatem horum Doctorum probabilis & tuta sit in praxi ea sententia.

21 Contrariam tamen cum Suario, & Sancio ego amplexus sum disp. 11. de Eucharist. sect. 6. num. 140. & sequentibus: & postea disp. 13. de sacram. Penit. sect. 1. num. 22. & sequentibus, vbi dixi aliud esse, quod in foro externo non possit probari hæresis illius, aliud verò quod non sit hæreticus externus, & hæresim internam exterius protulerit. Vtrumque enim verum est, & quod hæresim suam evomuit, & quod verba eo artificio composuit, ut occultari, & subterfugere possit. Sic concionator doctus & hereticus olim in concione dicebat, indignum esse homine Christiano, quod opera manuum suarum colat, quod ipse de sacratum imaginum cultu intelligebat, postea verò, ut subterfugeret addebatur pecunias, domos magnificas, & alia eiusmodi, quæ sunt opera manuum nostrarum, non esse digna humano affectu, aut veneratione. Dixi itaque in prædictis locis, verba æquivoca habere verè significationem externam, & sufficere ad producendos effectus, & dandum ius, licet aliquando propter ambiguitatem ille, qui ius habet, non possit illud obtinere ex defectu probationis. Vnde si duo sunt Titij, & testator designat Titium tutorem suo filio, nec constare possit de quo intellexerit, neuter erit tutor ob defectum probationis: & idem est si Stichus seruo relinquatur libertas, & duo sint Stichij. Vbi tamen res dividi potest, dixi eam esse dividendam, & cum aliis id latè probavi 2. tom. de Instit. disp. 24. de testament. sect. 9. num. 250. & sequentibus, quia legatum relictum Titio, licet duo sint Titij, & non constet de quo loquutus sit testator, dedit verum ius vni Titio, non obstante æquivocatione, quæ solum impedit probationem, non verò ius vnius Titij; ex quibus & aliis quæ in prædictis locis videri possunt, constat verba æquivoca esse verba externa, & parere omnes effectus loquutionis humanæ, licet aliquando ij probari non possint.

22 Ex iis ergo, quæ ibi latiùs adduxi probari potest conclusio nostra; quia nimirum non plus requiritur ad incurrendam hanc censuram, quam ad contrahendum matrimonium, ad hæredem instituendum, ad legata, & alia similia, ad quæ omnia requiritur vocibus, vel signis exprimere consensum internum: sine hac enim consensus

interni expressione, non stat matrimonium, nec alij actus humani, ut constat: in illis autem non tollitur valor ex eo, quod verba æquivoca fuerint, & talia, ut audientes non possint scire, quem sensum loquens significare intenderit. Vnde si testator Titium hæredem instituit, licet constare non possit de quo ex duobus Titij intellexerit, institutio tamen valida fuit, nec succedere debent hæredes ab intestato, sed hæreditas dividenda erit, vel aliter vni eorum adiudicanda, ut cum aliis probavi dicta disp. 24. de Instit. Idemque dicendum esset, si verbis æquivocis matrimonium contractum fuisset: nam si reuera intentionem habuit contrahendi, qui ea verba protulit, etiam si ea intentio probari non possit propter ambiguitatem verborum, ipse tamen, qui sibi conscius est de vera intentione, & quid voluerit iis verbis significare, non poterit vivente illa vxore aliam ducere eo prætextu, quod ob æquivocationem verborum non fuerit consensus sufficienter expressus: imò si ipse intentionem suam fateatur, cogetur à iudice permanere in eo coniugio tanquam rito, & legitime facto, ut pro comperto supponit Sanchez tanquam primam regulam libr. 1. de matrimonio disput. 18. num. 1. & Basilij Pontij lib. 2. de matrim. cap. 8. num. 12. & 16. & ideo ut notavi in loco citato de penitentia Iureconsulti fatentur, eo casu non deficere ius, sed probationem iuris: vnde læpè sustinetur valor: ut in l. si quis à filio 3. 2. §. 1. ff. de legatis 1. vbi legato alicui seruo Stichus, si non constet de quo ex duobus Stichis loquutus fuerit, debetur legatario alter illorum, quem hæres elegerit: & in l. Idem Iulianus 41. §. scio ex filio, eodem titulo, vbi nominato certo fundo in legato, cum duo fundi idem nomen haberent, cogitur hæres ad dandum vnum ex illis minoris pretij: ex quibus, & aliis similibus constat, æquivoca verba non tollere valorem actus. Habent ergo propositiones illæ significationem externam ex intentione proferentis, quamvis nobis constare non possit qualis fuerit illa intentio. Ad quod applicari possunt exempla etiam ex aliis sacramentis: nam si Sacerdos ex malitia vellet consecrare vinum commune, quod est in prandio, & hac intentione proferret illa verba, *hic est sanguis meus*, quæ quidem ab Auditoribus acciperentur dicta de sanguine ipsius Sacerdotis volentis significare, se habere vinum carum, ac si esset suus sanguis; nec vlla alia intentio consecrandi potuisset prudenter ab auditoribus deprehendi, adhuc vinum esset verè consecratum: quia reuera verba prolata fuerunt ex mente sacerdotis ad significandum sanguinem Christi. Similiter ergo erit hæreticus externus, si intendens loqui de Deipara dicat: *Maria non fuit virgo*, licet ille sensus non possit prudenter ab auditoribus iudicari; tam enim requiruntur verba externa expressiva intentionis ad consecrandum quam verba expressiva hæresis internæ ad incurrendam censuram.

23 Dices, qui cogitans de præsentia Christi in Eucharistia profert has voces, *non est ita vel non est ibi*, non incurrit censuram, ut supra diximus, quia audientes illa verba non possunt iudicare quod loquatur de Christo in Eucharistia; ergo idem dicendum est casu nostro, cum neque in eo audientes possint iudicare de quo subiecto loquatur. Respondeo esse magnam differentiam nam in primo casu deest significatio completa,

HH h 4 eo

eo quod desint verba significantia, sed ponitur exterius media propositio, quæ integrat vnam cum conceptu interno. At in casu nostro ponitur exterius tota propositio cuius significatio determinatur ex intentione proferentis: impeditur tamen notitia apud audientes, propter fecunditatem verborum, quæ possunt habere plures significationes. Quare si audientes non scirent alias significationes illarum vocum, nisi illam, in qua possunt significare hæresim, venirent determinatè in notitiam hæresis: vnde à posteriori constat, non ideo nunc non venire in notitiam hæresis, quia ignorant vim, & significationem verborum, sed quia sciunt alias eorum significationes: non ergo id prouenit ex defectu significationis in verbis, sed ex abundantia, vt ita dicam, quia de se possunt proferri ex intentione huius, vel alterius significationis. Nec enim verba, quæ prius poterant vnam solam rem significare, amittunt illam significationem ex eo, quod usurpari incipiunt ad aliam rem nouam significandam. In primo autem casu verba illa dimidiata non pariunt notitiam hæresis ex defectu solo significationis, quia nunquam fuerunt instituta ad rem illam integram significandam, sed solum ad consignificandum cum aliis vocibus, cum quibus complere possint integram propositionem vocalem. Vide quæ in simili dixi dicta disputatione 13. de Poenitentia num. 19. usque ad 26.

24

Hinc autem constat, non esse solidum, sed falsum fundamentum illud, quod supposebat P. Hurtado, illa solum verba, aut signa externa sufficere ad hanc censuram, quæ si alij audirent, aut viderent, possent prudenter, & sine temeritate iudicare, quod procedunt ab hæresi interna. Hoc, inquam, fundamentum, quamuis locum habeat in ordine ad penam iudicalem, & in foro contentioso imponendam, non tamen est verum in ordine ad penam incurrendam ipso facto in foro conscientie, in quo foro non interrogantur alij testes, nisi sola conscientia delinquentis. Requiritur quidem actus externus, non tamen talis, qui in foro externo probari possit malus. Ratio enim, ob quam requiritur actus externus, est, quia Ecclesia visibilis non potest præcipere, aut prohibere, nisi honestatem, & inhonestatem visibilem, quam ponere, & vitare intendit. Ad hoc autem non requiritur quod bonitas, vel malitia actus externi probari possit per testes, vt constat in aliis materiis legum Ecclesiasticarum. Nam præceptum ieiunij v.g. prohibet comedere bis sine causa: comestio autem sola externa non probat violationem legis, quia potest comedens dicere, se habere defectum virium talem, vt ieiunare non debeat, quæ causa, vel eius falsitas non potest exterius probari: & tamen si causa sit ficta, ille incurreret proculdubio censuram, si imposita esset violantibus ieiunium, quamuis malitia violationis eo casu probari, vel iudicari absque temeritate non possit. Item si esset imposita excommunicatio procuranti pollutionem, pollutio externa non posset absque temeritate iudicari procurata, maxime si in somno contingeret, & tamen si verè procurata fuit cogitationibus turpibus præcedentibus, vel cibo ad eum finem sumpto, nemo dicet excusari à censura, eo quod procuratio ipsa exterius probari non possit. Idemque innuenitur in omnibus actibus externis, quorum malitia pendet ab aliquo actu interno, cuius

existentia per actum externum probari non possit. Potest autem exemplum magis simile adhiberi in peccato periurij, cui si esset excommunicatio imposita, non excusaretur ab ea incurrenda, qui falsum iuraret verbis æquiuocis intendens tamen significare sensum falsum. Certe tunc verba externa non probant malitiam periurij, cum potuissent proferri in sensu vero: & tamen si homo non cogitauit de sensu vero, sed solum de falso, est verè periurus externus, nec excusaretur à censura periurij imposita. Idem ergo dicendum erit de hæresi, cum eadem sit ratio de illa, ac de aliis peccatis externis, quorum malitia pendet ab actu interno, qui per ipsum opus externum secundum se probari non possit. Non est ergo verum principium illud, quod non incurritur censura, quando videntes non possunt sine temeritate ex illo signo iudicare mentem hæreticam. Quod autem magis miror, implet Hurtado paulo post, nempe §. 29. in fine ab ea regula in præxi recessit vt postea videbimus.

Quinto inferitur, quid dicendum sit de hæresi interna ostensa non per verba, sed per facta, quæ ex ipsa procedant. Regula generalis est, quando facta talia sunt, vt in iis circumstantiis hæresim significant, constituere hæreticum externum, & per consequens inferre censuram, si verè ex hæresi interna procedant: Eiusmodi sunt rebaptizare, vel carnibus sine causa excusante, quando ieiunium procedunt ex hæresi circa baptismum, vel circa ieiunia. Non esset tamen talis fornicatio externa, etiam si procederet ex errore, quo putatur licite: quia fornicatio communiter, & frequentius ex aliis causis procedit, nec significat communiter talem errorem. Ita Suarez vbi supra dicta sectione secunda, numero vndecimo, & alij communiter, quos affert, & sequitur Sanchez dicto libro secundo in decalogum, cap. 8. numero 15. Nomine autem factorum intelliguntur etiam cum proportionem omissiones actionum, quas alij Catholici faciunt: vt si quis Eucharistia transeunti, aliis genuflextibus, non genuflectat, si nunquam Ecclesiam intret, vel militiam audiat, & similia: Ita iidem Auctores.

Aduerte primò cum Hurtado dicta diff. 83. §. 19. non esse eandem rationem quoad hoc de violatione ieiunij, ac de usu carnis: nam ieiunium multi etiam Catholici ex fragilitate, vel gula violant: non tamen nisi raro carnisbus sine causa vescuntur diebus prohibitis; quare hæc actio magis, quam illa sufficit ad ostendendum hæresim internam, etiam si vtrique ab hæresi procedere possit. Aduerte secundo cum eodem §. 17. & 18. non esse hæreticum externum, qui de lege ieiunij rectè sentit, & habens alias hæreses carnes comedit diebus prohibitis, quia tunc illa actio non oritur ex hæresi interna, sed per accidens cum ea coniungitur. Item nec est hæreticus externus, qui fatigatur ex venatione carnes ex ipsa famelicus in monte comedit, etiam si illicite id faciat, & ex hæresi interna: quia in eadem occasione Catholici etiam laxioris conscientie fortasse idem facerent, atque ideo non ostenditur hæresis. Item si quando eleuatur sacra hostia hæreticus distractionem ad alia, vel agnitionem fingens non genuflectat. Quorum omnium eam solam rationem reddit Hurtado, quia in iis circumstantiis non potest homo, ob eas actiones prudenter, & sine temeritate iudicari hæreticum. Ceterum iuxta doctrinam à nobis paulò ante tradidit

traditam ratio est, quia hæ actiones non sunt si-
cut voces æquiuocæ, quæ ex se habent hanc vel
illam significationem; nam ex se in illis circun-
stantiis non significant hæresim internam, nec ex
hominum impositione, aut ex vlu eam signifi-
cationem habent; quare etiam si hæreticus id ex hæ-
resi operetur, & eam velit significare; non tamen
poterit nisi id explicet, quia in ipsis actionibus
deficit virtus significandi. Vnde notauit bene
Suarez *dicto num. 11*, aliud esse dicendum: quan-
do actiones ipsæ de se aptæ essent ad hæresim si-
gnificandam, licet non ad peccatum mortale: tunc
enim idem dicendum esset de illis, ac de
verbis æquiuocis, ut si ex hæresi procedant, illam
significent, & faciant hæreticum externum sicut
verba æquiuocæ, nam ambiguitas signi, licet im-
pediat probationem delicti, non impedit rem
esse exterius manifestam.

27 *Quid dicen-
dum sit quæ-
dā sicut ex-
ternum est le-
ue.*
Sexto inferitur, quid dicendum sit, quando si-
gnum externum est leue. Potest autem duplici-
ter esse leue, primò ex paritate materiæ; secun-
dò ex indeliberatione; in primo casu omnes fa-
tentur non sufficere ad constituendum hæreti-
cum externum, ut si hæreticus ex hæresi inter-
na comedit parum carniū in die ieiunij, quod
ex se non sufficeret ad peccatum mortale: cuius
rationem reddit Sanchez *dict. capit. 8. num. 17*,
quia ut dixerat *num. 7*, ad excommunicationem
maiores requiritur quod actus externus de se sit
malus, & mortalis, & non solum per relationem
ad actum internum, sed etiam secundum operis
externi quantitatem. Facilius tamen probari po-
test, quia elus carniū in ea parua quantitate,
non est aptus ad significandam hæresim inter-
nam, cum etiam ob gulam, vel curiositatem Ca-
tholici id sæpe faciant.

28 *Quid quando
actio externa
esset in se ve-
nialis ob in-
deliberationem.*
Maior est difficultas, quando actio externa
esset in se venialis, ob indeliberationem, seu ob
defectum plenæ deliberationis. Potest enim con-
tingere, quod hæresis interna sit cum perfecta
deliberatione, atque adeo peccatum mortale,
actio verò externa eam significans, siue sint vo-
ces, siue facta, fiat cum semiplena solum delibe-
ratione, sed tamen possit videntibus hæresim
internam manifestare: quo casu dubitari potest,
an actio illa externa constituat hæreticum ex-
ternum censuræ, & pœnis hæreticorum obno-
xium. Regula generalis tradi solet non incurri
excommunicationem maiorem, nisi per actum
externum, qui in se sit malus, malitia graui: ita
docet cum aliis, quos affert Sanchez *dicto n. 7*,
& 17. Suarez *dicta sect. 2. num. 12*. Vbi inde pro-
bat hæreticum, qui in somnis loquitur & pro-
fiteretur suam hæresim, non fieri hæreticum ex-
ternum, quia ille actus exterior non est peccatum
ex defectu libertatis: vnde consequenter videtur
concedere, quod si actus exterior sit solum pec-
catum veniale ob defectum plenæ libertatis, non
incurretur censura, quia proposuerat regulam
generalem, quod requiritur ad hanc censuram
actus exterior, qui sit peccatum graue intra ra-
tionem hæresis. Idem docet clarè Granado *in
presenti tract. 15. disp. 13. num. 14*, alios tacito no-
mine asserens, quorum sententiam approbat, di-
centium, non incurrere pœnas hæreticorum il-
lum, qui exterius manifestaret hæresim cum de-
liberatione, quæ tantum sufficeret ad peccatum
veniale. Quam sententiam etiam approbare
videtur Diana *part. 4. tract. 4. miscellan. reso-
lut. 240*.

Ab hac communi regula, & sententia discel-
lit Hurtado *dicta disp. 83. §. 2.2. & sequentibus* dicens, quod si hæresis interna grauius peccatur,
incurrit censuram, & pœnas, quomodocumque
illa manifestetur, siue in ipsa manifestatione gra-
uiter peccatur, siue solum venialiter, siue nec
etiam venialiter. Sed immerito sine alio Auctore
ab ea communi sententia recessit; quæ quidem
solido nititur fundamento. Nam Ecclesia suis
pœnis non punit actum internum, nec eum pro-
hibet, sed actum externum: ut ergo tunc graui-
ter prohibeat, ac pœnis grauissimis puniat, de-
bet in ipso actu externo reperire grauem tur-
pitudinem, saltem supposito præcepto, & pro-
hibitione Ecclesiæ: ergo si actus externus turpis
non sit, sed licitus, quomodo potest eum Eccle-
sia prohibere, & grauius punire? Fateor actum
externum secundum se non habere malitiam for-
malem, sed eam accipere extrinsecè ab actu in-
terno, in quo tota malitia formalis intrinsecè re-
peritur: sed tamen ut prohiberi possit actus ex-
ternus, & puniri, debet in ipso reperiri aliqua in-
decentia, vel malitia obiectiua, & fundamentalis,
ratione cuius prohibeatur immediate voluntas
illius actus externi. Alioquin iam nihil prohibe-
bit Ecclesia, nec puniet nisi actum solum inter-
num: nam externum, nec odit nec vituperat, nec
probat, cum nullo modo sit malus, sed aliquando
bonus, ut ille Auctor fateatur manifestationem il-
lam externam aliquando non solum non esse ma-
lam, sed bonam, & laudabilem, ut statim videbi-
mus. Hoc autem est dicere, quod Ecclesia prohi-
beat, & puniat solos actus internos, & solam ho-
nestatem internam intendat: cuius contrarium
Auctor ille supponit.

Arguit primò pro sua sententia, quia in calu
nostro hæresis interna est exterius manifesta, et-
go ille iam est hæreticus externus, cum eius hæ-
resis non maneat intra mentem, sed sit extra il-
lam. Respondetur, esse posse æquiuocationem in
illis vocibus, *hæreticus externus*: possunt enim
significare illum, cuius hæresis interna non ma-
neat secreta intra mentem, sed manifestetur ex-
terius: & in hoc sensu concedi potest illum esse
hæreticum externum: id tamen non sufficit ad
incurrendam censuram, ad quem effectum voces
illæ *hæreticus externus*, sumuntur in sensu forma-
li, nempe pro illo cuius hæresis, & peccatum con-
tra fidem non committitur solum intra mentem,
sed etiam extra, seu qui intra, & extra mentem
exerceat hæresim: in quo sensu ille non est hæ-
reticus externus; quia licet sit hæreticus internus,
cuius hæresis extra est propalata, non tamen est
hæreticus interius, & exterius hæresim exercens,
& contra fidem peccans: quod tamen ad incur-
rendam censuram requiritur, cum peccatum so-
lum interius sine peccato externo ab Ecclesia non
puniat. Hæc autem responsio ab omnibus ad-
mittenda est, quia si verba illa, *hæreticus externus*,
accipienda essent in primo sensu, in ordine ad
censuram, sequeretur quod ille qui tentatione vi-
ctus hæresi assentitur, & tamen confessario, vel
viro docto peccatum suum manifestat, petens re-
medium, & dicit planè, tentatione vitius per seue-
ro hæreticus, sed vellem viam inuenire, ut possem
liberari: hic, inquam, eo ipso incurreret censuram,
quia iam eius hæresis non manet occulta intra
mentem, quod tamen omnes negant, & ipsemet
Hurtado postea §. 2. qui tamen dicit, tunc pro-
lationem externam non oriri à mala radice, sed à
bona

bona, nempe ab affectu pio credendi. At verò in casu nostri dubij oriri ab hæresi interna, saltem per sympathiam naturalem, quæ verba ex interno sensu procedunt. Sed in primis iam ex hoc ipso habemus non sufficere ad censuram, quod hæresis non maneat intra mentem, sed ulterius requiri ad minus, quod verba, vel signa procedant ex ipsa hæresi interna. Deinde etiam in casu nunc adducto manifestatio procedit ex ipsa hæresi, quia si non esset hæresis interna, non proferrentur verba illa, nec homo confiteretur illam: quia tamen non procedit vitiosè, sed laudabiliter, atque adeo expressio externa non est peccaminosa contra fidem, ideo non fit hæreticus externus in ordine ad censuram, quia non peccat peccato hæresis in ipsa actione externa prout exigitur ad incurrendam censuram.

31
Obiectio 2.

Arguit tamen secundò idem Auctor §. 24. quia si in ciuitate in qua sit libera religionis electio, Princeps præcipiat Iudæis certo signo externo uti, Iudæi non peccant utendo illo signo, imò debent illo uti, ut Principi obediant. Vnde si aliquis Christianus ibi ad Iudaismum transeat, potest absque nouo peccato, imò debet eo signo uti sicut alij Iudæi. Negari autem non potest, quod per vsum externum illius signi fieret ille Apostata externus, & manifestus, & censuras incurreret, ergo sufficit actio externa posita sine nouo peccato ad constituendum hæreticum, vel Apostatam externum, & censuras obnoxium.

Respondeo, in primis non esse verum, quod ille, qui solùm interius ad Iudaismum transiit, teneretur eo ipso lege utendi signo illo externo Iudæorum proprio: mens enim Principis est obligare solùm eos, qui externam etiam Iudaismi professionem faciunt, non eos qui mente sola illum amplectuntur: imò nec fortè se potest Princeps obligare subditos, ut arcana mentis exteriori signo manifestent, in eo ergo casu vñ illius signi non esset ad obediendum Principi, sed ad profitendum exterius Iudaismum. Deinde si falsò supponatur, quod homo ille ex suppositione Apostasie, vel hæresis internæ potest sine noua culpa, vel etiam laudabiliter vñ usurpare exterius signum illud, aut vestem, consequenter dicendum est, eo solo actu non fieri Apostatam, vel hæreticum externum in ordine ad censuras incurrendas, quia supponis non peccasse peccato vñ externo hæresis, vel Apostasie, sine quo peccato externo non incurreretur illæ pœnæ.

32

Dices, ergo si ille Iudæus internus diceret clarè exterius, ego in mente mea Iudaismum amplector: adhuc non incurreret censuras, quia ex suppositione Iudaismi interni licetè potest, imò & aliquando debet fateri se esse Iudæum; atque adeo nondum peccauit peccato externo Apostasie. Consequens autem videtur durum, quis enim magis Apostata externus, quàm qui clarè dicit se sectari, & amplecti talem, vel talem religionem damnatam? Respondeo, reolenda esse, quæ diximus suprà disp. 14. sect. 5. §. 1. vbi notauimus, Catholicum, qui falsò dicit se esse pagani, vel hæreticum, peccare semper grauissimè contra fidei confessionem: hæreticum verò, vel pagani, aut Iudæum, qui non falsò, sed verè dicit, se esse talis, vel talis religionis, quam reuerà in mente profiteretur, aliquando peccare grauiter contra fidem, quando id sine sufficienti causa testatur, aliquando verò non peccare, quia ex suppositione interni erroris, cedit in maius fidei

bonum, quod eum fateatur, quàm quod occultet. Supposita ergo illa doctrina, quæ ibi latius explicauimus, & probauimus, dicimus nunc consequenter, quando verba illa externa continent peccatum graue contra fidem iuxta regulas ibi traditas, sufficere ad constituendum hæreticum, vel Apostatam externum excommunicationi obnoxium; quia iam interuenit peccatum graue interius, & exterius contra fidem: quando verò verba illa ex suppositione erroris interni possunt licetè, & sine nouo peccato proferri, non sufficere illa verba ad excommunicationem, & alias pœnas inducendas. Quod nec est singulare, nec durum, sed iuxta regulam communem, quam tradunt omnes docentes non incurri has pœnas nisi per actionem externam grauitèr peccaminosam. Casus tamen huius obiectionis, non est moralis, quia nullus hæreticus, aut Apostata internus manifestat se pro tali nisi in confessione, vel certè, qui vel in ipsa manifestatione grauitèr peccet, vel alios multos actus externos committit, in quibus grauitèr peccauerit contra fidem, atque adeo censuras incurrerit.

Hinc septimò inferitur, quid dicendum sit de illo, qui dormiens fateretur, & profiteretur voce hæresim internam, quam in mente occultauerat. Faterentur omnes manifestationem illam non sufficere ad incurrendam censuram. Statèz vñ suprà præfatum num. 12. Sanchez num. 24. Hurtado §. 26. & alij. Ratio autem ex dictis est clara: rum quia illa non est manifestatio, cum voces dormientis non sint significatiuæ sensus vigilantis, sed consilium apprehensionum: tum quia actio illa externa, non est peccatum externum, sed actio naturalis, & inuoluntaria; quare non potest esse obiectum censuræ Ecclesiasticæ. Difficultas esse potest, quando præuidit in vigilia se ob assensum præsentem hæresis, fore eum in somno manifestaturum; & idem est, si sobrius præuidit se in ebrietate id dicturum; in iis enim casibus homicidium, & alia similia sequuta in somno, vel ebrietate imputari solent ad pœnas inducendas: quare Bonacina non videtur id improbabile disp. 2. de censuris quest. 5. punct. 2. n. 7. sed immerito, quia est clara differentia, cum homicidium, pollutio, & similia retineant suam turpitudinem, & idem inferant damnum, siue fiant à dormiente vel ebrio, siue à vigilante vel sobrio: quare aliquando tenemur etiam in causa eos effectus impedire, quamuis non semper omnes; verba autem hæreticalia ab ebrio, vel dormiente prolata, non retinent eandem turpitudinem, cum non sint verba humana, nec expriment humanam mentem, quare non est eadem obligatio impediendi, & præcauendi in causa.

Maius dubium esse posset de hæretico interno, qui ad hunc finem se inebriat, vel coram aliis dormit, ut ebrius, vel dormiens proferat suam hæresim, quam non audet sobrius, aut vigilans proferre. Huic enim verba illa videntur esse uoluntaria, non solùm indirectè, & permissiue, sed directè, & formalitèr siquidem ex inducta ponit talem causam, ut sequatur talis effectus. Ceterum nec adhuc in eo caso puto incurri censuram: pro quo videnda sunt, quæ in simili dixi suprà de Sacramentis in genere sect. 6. num. 101. & sequentibus, vbi rationè reddidi, quia etsi verba illa sint directè volita, & uoluntaria, non sunt tamen verba humana; nec manifestatio mentis humane in præsentis, aut præteritis; sicut nec petitorium in

somno prolatum est periurium, nec blasphemia, & similia propter eandem rationem, quam loco citato latius explicui, & exornavi.

35 *Ant qui fingit se dormire, vel ebrium esse.* Hac occasione dubitant aliqui, quid dicendum sit de hæretico interno, qui quidem non dormit, sed fingit se dormire, vel ebrium esse, & exprimit hæreses, quas in mente habet, an hic incurrit censuras, tanquam hæreticus externus. De hoc dubio egit Hurtado *dicta disp. 83. §. 29.* ubi multa congerit ad probandum hunc non incurtere censuram, si fictio illa somni (idem autem videtur esse de ebrietate) a nemine possit probabiliter deprehendi. Primum quia nullus tunc sine temeritate potest interpretari illum esse hæreticum. Secundum, quia si quis fingat amentiam, ita ut ab omnibus credatur amens, licet sit hæreticus, & hæreses loquatur a nemine censetur hæreticus. Tertio si aliquis verè in mente hæreticus, in comœdia agat personam hæretici, & hæreses illas ex corde proferat, non erit tamen hæreticus externus, cum omnes accipiant verba illa mimice, & tragicè prolata, non ad mentem propriam exprimendam. Sic ergo, si nemo prudenter credere potest fingi somnum, verba illa non sufficiunt ad constituendum hæreticum externum. Sed tamen Auctor ille concludit, se non audere asserere illos non esse hæreticos externos, quia hæretici sunt, qui exprimunt verbis suam hæresim, quam occultant per accedens, & non per se. Hæc omnia ex Hurtado affert Diana *part. 5. tract. 13. miscell. resolut. n. 17.* & concludit hos esse hæreticos, quia eorum locutio, licet in somno simulato, coniungitur hæresi, & manifestatur, quod non accidit in vero dormiente.

36 Quidquid de doctrina sit, de qua statim dicam, illius tamen consequentiam desidero in P. Hurtado, qui sæpe posuerat principium illud vniuersale, non esse hæreticum externum, nec incurtere censuras eum, qui talia signa ponit, ex quibus nemo prudenter, & sine temeritate potest iudicare illum esse in mente hæreticum. Si ergo nunc ponit casum esse talem, ut nemo prudenter & sine temeritate iudicet somnum esse factum, vel mimum ex mente propria loqui, debuit consequenter negare incurri censuram; & quidem animum negandi satis ostendit, sed quia videbatur ingratis accipiendum, argumentis propriis non solutis, discessit à regula toties à se antea stabilita.

37 Suppono, dupliciter posse fingi somnum, ebrietatem, vel amentiam. Primum, ita ut homo nolit plus significare per verba illa, quam si dormiente, aut ebrio proferrentur, in quo casu etiam si hæreses materiales loqueretur, credo non incurtere censuram, quia non proferet illas voces ad significandam mentem, sed haberet se sicut hæreticus internus, qui in scena ageret personam hæretici, licet hæreses proferret, & quidem easdem, quas ipse in mente haberet, si tamen eas non proferat ad suam mentem exprimendam, sed in persona quam repræsentat, non incurrit censuram: & id quidem quamvis gauderet de occasione sibi data proferendi illas voces, dum tamen non eo sine proferret, ut mentem suam significaret. Sic fingens somnum, aut amentiam, licet placeret ei occasio proferendi eas voces impunè, si tamen eas non proferret ad exprimendam suam mentem, sed ad fingendam etiam in iis vocibus ebrietatem, vel somnum, aut amentiam, non videtur hæresim incurtere. Ratio est, quia absque ea intentione non exprimitur hæresis interna, cum de facto nemo eam deprehenderit, nec etiam verba illam significant: hoc enim habere deberent ex intentione proferentis: supponimus verò proferentem noluisse id significare, sed in alio sensu proferre: non sunt ergo posita vlla signa externa hæresis internæ. Nec credo illos Auctores in hoc casu à nobis dissentire.

Secundum tamen potest homo ille velle proferre illas voces, ut suam hæresim exprimat, & affirmare exterius quod in mente habet, quamvis propter fictionem somni, vel delirij ea intentio ab aliis non deprehendatur, & in hoc sensu credo dubium illud à prædictis Auctoribus propositum. In quo puto incurri censuram, & pœna hæretici externi. Ratio est quia licet audientes id non intelligant, sed putent ab ebrietate, aut somno provenire, tamen vera illa sunt voces, & verba humana sufficientia ad effectus alios, ad quos requirantur verba externa humana. Nam si ille esset Sacerdos, & simulans se dormire proferret verba consecrationis supra hostiam cum intentione consecrandi, proculdubio consecraret; item si ficta amentia infantem cum intentione baptizaret prolata forma, baptismus esset validus, licet videntes omnes crederent eum dormire, vel delirare, & idem est, si fingeret se iocari, vel scenicè agere, & ex animo consecrandi proferret verba consecrationis, vel in scena baptizaret infantem cum intentione interna baptizandi, ut notavi *disp. 8. de Sacramentis in genere sect. 2. num. 20.* Similiter si in somno vel amentia ficta recitaret officium diuinum, satisfaceret proculdubio debito recitandi, ad quod certè requiruntur verba humana expressiva mentis, & sic de aliis omnibus, in quibus vltra verba non requiritur, quod alij ea percipiant, & intelligant propter mutuam obligationem, vel propter necessariam acceptationem &c. sicut ergo per illas voces potest aliquis conferre, & conficere sacramentum, orare exterius, & alia facere, ad quæ requiruntur verba, & signa externa, cur non poterit similiter profiteri, & asserere hæresim internam, ad quod non magis requiruntur verba, & signa externa, quam ad alia omnia? Quod idem propter eandem rationem, dicendum est de mimo in scena asserente suam hæresim internam, si reuera per illas voces intendit eam affirmare, & non solum alterius personam repræsentare. Ratio autem horum omnium desumi debet ex fundamento contrario, quia scilicet ad hanc censuram incurrendam non requiritur ut supra dixi, quod alij prudenter hæresim internam loquentis indicent; sed sufficit quod ea exterius affirmetur, siue id sit, quia signa externa de se illam manifestant, siue quia saltem ex intentione proferentis voces eam significationem habent, ad quam ex hominum impositione aptæ erant, hoc enim satis est, ut iam sufficienter hæresis exterius affirmata sit. Sed iam facilius alia inferamus.

39 Infertur itaque octauo, quid dicendum sit de proferente exterius propositionem veram animo hæretico, quia scilicet putat illam esse contra fidem, vel quia eam ita mordicus tenet, ut non sit paratus eam relinquere, nisi Ecclesia contrarium doceat: non enim est hæreticus externus, nec incurrit censuram, nisi exprimat suum illum animum hæreticum, ut docet Sanchez *dicto cap. 8. numero 11.*

Infertur nono, nec incurtere hanc censuram propriam,

39 *Quid dicendum de proferente exterius propositionem veram animo hæretico.*

An incurat
hanc censurā
hæretici ex-
terni, quicū-
q; hæretici
scribunt lib-
ros, et cum
scribunt eas ore
profert.

proprium hæretici externi, qui cum hæreticus sit, et scribit hæreses; & (vt fieri solet) dū scribit eas ore profert, quia id non est allatere, sed quasi dis-
tingere manum, ne erret in scribendo. Quod idem
est si legendo librum hæretici, verba proferat, &
eisdem hæreses, quas ipse in mente habet, vt cum
aliis, quos affert, docet idem Sanchez ubi supra

40

Hanc consue-
tudinem non in-
currit, qui so-
lùm dicit se
habere propo-
situm relin-
quendi postea
fidem Catho-
licam.

Inferius decimo, mo hanc censuram incur-
re eum, qui solus dicit se habere propositum re-
linquendi poenam fidem Catholicam, ita Sanchez
vbi supra num. 22. Quod difficile videri posset
quomodo non exprimat tunc sufficienter infir-
mitas saltem fidei internæ. De hoc ramen dixi
latius *supra diff. 14. sect. 5. vbi* ostendimus, licet
hoc propositum sit peccatum grauissimum con-
tra fidem, non tamen reddere infidelem, nec etiã
exterius manifestetur, inducere pœnas hæretici,
vel Apostatæ.

Haereticus in-
ternus prou-
pens in blas-
phemiis non
hereticus non
incurrit hanc
censuram.

Inferitur vñdecimò, hæreticum internum pro-
prium etiam ex mente hæretica in blasphemias
non hæreticales non incurrere hanc censuram,
quia blasphemie illæ non significant mentem
hæreticam, licet ex illa procedant, sed dicen-
dum est de illis, sicut de peccatis fornicationis,
furti, & aliis similibus, quæ licet ex errore circa
fidem procedant, non faciunt hæreticum exter-
num, quia illum nõ significant: ita idem Sanchez
vbi supra num. 14. Quod tamen intelligi debet,
nisi blasphemia illæ in eo loco signa eliquis hære-
ticorum, vt si in Angliæ, vel Scotiæ, vel alius ma-
lediceret Papæ, vel sacris imaginibus: nam ea
verba in hæretico interno ex hæresi procedentia red-
derent eum hæreticum externum, & censuræ ob-
noxium.

*Quid dicēdū
de heretico
interno ne-
gāte exteriū
propositionem
Theologicam.*

Dubitari hic solet de hæretico interno negante
exteriùs propositionem Theologicam, an hoc
sufficiat ad constituendum hæreticum externum
de quo Sanchez *vbi supra* num. 12. sed de hoc dixi-
mus satis *suprà diff.* 20. *sect.* 2. Dubitari idem
solet de profertente exteriùs verba exprimentia
dubium circa res fidei, de quo idem Sanchez
num. 13. nos autem diximus latè *suprà diff.* 17.
sect. 4. & *diff.* 20. *sect.* 1. quæ videnda sunt, ne ier-
um hic repetantur. ●

SECTION III.

*De absoluteione ab heresi, & excommunica-
tione ob heresim contracta.*

41

ANequam ulterius progrediamur, operæ
pretium est aliquid dicere de facultate ab-
solvendi ab hac excommunicatione ob hæresim
contracta, quibus comparat, quod maxime neces-
sarium ad praxim est. Supponendum est ergo pri-
mò hanc excommunicationem hodie reservatam
esse summo Pontifici quoad absolutionem nam
quidquid sit de antiquioribus decretis, iam ho-
die in Bulla Cænæ reservatur strictissimis verbis,
et clausulis, & non nisi rarissime concedi solet
generalis facultas absolvendi, & reconciliandi
hæreticos etiam pro foro conscientie.

Supponendum secundum, reformationem hanc ita cadere supra excommunicationem, vt etiam cadat supra ipsum peccatum, ita vt si licet internum non potest absolui ab ea censura, ita nec potest absolui directè ab ipso peccato, nam licet peccatum hoc non reformatur, quando aliquis non incurrit censuram, quia reformatur ratione censuræ, quando tamen censura incurritur, reformatur etiam ipsum peccatum in ratione peccati, vt cum aliis docet Sanchez lib. 2. *De cal. cap. 8. num. 5. & cap. 11. num. 1.* & nos diximus disp. 14. de *Exchar. sect. 5. & disp. 20. de penitent. sect. 3. num. 26. & 27.* in quibus locis notauimus, in iis casibus reformatum etiam esse peccatum internum hæresis, quamuis nec hoc seorsim ab exteriori reformatum sit. Ablata vero excommunicatione, vel eius reformatione, auferitur reformatio peccati hæresis quod, solum ratione censuræ reformatur vt notat Sanchez ibidem cum aliis quos affert. Quod intelligitur de reformatione hæresis facta à Pontifice summo; quia si alius Prælati inferioris reformat peccatum hæresis merè internum (nam externum non potest reformat, cum sit Papæ reservatum, iuxta ea quæ notauimus disp. 20. de *Penitent. sect. 8. num. 149. & sequentibus.* reformatio illa caderet in solum peccatum, & non in censuram. An vero possit etiam à reformatio peccati merè interni fieri, dixi eadem disp. 20. *sect. 2. num. 13. & sequentibus.* His suppositis restat inquirendum, quibus, & quando commissæ sit à summo Pontifice facultas absoluedi à peccato hæresis, & excommunicatione in hæreticos latæ: de singulis tamen, de quibus dubitari solet sigillatim dicendum erit.

§. I.

*De facultate Episcopis data ad absolven-
dum ab heresi.*

DVplex est difficultas in hoc puncto: prima, An Episcopi hodie facultatem habeant absol-
uendi ab hæresi; secunda qualis sit hæc potes-
tas. Prima difficultas tota oritur ex decreto
Concilij Tridentini sess. 24. cap. 6. de reformati-
onis cuius hæc sunt verba. *Licet Episcopi, irregularita-
tibus omnibus, & suspensibus, ex delicto
oculto promerentibus, excepta ea qua oritur
ex homicidio voluntario, & exceptis aliis de-
ductis ad forum contentiosum, dispensare, & in
quibuscumque casibus occultis, etiam sed Aposto-
lica referuatis, delinquent quoscumque ipsi
subditos in diocesi sua per seipso, aut per Vica-
rium ad id specialiter deputatum in foro confiten-
tia gratis absolvere, imposita penitentia saluati.*
*Idem & in hæresi crimine in eodem foro confiten-
tia eis tantum, non eorum Vicariis, si permittant.*
Vbi expresse concessa videtur Episcopis hæc fa-
cultas absolendi subditos per seipso, ab hæresi
occulta in foro confitentia. Aliunde vero vide-
tur Episcopis hæc eadem facultas ablati in Bulla
cœna, quæ singulis annis renouatur, & cõsigna-
tur, in quo postquam excommunicatio præfer-
tur contra hæreticos quoscumque, & multos
alios, additur reuocatio omnium facultatum
quibuscumque concessarum ad absolendum ab
ea censura, his verbis iuxta Bullas modestas
SS. D. N. Urbani VIII. quæ verba à Paulo V.
& Gregorio VX. eius prædecessoribus usurpa-
bantur

bantur Caterum à prædictis sententiis, nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesie mandatis, & satisfaciendo cantione præstata absolui possit, etiam prætextu quarumvis facultatum, & indulgentiarum quibuscumque personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumvis ordinum etiam Mendicantium, ac Militarium regularibus, etiam Episcopalis, vel alia maiori dignitate præditis, ipsisque ordinibus, & eorum monasteriis, conventibus, & domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis piis, nec non laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana Excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam sedem, ac cuiusvis Concilij decreta, verbo, litteris aut alia quacumque scriptura in genere, & in specie concessorum, & innovatorum, ac concedendorum, & innovandorum.

44 Duplex est sententia, utraque satis celebris, & multorum ac grauissimorum doctorum. Prima docet facultatem Episcopis in Tridentino concessam adhuc perseverare, nec fuisse aut esse Bullæ cænæ promulgatione sublatam. Hanc tenent Nauarrus Gutierrez, & pluribus aliis adductis Henriquez, Bannez, Aragon, Emanuel Sa, Vivaldus, Eman. Rodericus, Petrus Ledesma, Vega, Rutilius Benzoni, & alij, quos affert Sanchez dicto lib. 2. in Decal. cap. 11. num. ultimo, qui eam sententiam fatetur probabilem videri; quam tenent etiam Fagundes, Puteanus, Portel, Sousa, Lorca, Nuñez, quos affert Diana 1. parte tract. de absolutione ab heresi, resolur. 2. quibus addit Duallium & Tessedam, & alios 4. parti. tract. 4. miscell. resolur. 239. Et in 5. parti. tract. 13. miscell. resolur. 43. eamque probabilem dixit Suarez tom. de censuris disp. 21. sect. 3. num. 5. licet postea, ut videbimus, durius contra eam sententiam loquutus fuerit, & amplectitur Granado in presenti tract. 15. disp. 14. sect. 2. Denique eandem sententiam acerrimè defendendam suscepit Hurtado in presenti disp. 84. sect. 2. §. 11. ubi refert illustrissimum Archiepiscopum Toletanum, & Cardinalem Gasparem Quiroga anno 1583. in synodo Toletana, licet ipse inquisitor Generalis etiam esset, declarasse non esse abrogatam hanc Episcoporum facultatem, & monuisse Hispaniæ Episcopos, quorum Primas erat, de hac ipsorum facultate perseverante.

45 Secunda sententia dicit eam facultatem ablatam intelligi Episcopis per bullam cænæ. Hanc tenent Nauarrus in summa Latina nouiori c. 27. n. 275. versic. 14. addens ita declarasse Pium V. & Gregor. XIII. Penna in direct. inquisitorum 3. p. quasi. 92. comment. 141. versic. penult. dicens ita sæpe declaratum esse in suprema, & Generali Romana inquisitione, Maiolus, Toletus, Felicianus, Bartholomæus ab Angelo, Paulus Fuscus, Antonatus, Azor dicens ita declarasse Clementem VIII. Suarez dicens ita declarasse Congregationem Cardinalium. Vivaldus retractans, quod antea docuerat, Paramus, P. Molina, Ygolinus, Philarcus, quos omnes affert, & sequitur Sanchez ubi sup. n. 26. & 27. eandem tenent Barbosa, Riccius, Villalobos, Riccius, Gratianus, Bellochius, Sanctarellus, Ragutius, Scortia, Nouarius, Syluius, Faber, Homobonus, Megala, Floronus, Torreblanca, Valerus, & alij, quos affert, & sequitur Diana locis supra citatis, idem tenent Farinacius, Bonacina, & Marcus Antonius Genuensis, Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

referens ita declarasse Gregorium XIII. & Clementem VIII. & alij, quos refert, & sequitur Castro Palao dicto tract. 4. disp. 4. punct. 3. §. 1. num. 22.

Contrauersia hæc, licet videatur esse de iure, sed re ipsa tota reducitur ad factum: certum enim est summum Pontificem potuisse reuocare facultatem in eo loco Tridentini Episcopis concessam; præsertim cum Patres eiusdem Concilij sess. 25. cap. 21. de reformat. protestentur, quod in his omnibus, quæ in eo Concilio decreta fuerant falsa semper auctoritas Sedis Apostolica, & sit, & esse intelligatur. Tota ergo difficultas est, an Pontifices in Bulla cænæ facultatem illam reuocare voluerint. In quo dubio mihi maximè probatur sententia Suarii, quam maturior iam ætate, & doctrina testatam reliquit in presenti tract. de fide, disp. 21. sect. 4. num. 13. ubi dicit, potuisse Episcopos probabiliter se conformare primæ sententiæ stando in iure, nisi certitudo facti contraria constaret de voluntate Pontificis reuocantis, quam tot Pontifices declarant, propter quod censet non esse in praxi à secunda sententia recedendum. Ego autem idem aliis verbis explico, hoc modo. Si Episcopus non credat Pontificem eam facultatem de facto reuocare voluisse, potest primam sententiam probabiliter amplecti, quæ tot Auctores adeoque graues pro se habet: si verò id credat, debet stare secundæ sententiæ: ergo verò non possem primam amplecti quia mihi moraliter certa est Pontificis mens, & sensus Romanæ Curie, in qua omnes Pontificis Ministri pro certo supponunt, singulis annis denuò eam facultatem Episcopis auferri, & ea solum de causa, ad eumque finem addita esse in Bulla cænæ verba illa, quibus reuocantur facultates concessæ etiam per eiusvis Concilij decreta: nullius enim alterius Concilij decreto concessa est facultas aliqua, nisi in Concilio Tridentino, quod reuerentiæ fortasse causa nominatum non est, sed solum illa generalitate verborum.

Contra hoc tamen arguit Hurtado ubi supra §. 17. retorquendo hoc argumentum: quia ante Concilium Tridentinum Bulla cænæ euulgabatur singulis annis, & cum eadem clausula: ergo illa clausula non fuit addita ad derogandum Concilij Tridentini decreto: nec credibile est Pium IV. qui decreta Tridentini Concilij approbavit, & inuigilauit, & curauit vehementer, ut ab omnibus Ecclesiæ Prouinciis acceptarentur, & obseruarentur, statim eodem anno in Bulla cænæ solito modo, & absque vlla mutatione edita voluisse derogare eiusdem Concilij decreto: hoc enim quid aliud fuisset, quam illudere Episcopis, quibus eodem anno traderet decreta Tridentini onerosa, & fauorabilia suscipienda, sciens se eodem anno Bulla cænæ solito modo euulganda ablatum Episcopis fauorem concessum, relictis oneribus? Hoc certe præsumi non potest: quod cum eodem anno examinata essent decreta omnia Tridentini, & approbata, ac toti Ecclesiæ commendata, statim absque noua causa voluerit ea reuocare, quæ quidem mutatio si post multos annos fieret post experientiam nocuenti sequenti, leuitaris nota careret: quod tamen statim absque vlla tali experientia fieret, non posset à lenitate excusari: ita arguit dicto §. 17. & 13. & 14. ubi addit exemplum Bullæ cruciatæ, quæ singulis sexenniis conceditur de nouo, & in ea datur facultas absoluedi à casibus Bullæ cænæ (excepta hæresi)

heresi) semel in vita, & semel in morte. Et quamvis anno sequenti euulgetur Bulla cœnæ, cum eisdem clausulis derogatoriis, & auferentibus omnes facultates absolendi, nemo dicet, auferri facultatem cruciatæ concessam anno præcedenti, ad sex annos: quia nimirum Pontifex concedens Cruciatam, sciebat se anno sequenti Bullam cœnæ renouaturum, cum eisdem clausulis derogatoriis: quare præsumitur noluisse Cruciatam reuocari per sequentes Bullas cœnæ, & in ea voluntate perseverare, nisi nouam clausulam addat, qua ostendat se discessisse à voluntate quam habuit, dum anno præcedenti Cruciatam concessit, ne dicatur tunc illudere voluisse concedendo facultatem, quam iam sciebat post annum, vel aliquando post tres menses edita Bulla cœnæ fore eo ipso reuocandam. Idem ergo propter eandem rationem dicendum est de facultate Episcopis in Tridentino concessa, quam illuforie Pius IV. approbasset, & Episcopis omnibus dedisset, sciens post paucos menses edita Bulla cœnæ cum solutis clausulis se ipsa ruituram. Imò ad hoc petita, & concessa fuit facultas illa Episcopis, ut quia singulis annis heresis absolutio reseruatur summo Pontifici in Bulla cœnæ, possent tamen Episcopi, non obstante solita reservatione ab ea, quando esset occulta, absolvere per seipsos. Quod si ad hoc non deferuebat, ad nihil prorsus utilis erat facultas in Concilio decreta, & à Pio IV. approbata, & confirmata, quæ vix ad vnum, & alterum mensem prodesse poterat, post quos in prima Bullæ cœnæ promulgatione reuocanda erat.

48

Respondeo, hoc argumentum non esse contemnendum, si P. Hurtado probasset id, quod pro certo supponit, nempe Bullam cœnæ nunc promulgari cum eisdem clausulis, & non aliis, cum quibus ante Concilij Tridentini confirmationem à Pio IV. & aliis eius prædecessoribus promulgabatur: nam si hoc verum esset, debilitaretur coniectura illa, quod reuocatio facultatum concessarum in decretis eiusdem Concilij, appositæ sit in Bulla cœnæ ad derogandum huic decreto Concilij Trident. Constat enim Pontifices antecessores Pij IV. non apposuisse verba illa Bullæ cœnæ, nec mentionem fecisse vllius Concilij, ut videri potest in Bulla cœnæ promulgata à Martino V. quæ refertur apud S. Antoninum 3. part. tit. 24. c. 72. & in Bulla cœnæ promulgata à Paulo II. qui paulo ante Pium IV. sedit, quæ refertur in Bullario communi, & est Bulla 10. eiusdem Pauli III. nec ego inuenio verba illa in Bullario communi ante Gregorium XIII. in cuius Bulla cœnæ reperiuntur, nec credo Pium IV. qui decreta Tridentini approbavit, ea verba vnquam apposuisse, & ideo fortasse nulla Bulla cœnæ Pij IV. in Bullario communi relata est, quia Cherubinus, qui Bullarj corpus congeffit, dicit se illorum Pontificum Bullas cœnæ apposuisse, quæ possint ostendere mutationes, & additiones in Bulla cœnæ factas; sic enim testatur hic Auctor ante Bullam 63. Pauli V. quæ est Bulla cœnæ ab eodem Paulo V. promulgata. Falsò ergo supponitur in Bullis cœnæ modernis nullam apponi clausulam nouam derogatoriam huius facultatis, præter eas, quæ ante Concilium apponebantur, & contra quas concessa fuit ea facultas Episcopis in eodem Concilio.

49

capitulum 2.

Contra hoc tamen arguit secundò Hurtado §. 22. quia idem Pius V. satis clarè ostendit suam

mentem, quod scilicet per Bullam Cœnæ non fuerit ea facultas Episcopis ablata, dum specialiter Bulla concessit Pontificatus sui anno 6. Generalis, & Prouincialibus Ordinis Prædicatorum, ut possint erga suos subditos vti facultatibus illis, quæ Episcopis conceduntur in dicto decreto Concilij Tridentini in foro conscientie, & processibus occultis, ne religiosi deteriores conditionis fiant, quam seculares, qui à proprio Episcopo absolui, & dispensari possunt: quæ Bulla habetur in Bullario regular. apud Rodericum, & est Bulla 13. Pij V. Respondenti potest primò hoc ad summum probare tempore Pij V. nondum fuisse ablatam Episcopis hanc potestatem, nec ego inuenire potui Bullam Cœnæ Pij V. in qua verba illa addita sint reuocantia Facultatem concessam etiam in decreto Concilij, quæ tamen in Bullis Gregorij XIII. inueniuntur. Deinde responderi potest Pium V. in ea Bulla non dedisse Prælati illius Ordinis facultatem absolendi ab heresi occulta, sed comunicasse illis eas facultates quas Episcopi adhuc haberent ex vi decreti Tridentini, quæcunque illæ essent; nempe illas, quæ non adhuc essent reuocata, vel quæ in posterum non reuocarentur: vnde nullam mentionem ibi fecit de heresi, vel de casibus Bullæ Cœnæ, sed verbis generalibus concedit, ut ipsi prælati per seipsos, idem omnino possint in fratres, & Moniales dicti Ordinis, sibi subditos, quod possunt Episcopi in Clericos, & laicos sibi subditos, tam quoad absolendi, & dispensandi huiusmodi, quam alia quæcunque facultates, &c. Quæ autem sint illæ facultates, adhuc perseverantes, non explicat, sed solum vult, ne sint religiosi deteriores conditionis in hac parte, quam seculares.

Arguit tertio §. 25. ex responso Congregationis dato Christophoro Vela Archiepiscopo Burgenfi, quod refertur apud Henriquez lib. 6. de Penitent. cap. 14. num. 17. in margine, quo dicebatur posse Episcopos absolvere. Respondenti potest, hoc responsum non inueniri inter decisiones eiusdem Congregationis, quæ vel Tipis edita, vel manuscriptæ circumferuntur, in quibus tamen sæpius pars negans inuenitur ab eadem Congregatione decisa. Si tamen fortè tale responsum emanauit, id fortasse fuit, antequam illa verba derogatoria Concilij addita essent in Bulla Cœnæ, vel eo medio tempore, quo tempore Sixti V. & Clementis VIII. addita erant eidem Bullæ verba quædam in fauorem Episcoporum, nempe reuocari facultates concessas, nisi in eis etiam casus presentibus litteris expressè comprehendantur: quorum verborum virtute non parum ius Episcoporum fulciebatur, cum in decreto Tridentini heresis absolutio expressa esset. Hæc tamen verba sublatæ postea fuerunt à Paulo V. & hodie etiam auferuntur relicta derogatione Concilij cum tota sua efficacia.

Vnde nec etiam virget exemplum Bullæ Cruciatæ, in qua conceditur facultas ad casus Bullæ Cœnæ excepta heresi, quæ facultas non censetur reuocata per sequentem promulgationem Bullæ Cœnæ, quantumuis habeat clausulas derogatorias vniuersalissimas. Hoc, inquam, exemplum non obstat, quia constat de mente Pontificis concedentis Cruciatam, qui scit bene se paulò post promulgaturum Bullam Cœnæ cum illis clausulis, & contra illas vult antecedenter condere facultatem in Cruciatæ, quare dum non additur in Bulla Cœnæ clausula noua explicans recessum

recessum ab ea voluntate, illa censetur per seuerare; ac vidimus additam esse clausulam nouam post decretum Tridentinum, cuius sensus alius esse non potuit, nisi ut facultas illa reuocaretur, quem sensum ipsi Pontifices interrogati toties declarant; quod tamen in concessione Cruciatæ non fecerunt, sed illius facultates ratas esse profitentur.

52 Dicunt; legum correctionem esse vitandam, quando conciliari possunt, prout possunt hæc duæ leges, si dicamus, per Bullam Cœnæ reuocari facultates concessas ad absolendum vniuersaliter: in Concilio autem datam solam fuisse ad casus occultos, & pro foro conscientie, quæ cum sit specialis, locum habet regula, quod generi per speciem derogatur, & non è contra speciem per genus, nisi expressis verbis reuocet. Sed contra hoc est primò, quod in Bulla Cœnæ magis reuocari intenditur facultas Episcopis concessa, quoad forum interius, & quoad casus occultos, quam quoad forum exterius. Nam ex communi sententia Episcopi non obstante Bulla Cœnæ retinent facultatem absolendi hæreticos in foro externo, quæ absolutio proderit eis etiam in foro interno. Possunt enim Episcopi ut iudices cognoscere de hæresi, & hæreticum penitentem Ecclesiæ reconciliare, ut fatentur Doctores, quos congerunt, & sequuntur Fatinacius *de hæresi, quæst. 191. §. 4. num. 2.* Castro Palao *vbi supra dicto §. 1. num. 23.* qui cum aliis notat, vbi inquisitio Hispana viget, non posse Episcopum sine inquisitoribus eam iurisdictionem exercere. Si ergo aliquid Bulla Cœnæ reuocare intendit, non est pro foro externo, sed pro interno, atque adeo non magis latè pater reuocatio, quam patuerat concessio, cum vtraque sit pro solo foro conscientie, de quo si non intelligatur, inutilis est reuocatio posita in Bulla Cœnæ. Deinde non est locus coniecturis, vbi sufficienter exprimitur mens legislatoris, quæ certè nõ potest esse de reuocatione facultatum solùm quoad forum externum, & publica: tum quia derogat decreto Concilij, in quo ad forum externum, & publicam nihil concessum fuerat, neque etiam in vllò aliquo Concilio generali: tum etiam quia si reseruatio illa non esset facta quoad occulta, & pro foro etiam conscientie, sequeretur non solos Episcopos, sed omnes alios confessarios posse hodie absolvere ab hæresi occulta, & pro foro conscientie: nam ut supra diximus, nullibi reperitur reseruata hæc excommunicatio, vel peccatum hæresis Pontifici nisi in Bulla Cœnæ: si ergo ibi non sit reseruatio, & reuocatio facultatum, nisi pro foro externo, non est, vnde sit reuocata pro foro interno, & in occultis facultas inferiorum Confessariorum. Quod sine ingenti absurdo dici non potest; cum in ipso Concilio Tridentino tanquam aliquid extraordinarium concessa fuerit Episcopis, ut per se ipsos possent ab hæresi occulta pro foro solùm conscientie absolvere, quia nimirum ea facultas per Bullam Cœnæ omnibus etiam Episcopis ablata fuerat.

53 Cæterum quia contraria sententia aliquibus probabilis adhuc videtur, ea supposita locum habet secunda difficultas supra iudicata, qualis sit hæc Episcoporum potestas, & quousque se extendat, de quo latè agit Sanchez *dicto cap. 11.* & Hurtado *dicta disput. 84. §. 26. usque ad 50.* Nos breuius conclusiones inferemus.

Primò ergo dubitatur, quis in prædicto de-
Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

creto Tridentini nomine *Episcopi* intelligatur in ordine ad vsum illius facultatis. Constat non intelligi Episcopum titulum, quia ille non habet subditos, quos absolvere possit. Hi tamen possunt retinere, & communiter retinent verum titulum alicuius ciuitatis, quam, quia ab infidelibus occupatur, adire non possunt: & tunc possunt quidem absolvere hæreticos occultos illius ciuitatis, si id possunt alij Episcopi, dum sunt extra suam dioccesim, quia verè sunt ipsorum subditi: Secus esset, si renuntiasent etiam titulo, & retinerent solam dignitatem. Sicut nec Episcopi alij, qui veras habuerunt Dioceses fideles, & renuntiatunt titulo possunt postea hac facultate uti, cum iam nec habitu, nec actu vllos subditos habeant. Constat etiam *Episcopi* nomine ibi intelligi electum, & confirmatum à Pontifice, licet nondum sit consecratus, imò nec Sacerdos, cum absolutio à censura dari possit extra sacramentum, nec sit actus ordinis sed iurisdictionis, quæ absque consecratione, vel sacerdotio habere, & exercere potest.

Dubitatur tamen secundò, an competat hæc facultas, vbi Concilium Tridentinum, quoad alia morum decreta receptum non est. Negat Suarez, *vbi Concilium* quem affert, & sequitur Sanchez *supra num. 3.* quia non debent fauores sentire, qui onera non sentiunt, & ita dicunt responsum esse à sacra Congregatione Cardinalium, quam responsum ego inuenio in manuscriptis his verbis: *Episcopi illarum regionum, in quibus Concilium Tridentinum adhuc receptum non est, non possunt vti hac facultate concessa in hoc decreto.* Ex quibus verbis confirmari potest, quod notauit Sanchez *vbi supra*, id non intelligi de locis, in quibus Concilium receptum est quoad alia, non tamen quoad aliquam legem, quia iam ibi Concilium receptum videtur. Idem iudicat, si Concilium ibi receptum fuit, sed postea consuetudo deobligauit ab eius legibus: potuit enim perseuerare quoad fauores iam introductos, & videtur probari posse ex verbis illis Congregationis, in quibus *Concilium adhuc receptum non est*, quæ non verificantur in casu nostro.

Dubitatur tertio de Capitulo Sede vacante, an haberet hanc facultatem. Affirmant Sanchez *vbi supra num. 4.* & Hurtado *dicta disput. 84. §. 40.* quia Capitulum Sede vacante succedit in omnia munera spectantia ad iurisdictionem Episcopi, nisi specialiter aliqui ei prohibeatur: & licet sit specialis difficultas in absolutione ab hæresi, quia hanc debet dare Episcopus per se, & non per Vicarium: hoc tamen ipsum potest præstare Capitulum, vel id toties quoties, & in casu speciali occurrente, committendo alicui pro illa vice, quod non videtur in Concilio prohibitum; vel certè decernendo absolutionem, per suffragia Capitularium, sicut potest decernere de rebus aliis.

Meliùs tamen alij communiter id negant: nam licet cætera, quæ in illo decreto Concilij conceduntur Episcopis, admittant posse à Capitulo fieri, non tamen absolutionem ab hæresi. Ita Suarez *tom. 4. in 3. part. disp. 30. sect. 2. num. 4.* Pertus Ledesma, & Bonacina, quos refert, & sequitur Castro Palao *dicta disp. 4. puncto 3. §. 1. num. 3.* Ratio autem esse potest primò, quia absolutio hæresis ita conceditur Episcopo, ut debeat eam per seipsum præstare, & non per Vicarium etiam specialiter designatum, ut constat ex
111 2 verbis

Qui in decreto Tridentini nomine Episcopi intelligatur in ordine ad vsum illius facultatis.

54 An competat hæc facultas vbi Concilium Tridentinum receptum non est.

55 An Capitulum sede vacante haberet hanc facultatem.

verbis Concilij, & postea videbimus. Capitulum autem non videtur posse per se absolute ab heresi, sed ad summum decernere absolutionem, eamque alteri committere: nam absolutio à censuris imitatur absolutionem sacramentalem, quæ etsi possint plures ministri conferre, non tamen ita singuli sunt soli causæ partiales, & non operantes nisi dependenter ab aliis absolventibus, sed singuli debent absolute potestate totali ex se, & sufficienti ut dixi latè *disput. 13. de pœnit. sect. 7. num. 376. & seqq.* quod etiam videtur in usu in omni absolutione à censura, quæ licet imperetur à Collegio, vel communitate Ecclesiastica, semper tamen committitur alicui, qui immediate absoluat, & ipsimet inquisitores, quando hæreticos reconciliant, non omnes ipsi immediate absolunt à censura, sed vnus ex illis ex omnium decreto id solemniter facit. Quia tamen aliquis contendere posset, non fore inuoluntariam absolutionem datam à toto Capitulo, per modum Capituli, imò regulam generalem esse, ut qui potest excommunicare, possit etiam absolute; quæ si sede vacante Capitulum habet potestatem excommunicandi, debet etiam habere potestatem absolendi: contra hoc posset instari, esto id verum sit loquendo de potestate ordinaria, & propria, quando tamen alicui committitur à superiore potestas per seipsum absolendi, non solere vnquam committi absolutionem, nisi ab vna persona faciendam. Quidquid tamen de hoc toto sit probati potest facilius hæc sententia, quia in decreto Tridentini datur solum facultas ad absolendum in casu hæresis occulto, repugnat autem Capitulo dare eam facultatem, quia eo ipso, quod veniat ad notitiam Capituli, iam non erit casus occultus, sed publicus, atque adeo ex modo ipso, quo facultas hæc conceditur constat non dari Capitulo, sed Episcopo, qui secretò absoluat à crimine hæresis occulto per seipsum.

56

Dices hoc argumentum non procedere saltem in sententia dicente, posse Episcopum committere absolutionem hæresis occultæ alteri delegatione specialissima pro illa vice, & illa persona; quia iuxta eam sententiam dici posset, quod Capitulum etiam occurrente necessitate posset alicui pro illa vice committere absolutionem; quod fieri posset absque eo, quod persona absolunda veniret in notitiam Capitularium. Respondeo, nec admissa etiam illa sententia, id debet Capitulo concedi: nemo enim potest alteri committere absolutionem, quam per seipsum non posset præstare per se loquendo, quia illius solum peccati absolutionem Episcopus committere potest, à quo ipsemet per seipsum posset absolute: cum ergo Capitulum nunquā possit per seipsum absolute ab heresi occultæ; quia eo ipso non esset occulta, consequens est, ut non videatur Capitulo concessa facultas ad absolutionem hæresis occultæ; atque adeo quod nec possit illam delegare; nam delegatio supponit quod ea facultas primariò concedatur deleganti, & semel in se radicaram possit quasi secundario in alium transferre. Si ergo Capitulum in se est incapax talis facultatis, non potest illam delegare iuxta communem regulam, quod nemo dat quod non habet.

57

Dubitarum quartò de Abbatibus, & aliis non Abbatibus, & Episcopis habentibus subditos in spiritualibus, alij superiores seculares exemptos ab Episcopis, & qui appellari

solent nullius Diocesis, an in dicto decreto intelligantur nomine Episcoporum. Affirmant plures, quos referunt, & sequuntur Sanchez *diff. cap. 11. num. 5. & lib. 8. de matrimonio diff. 2. num. 12. & Castro Palao ubi supra num. 4.* qui hi Abbates gaudent iurisdictione Episcopali in suos subditos, qui ea de causa exempti sunt ab Episcoporum cura; ergo gaudent hac facultate, quæ iurisdictioni, & dignitati Episcopali annexa est. Alij tamen melius id negant. Suarez *diff. 30. de Pœnit. sect. 2. num. 6. & diff. 41. de censuris sect. 2. num. 7.* Aragonius, & Petrus Ledesma, quos affert Sanchez *ubi supra*, qui etiam dicunt hanc sententiam esse satis probabilem. Quam etiam tenent Garcia, Cenedo, Barbosa, Toletus, Bonacina apud Castro. Palao *ubi supra*; quibus accedit Hurtado *dicta diff. 84. §. 41.*

Probatum primò, quia ita respondit, & declarauit verba Tridentini, quoad totum illud decretum sacra Congregatio Cardinalium dicens: *in hoc decreto non comprehenduntur inferiores habentes iurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem, sed Episcopi priuatim quoad alios.* Secundò probati potest (& hæc fortasse fuit ratio prædictæ declarationis faciendæ) quia licet ij Abbates habeant quoad alia iurisdictionem Episcopalem, in illo tamen decreto Tridentini limitatur hæc facultas ad proprios Episcopos habentes Diocesim: dicitur enim exerceri solum posse circa subditos in Diocesi sua: Abbates autem prædicti non habent propriam Diocesim, quia Diocesis est solius proprij, & veri Episcopi & ideo subditi illorum Abbatum dicuntur semper nullius Diocesis. Ratio autem congruentiæ additur ab Hurtado ex Roderico, quia Episcopi ex officio sunt inquisitores contra hæreticos, non verò illi Abbates: quare non mirum, quod plus in hac parte illis concedatur, quàm illis.

Hinc infertur primò, si Episcopus habeat in Diocesi alterius Episcopi Abbatiam exemptam non posse subditos illius Abbatie absolute virtute illius decreti, quia respectu illorum non est formaliter Episcopus, sed materialiter, & per accidens: ita Hurtado *ubi supra*. Infertur secundò subditos horum Abbatum, ne sint deterioris conditionis, quàm alij fideles, posse recurrere pro absolutione in iis casibus ad Episcopum, in cuius Diocesi continetur Abbatia: ita Suarez & Auila, quos affert, & sequitur hac in parte Sanchez *dicto cap. 11. & Hurtado ubi supra*.

Petres quomodo possit subditus Abbatie absolui ab Episcopo, cui non subditus in ordine ad sacramentum penitentiae, sed suo Abbati, à quo debet absolui à peccatis alijs, vel à confessione, quem ipse approbauerit, & deputauerit. Respondeo, id posse dupliciter fieri, primò, habita sententia Abbatis, ut possit confiteri Episcopo, & ab eo absolui ab alijs peccatis: secundò & facilius si Episcopus absoluat eum extra sacramentum ab excommunicatione reservata, quæ ablata, aufertur etiam reservatio peccati hæresis, atque adeo ab eo, & alijs peccatis poterit absolui per confessorium ab Abbate deputatum.

Hac occasione dubitari potest quindò, an Cardinales in suis ritualis, in quibus videntur habere iurisdictionem quasi Episcopalem, possint uti hac facultate Episcopis concessis in prædicto decreto Tridentini. Affirmatiuam sententiam defendi posse dicit Moneta, de eorum vultu. *cap.*

cap. 5. quest. 13. conclus. 1. num. 45. 3. licet contrarium ipse teneat: in eademque sententiam inclinare videtur Diana *part. 5. tract. 2. de potest. & privileg. Cardinalium. resolut. 59.* argumento desumpto ex Abbatibus supradictis, quibus ob potestatem quasi Episcopalem, quam habent, conceditur ab aliquibus ea facultas. Posset item hoc ipsum confirmari; quia Congregatio in sua declaratione videtur solum loqui de Abbatibus, & aliis, qui sunt Episcopis inferiores, ut constat ex illis verbis, *non comprehenduntur inferiores, &c.* Cardinales autem non appellantur inferiores Episcopis, sed illis superiores, ut communiter dicunt Doctores, quos late congerit id probans idem Diana loco citato resolutione prima. Consequenter tamen ad supradicta, negatiua pars amplectenda videtur, quia licet verba Congregationis de Cardinalibus non loquantur: ratio autem, in qua diximus fundari illam declarationem, de Cardinalibus idem probat: cum nec illi propriam habeant Diocesim, sed titulum, seu Parochiam, atque adeo non verificetur de illis, quod exercent eam potestatem circa subditos in sua Diocesi. Imò in illis res videtur clarior, quia subditi illorum titularum, non sunt nullius Diocesis, sicut subditi Abbatis exempti, sed sunt propriè in Diocesi Romana, & subduntur in spiritualibus immediatè Vicario Papæ, & eius Vicelgerenti, nec vllò modo pertinent ad Diocesim Cardinalis titularis. Alioquin nullam, aut ferè nullam Diocesim haberet Papa, ut Episcopus Romanus, cum præcipuè Urbis Ecclesiæ sint tituli diversorum Cardinalium. Denique praxis hæc esse videtur nec enim vnumquam audiui vllum Cardinalem hac potestate vsum in suo titulo. Loquor autem de Cardinalibus habentibus titulos suos in Vrbe Romana: nam Episcopus Ostiensis, & alij quinque Cardinales antiquiores, qui sunt Episcopi Cardinales, & habent suos titulos Episcopales in sex ciuitatibus Romæ proximis, non est dubium, quod possint in suis titulis, quod alij Episcopi possunt in sua Diocesi, cum habeant pro titulo Cardinalitio Episcopatum particularem, in quo habent propriam Diocesim, & in qua habent potestatem plenam Episcopalem.

61 Dubitatur sextò de Archiepiscopo, An non solum in propria Diocesi, sed etiam in tota sua Prouincia, & intra Dioceses Episcoporum inferiorum possit uti hac facultate. Conueniunt omnes, quod possit, quando visitat Diocesim sui Suffraganei, nempe causa sufficienti existenti ad visitationem, & probata in Concilio Prouinciali, & postquam suam Diocesim plenè visitauit ex Tridentino, *sess. 24. cap. 3.* Videatur Sanchez *dicto cap. 11. num. 6.* Suarez *dicta disp. 30. de Pœnit. sect. 2. num. 8.* & de censuris *disp. 41. sect. 2. num. 12.* Henriquez, Barbosa, Bonacina, Auila apud Castro Palaum vbi supra, num. 7. Fundatur autem hæc doctrina in cap. finali de censibus in 6. vbi dicitur: *Potest etiam idem Archiepiscopus dum visitat, subditorum suffraganeorum confessiones audire, & absoluere pœnitentes, & ibi pœnitentias iniungere.* Quare quoad hoc censetur pro illo tempore illa Diocesis Archiepiscopi. Addit Sanchez *lib. 4. in Decalog. capit. 38. numer. 16.* probabile esse, quod possit Archiepiscopus etiam extra tempus visitationis Episcopos suos Suffraganeos absoluere, quia sunt eius subditi in spiritualibus, licet alij id negent, quod etiam videtur *Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.*

detur approbare Hurtado vbi supra, §. 47. Sed id patum vile videtur mihi ad praxim: nam si hæc facultas non sit reuocata per Bullam Cænæ, ipsemet Episcopus potest suo confessorio committere potestatem ad ipsum Episcopum absoluentem. Sic enim colligi videtur ex doctrina generali, quod Episcopus potest circa seipsum, quod potest erga subditos, de quo dixi *disp. 20. de pœnit. sect. 5. num. 57. & 65.* & clariùs ex declaratione sacre Congregationis, quam affert Suarez *dict. disput. 30. de Pœnit. sect. 2. num. 15.* his verbis: *An Episcopo in aliquod delictorum, de quibus hoc capite, prolapsus, liceat ad se absoluentem proprium confessorium deputare cum eadem auctoritate, quam ipse posset ex eodem capite in sibi subditos exercere: Congregatio censuit id Episcopo licere.* Quam declarationem inuenio etiam in meis declarationibus manuscriptis, vbi plus aliquid additum est in illo responso, nempe *Congregatio censuit licere, etiam si Episcopus Rome esset, & sic extra suam diocesim.* Vnde non restat necessitas recurrendi ad suum Archiepiscopum, cum ipse Episcopus posset facere se à suo Confessorio absolui.

Dubitatur septimò, An subditorum nomine intelligantur forenses, & qui domicilium in ea Diocesi non habent, in qua tunc reperiuntur. Respondeo de vagis, qui nullibi domicilium habent, certum censetur posse absolui, quia nullum alium habent Episcopum, nisi illum apud quem sunt. Idem dicendum de eo, qui duplex domicilium habet in duplici Diocesi, in quorum quolibet æquè, vel ferè æqualiter habitat. Videatur Suarez *dict. disput. 30. de Pœnit. sect. 2. n. 3.* & Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 1. n. 8.*

De peregrinis, & aduenis, qui alibi domicilium habent, & ad breue tempus habitant in alieno Episcopatu, affirmant etiam Suarez, quem affert, & sequitur Sanchez *dicto cap. 11. numer. 8. 9. & 17.* Barbosa, Bonacina, & Garcia, quos affert, & sequitur Castro Palao vbi supra, num. 8. atque etiam Hurtado dicta *disp. 84. §. 48.* Ratio autem est, quia hi omnes, quandiu ibi commorantur, subditi sunt illius Episcopi, quoad Sacramentum pœnitentiæ, & ad illa, quæ pœnitentiam concernunt: quare videtur satis tuta hæc sententia, si facultas illa non sit per Bullam Cænæ reuocata. Præsertim cum pro illa sententia inueniatur declaratio quædam Congregationis Cardinalium, his verbis: *Qui non sunt subditi Episcopi, puta Medicus, Prætor, & similes exteri, qui tamen habitant in ciuitate, hoc decreto comprehenduntur, etsi commiserint crimina in aliis ciuitatibus: adhibita tamen hac distinctione, quod scilicet possent absolui in Sacramento Pœnitentiæ à suis criminibus, non tamen dispensari super his.* Quia nimirum aduenæ non sunt subditi quoad dispensationem, ut probat latè Sanchez cum aliis, *dicto cap. 11. numer. 9. & lib. 3. de matrim. disput. 23. num. 12. & 13.* Quamuis autem ibi exigatur quod habitent in ciuitate, id exempli gratia dictum est, nam idem esset, licet habitent in oppido alio Diocesis; saltem si ibi Episcopus etiam adesset, vel si ex oppido habitationis intra Diocesim, veniant ad ciuitatem, in qua residet Episcopus, ut ab eo absoluantur. Notat verò Hurtado loco citato non posse absolui, si ex sua Diocesi veniant ad aliam Diocesim; ut ibi ab alieno Episcopo absoluantur: hoc enim esset in fraudem, & lex non fauet fraudulentis; ut si aliquis ex

Hispania transiret in Galliam, vbi absolueretur, ab hæresi per Episcopum, cui Papa ob Provinciæ necessitatem facultatem dedisset hæreticos absolendi: & hac de causa disp. 20. de Pœnitent. sect. 5. num. 68. & 70. loquendo de absolutione exterorum à reſeruatīs, limitaui ſemper doctrinam illam ad eos, qui bona fide ad alium locum acceſſerunt, & non in fraudem, vt fugerent reſeruationem.

Idem dicunt communiter Doctores de Religioſis exemptis, qui nomine ſubditorum eo loco intelliguntur, & abſolui poſſunt ab Episcopo loci vbi habitant, ſi ipſi ex licentia ſui Prælati ſe illi ſubdant in foro pœnitentiæ: ita Sanchez diſto cap. 11. n. 10. vbi idem dicit de Monialibus exemptis, atque etiam de ſubiectis ipſi Episcopo. Suarez diſta diſp. 30. de pœnitent. ſect. 2. n. 3. Hurtado diſto §. 48. in fine, & alij communiter.

63 Dubitatur octauo, an Episcopus extra ſacramentum Pœnitentiæ, poſſit vt ea facultate, & abſoluere ab excommunicatione ob hæreſim occultam, atque ita tollere reſeruationem peccati, vt poſtea Confeſſarius ordinarius poſſit ab eo abſoluere. Negant Barboſa, Aloyſius Riccius, & Garzia apud Caſtro Palaum vbi ſupra num. 10. & addit Garzia, ita reſponſum ſapè fuiſſe à ſacra Congregatione. Ego duas declarationes Congregationis inuenio. Prima habet hæc verba: *Querebatur, an Episcopus in cauſa huius cap. 6. habeat facultatem diſpenſandi cum ſuo Dioceſano abſente in aliena dioceſi legitime impedito, commoranti? Congregatio cenſuit, quod forenſis in cauſa huius cap. 6. poſſit abſolui in ſacramento Pœnitentiæ ab illo Episcopo, in cuius Dioceſi, vel ciuitate commoratur: non autem ab alio diſpenſari. Facit ad hoc, quod Nuncij, qui poſſunt abſoluere excommunicatos ob iniectionem manus in Clericos non poſſunt abſoluere ſubditos extra provinciam. Accedit etiam, quod Concilium loquatur de abſolutione ſacramentali in foro conſcientiæ, qua requirit præſentiam exemplo confeſſionis, qua non poſſet fieri per nuntium, vel per litteras. Altera declaratio eſt, quàm paulo ſupra retulimus, vbi cum dictum eſſet, poſſe exteros abſolui ab Episcopo in cuius Dioceſi commorantur, additur: *adhibita tamen hac diſtinctione, quod ſcilicet poſſent abſolui in ſacramento Pœnitentiæ à ſuis criminibus, non tamen diſpenſari ſuper his.**

64 Contraria tamen ſententia communis eſt ferè omnium. Videantur Nauarrus, Emanuel. Roder. Suarez Petrus Ledefina, quos aſſert, & ſequitur Sanchez diſto cap. 11. num. 13. Garzia, quem aſſert, & ſequitur Caſtro Palao vbi ſupra n. 10. Hurtado vbi ſupra §. 49. & alij. Et quidem ex verbis Tridentini non poſſet contrarium ſufficienter probari, & ex principiis generalibus deduci videtur, cum conſtet abſolutionem à cenſura poſſe ſeparari ab abſolutione à peccatis. Nec limitatio illa, *pro foro conſcientiæ*, cogit ad hoc, vt fiat in ſacramento: nam verba illa alium habent ſenſum, nempe ne proſit abſolutio hæc pro foro externo, in quo quantumuis aliquis abſolutus ſit ab Episcopo pro foro conſcientiæ, habebitur tantum non abſolutus, & punietur omnibus iuris pœnis.

65 Solum ergo obſtare poſſunt declarationes ſacræ Congregationis ſupra relatæ. Ad has tamen dici poſſet, in iis agi non ſolum de abſolutione à cenſura, ſed etiam ab ipſo peccato: ideo enim

dictum eſt, poſſe abſolui in ſacramento Pœnitentiæ à ſuis criminibus, à quibus certum eſt Episcopum non poſſe abſoluere extra ſacramentum. An verò poſſit auferre reſeruationem peccati abſoluedo extra ſacramentum à cenſura, ita vt poſtea ab alio Confeſſario ordinario poſſit pœnitens in ſacramento abſolui à peccato, non fuit ibi quæſitum, nec deciſum.

Hic reſponſioni obici poſſet ex verbis illius obſiſtenti primæ declarationis. Primò, exemplo, quo vtitur, Nuncij non potentis ſubditos abſoluere extra provinciam à cenſura Canonis: loquuntur ergo Cardinales de abſolutione à cenſura. Secundò, quia vtitur exemplo confeſſionis, quæ debet fieri in præſentia, non ergo loquuntur de ſola abſolutione ſacramentali; nam ad hanc non eſſet aptum exemplum confeſſionis: eſſet enim adducere exemplum eiſdem ſacramenti Pœnitentiæ, in quo requiritur præſentia ad probandum non poſſe confeſſi illud ſacramentum in abſentia, quod non eſſet exemplum, ſed res ipſa. Reſponderi tamen poſſet ad primum illud exemplum Nuncij, aſſerti ad probandum non poſſe Episcopum abſoluere ſubditum diſtanti, & exiſtente extra dioceſim in illis caſibus: Nam ſicut Nuncius, qui accipit poteſtatem reſtrictam, vt exercere eam poſſit intra provinciam, non poſſet abſoluere à cenſura eum, qui eſt extra provinciam: ita Episcopus, cui datur facultas à Tridentino ad abſoluendum, quam exercere poſſit in ſua dioceſi: non poſſet ſubditum extra dioceſim abſoluere. Quare vel nihil dictum eſt de diſpenſatione cum ſubdito extra dioceſim exiſtente, ſed ſolum de abſolutione: atque ita fatendum erit voluiſſe in ea reſponſione declinare quæſtionem controuerſam, an poſſet Episcopus diſpenſare cum ſubdito commorante extra dioceſim, de quo erant Doctores variæ ſententiæ, vt mox videbimus, & ſolum dixerunt, quæ magis extra controuerſiam videbantur: nimirum in dictum illum non poſſe tunc abſolui à ſuo Episcopo, ſed ab eo, apud quem commoratur, à quo in ſacramento poſſet à criminibus his abſolui, non tamen diſpenſari. An verò poſſet à ſuo Episcopo abſente diſpenſari, nihil dixerunt; quare verba illa non autem ab alio diſpenſari: intelligenda erunt, ab alio, quàm à proprio Episcopo, licet poſſit ab alio, apud quem peregrinatur abſolui: propterea dictum fuit in ſecunda deciſione ſuprà allata. Vel cetèrè ſi verba illa, *non autem ab alio diſpenſari*, ſignificent non poſſe à proprio Episcopo tunc diſpenſari, ſed ſolum poſſe abſolui ab eo, apud quem commoratur, fatendum erit Cardinales reſpondiſſe iuxta opinionem eorum, qui, vt vidimus, dixerunt, Episcopum non fuiſſe datam facultatem à Concilio, non ſolum abſoluendi, ſed nec etiam diſpenſandi, niſi intra dioceſim, quæ opinio an ſit certa poſtea videbimus.

Ad ſecundum reſponderi poſſet, exemplum confeſſionis, quæ fieri debet in præſentia aſſerti ad probandum abſolutionem ab iis criminibus debere etiam dari in præſentia: facultas enim data ibi Episcopo ad abſoluendum ab iis peccatis, eſt ſolum ad abſoluendum ſacramentaliter vt diximus, cum peccata non poſſint extra ſacramentum abſolui: unde inferunt non poſſe fieri in abſentia: quod probant non quidem ex eo, quod ſacramentum Pœnitentiæ non poſſit miniſtrari abſenti (hoc enim eſſet idem per idem probare, & aſſerre rem ipſam in exemplum) ſed ex eo quod

quòd confessio non possit fieri in absentia per nuncium, vel per litteras: nam sicut confessio, quæ est vna pars huius sacramenti exigit præsentiam, ita absolutio, quæ est altera pars, exigit eandem præsentiam. Affertur ergo confessio in exemplum ad absolutionem, atque adeo exemplum non est idem, sed aliquid condistinctum ab eo, ad quod affertur. Qui sensus constat clare ex ipsis verbis supra relatis. *Accedit etiam* (inquit) *quod Concilium loquatur de absolutione sacramentali in foro conscientie, quæ requirit præsentiam exemplo confessionis, quæ non potest fieri per nuncium, vel per litteras.*

67 *An possit Episcopus hac facultate uti in absentia.* Dubitatur nonò, an possit Episcopus hac facultate uti, non solum extra sacramentum, sed etiam in absentia, non quidem absolviendo à peccatis, sed à sola censura subditum absentem, qui tamen saltem sit intra diocesim. Negant ij, qui negant facultatem hanc posse exerceri extra sacramentum Pœnitentie. Alij tamen omnes, qui dicunt posse extra sacramentum dari absolutionem ab hac censura consequenter, & merito admittunt posse confecti absentem, quia absolutio à censura ex genere suo absenti dari potest: & hæc facultas non limitatur Episcopo, quoad hanc censuram: ita Suarez, Manuel, Petrus Ledesma, & Henriquez, quos affert, & sequitur Sanchez dicto cap. 11. num. 14. Hurtado ubi supra numer. 49. & alij.

68 *An si Episcopus sit in Diocesi, & subditus extra illam, vel e contra, possit Episcopus subditum à censura hac absolvere.* Et quid si vterque extra diocesim esset. Prima sententia. Dubitatur tamen decimò & magis, an si Episcopus sit in Diocesi, & subditus extra illam, vel e contra, possit Episcopus subditum à censura hac absolvere, stante illo Tridentini decreto & idem dubitatur, quando vterque extra diocesim esset. Variæ sunt doctorum sententiæ. Prima esse potest, requiri Episcopum, & subditum esse vtrumque intra propriam diocesim: quam videntur supponere ij, qui volunt, non posse Episcopum vti hac facultate, nisi in sacramento Pœnitentie: si enim aliunde requiritur, quòd Episcopus, vel subditus sit intra diocesim, ut significare videtur Tridentinum: consequens est, ut vterque debeat esse intra diocesim, cum vterque debeat esse in eodem loco ad valorem sacramenti pœnitentie. Ratio autem esse potest quia licet actus iurisdictionis voluntariæ, qualis est hæc absolutio, possint exerceri ab Episcopo etiam existenti extra diocesim, & erga subditos extra illam existentes, ut cum alijs probat late Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 19. numer. 8. hanc tamen facultatem limitavit Tridentinum dicens *licet Episcopis, &c. quoscunque sibi subditos in diocesi sua absolvere*: cum autem verba illa in diocesi sua non magis possint intelligi de subdito, quam de ipso Episcopo, de vtraque intelligenda videntur. Hæc tamen sententia communiter rejicitur, ut notant Sanchez dicto c. 11. num. 15. Suarez disp. 41. de Censuris sect. 2. n. 11. in fine, Hurtado ubi supra §. 49. & alij. Quia legum correctio vitanda est quantum fieri possit quare cum verba illa alium sensum habere possint, non debet imponi nova limitatio adeo exorbitans, ut vterque debeat intra diocesim existere.

69 *Secunda sententia.* Secunda ergo sententia ex aduerso docet, neutrius, præsentiam intra diocesim exigi: ita Sanchez ubi supra num. 17. & indicat Petrus Ledesma apud ipsum, & clare sequitur Hurtado dicto §. 49. verba autem illa, in sua diocesi, non omnes eodem modo explicant. Nam Ledesma dicit,

sensum esse, erga subditos sua diocesis. Hæc tamen explicatio videtur aliunde limitare facultatem illam, ita ut non possit Episcopus absolvere subditum alienæ diocesis apud se commorantem, quod esset contra id quod sacra Congregatio, ut vidimus, sapius respondit.

Alij ergo dicunt, verba illa non esse restrictiva, sed explicare verba præcedentia, ita ut sensus sit, posse Episcopum absolvere subditos omnes suos, siue subditi sint ratione domicilij (& hos potest absolvere ubicumque sint) siue subditi sint solum quia tunc in diocesi commorantur, quales sunt peregrini: hos autem non potest absolvere nisi quandiu ibi sunt. Potest ergo absolvere subditos in diocesi omnes, hoc est, vel qui ratione domicilij pertinent ad eius diocesim, atque adeo licet phisice sint extra illam, sunt tamen in illa moraliter: vel eos, qui licet sint alieni, sunt tamen phisice in illa diocesi, & ideo subduntur illi quoad forum pœnitentiale: ita explicant Sanchez, & Hurtado locis citatis.

Tertia sententia docet requiri, quod Episcopus sit in sua diocesi, & hoc sufficere, ut possit absolvere subditum existentem extra illam: ita Castro Palao dicta disp. 4. punct. 3. §. 1. num. 12. quia in iis decretis nulla clausula, imò nulla syllaba debet esse superflua, ut probat ipsemet Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 26. num. 6. superfluerent autem illa verba, in sua diocesi, si non afferrent aliquam restrictionem: nam concessa semel facultate absolvendi omnes subditos, iam posset Episcopus absolvere habentes domicilium ibi, atque etiam aduenas, & peregrinos ibi commorantes, qui omnes nomine subditorum intelliguntur in ordine ad forum pœnitentiale: nihil ergo operarentur verba sequentia. Porro verba illa magis debere intelligi de Episcopo, quam de subdito præsentem intra diocesim, probat argumentis infra adducendis contra nostram sententiam.

Cæterum Hurtado ubi supra præoccupasse videtur, & occurrisse huic difficultati, significans verba illa non esse superflua, sed necessaria ad explicanda, & limitanda verba priora. Facultas enim absolvi quoscunque subditos potuisset ab aliquo nimis late intelligi, ita ut si Episcopus haberet aliquos subditos in temporalibus, qui non pertinerent ad eius Diocesim, posset illos etiam absolvere. Item si haberet subditos in Abbazia aliqua, qui non subderentur ei, ut Episcopo, sed ut Abbati, eos etiam absolvere posset, quia sunt eius subditi. Ad hoc ergo, & similes subditos excludendos addita sunt verba, in sua Diocesi, quibus limitatur facultas ad eos tantum subditos, qui pertinent ad eum, ut Episcopum; nam Episcopus solus, ut Episcopus habet propriæ Diocesim: hi autem sunt solum, qui vel ibi commorantur, vel ibi habent domicilium, licet actu alibi peregrinentur.

Hæc tamen evasio, ut verum fatear, excogitata videtur ad effugiendam quouis modo difficultatem: non tamen iuxta mentem Concilij: nam facultas concessa Episcopis absolvendi subditos ex se significat satis apertè sensum formalem, nempe de subditis Episcopo, ut Episcopo. Alioquin cum verba illa, in sua Diocesi, non sint addita in facultate paulò ante in eodem decreto concessa Episcopis ad dispensandum in irregularitatibus, & suspensionibus occultis, & non deductis ad forum contentiosum, sequeretur posse Episcopum dispensare cum subditis suis temporalibus

ralibus, non pertinentibus ad eius Diocesim, quod nemo conceder: imò nec potest cum iis, qui ei, non vt Episcopo, sed vt Abbati subduntur, quia facultas Episcopo, vt Episcopo concessa semper intelligitur in ordine ad subditos, qui ei, vt Episcopo subduntur, etiam si alia explicatio non addatur, quæ si addenda erat, cur non fuit etiam in priori concessione addita?

73
Quarta sententia magis probabilis.

Quarta tamen sententia, quam magis probò, docet verba illa limitare concessionem, vt non possit Episcopus absoluer subditos, quando extra suam Diocesim commorantur. Ita Suarez *disput. 41. de censuris*, & idem indicauerat *disput. 30. de Pœnit. sect. 2. num. 3. in fine*, qui eam dicit fuisse rationem Concilij ad hanc limitationem addendam, vt seruaretur vnio, & concordia inter Episcopos, non solum in ordine ad subditos, sed etiam in ordine ad territoria. Quam rationem Auctores aliarum sententiarum impugnant: quia id potius suadebat limitandam esse facultatem, ne ipse Episcopus in aliena Diocesi existens exerceret eum actum in subditos, quam ne existens in propria Diocesi absolueret subditum existentem extra illam. Ad hoc tamen responderi potest, licet quoad actus Pontificales, qui concernunt potestatem ordinis propter auctoritatem quandam, & maiestatem, quam præ se ferunt, attendatur, ne Episcopus in alterius Diocesi eos exerceat sine eius consensu; quoad hos tamen actus iurisdictionis voluntariæ, qui non habent eiusmodi solemnitatem, & pompam externam, parum curare Episcopum, quod alius Episcopus in eius Diocesi, sine eius licentia eos faciat circa proprios subditos alibi existentes, circa quos ipse Episcopus, in cuius Diocesi ille alius Episcopus commoratur, nihil potest exercere, id quod non sint eius subditi: Multum tamen curare, ne circa subditos, qui ad eum iam pertinent, dum ibi commorantur, alius Episcopus, siue præsens, siue absens, illos actus exerceat. Cum enim hi eo tempore deberent ad ipsum Episcopum recurrere, in cuius Diocesi sunt, multum ei præiudicatur, si possint ad proprium Episcopum recurrere ipso relicto, eoque inuito se ostendere absolutos, qui antea excommunicati erant. Vt igitur hæc occasio querelæ Episcopis tolleretur, & debita seruaretur pax, prudenter cum ea limitatione facultas absoluendi concessa fuit, ne subditi extra Diocesim commorantes à proprio Episcopo absoluerentur, sed ab illo apud quem acti sunt.

74

Ego potissimum ad hanc sententiam amplectendam moueor, quia videtur esse iuxta sensum sacre Congregationis, si considerentur eius verba in responsione illa supra relata; loquendo enim de subdito, qui extra propriam Diocesim commoratur, de quo querebatur quid circa ipsum posset Episcopus proprius absens ex vi illius Tridentini Decreti, dicunt, *posse ipsum absolui in sacramento penitentiae ab illo Episcopo, in cuius Diocesi, vel ciuitate commoratur*. Quamuis autem non dixerint expressè, non posse absolui à proprio Episcopo, hunc tamen fuisse Cardinalium sensum, significant satis verba immediatè subsequencia, quibus redditur hæc ratio: quia *Nuntij, qui possunt absoluer excommunicatos, ob iniunctionem manus in clericos, non possunt absoluer subditos extra Prouinciā*. Quod exemplum probat etiam de absolutione à censura, quasi diceret, vt supra notabam, sicut Nuntius,

quia accipit potestatem limitatam ad exercendam illam intra Prouinciā, non potest absoluer à censura subditum extra illam existentem; ita nec Episcopus, cui data est facultas absoluendi subditos *in sua Diocesi*, poterit vi huius facultatis absoluer eos extra illam vagantes. Vnde constat, verba illa, *in sua Diocesi*, intellecta fuisse à Congregatione, vt limitantia facultatem, ne exerceretur cum subdito extra Diocesim commorante. Ex eodem autem Legati exemplo probari potest, Episcopum extra Diocesim commorantem posse absoluer subditum suum intra suam Diocesim existentem, quia Legatus Pontificis, licet iurisdictionem limitatam ad suam Prouinciā accipiat, & licet extra illam non possit iurisdictionem contentiosam exercere, potest tamen exercere voluntariam, etiam si extra suam Prouinciā adhuc sit, vt notant cum aliis Azor *tom. 2. lib. 5. cap. 27. quest. 6.*

Obiiciunt Sanchez, & alij, quia si contextum Concilij attente inspicimus, verba illa, *in sua diocesi*, potius videntur referri ad Episcopum, vt ipse debeat esse in sua diocesi, quam ad subditum absoluendum. Dicitur enim: *licet Episcopus, &c. quoscunque sibi subditos, in diocesi sua absoluer*: vbi ponderat Sanchez post particulam, *subditos*, esse virgulam diuidentem à verbis illis, *in diocesi sua*, quasi hæc verba non coniungenda sine cum subditis. Respondetur, in primis in variis editionibus antiquioribus, quas ego vidi, Colonienſi, Antuerpienſi, Lugdunenſi, non inueniri virgulam post vocem, *subditos*, quod si in aliqua editione addita sit, id sine mysterio factum est, maioris claritatis gratia. Quod fieri debet ipse Sanchez, qui *eodem n. 17.* dicit, sensum illorum verborum legitimum esse, *subditos in diocesi sua*, id est, *quoscunque sibi subditos, & quomodocumque subduntur*: iuxta quem sensum verba illa *in diocesi sua*, referri debent ad subditos, atque ideo legi debent sine virgula, & interruptione. Vnde ipse Hurtado, qui sententiam Sacrij sequitur, non solum vſus non fuit illo argumento virgulæ interpretatæ, sed potius ea verba sine virgula scripsit dicto §. 49. ibi: est ergo hic sensus: *Episcopus potest absoluer sibi subditos in sua diocesi, id est, in quos ratione diocesis sui habet sacramenti*. Non est ergo ex illa virgula fundamentum ad separandam diocesim à subditis.

Arguunt rursus ex iisdem verbis, quia dum Concilium dicit *in diocesi sua*, non potest loqui de subditis, sed de Episcopo, nam subditi non habent diocesim, sed solus Episcopus. Respondet verum esse, *si, sua*, referri ad Episcopos, non ad subditos, sensumque esse, Episcopos posse subditos in diocesi sua, hoc est ipsorum Episcoporum absoluer. Hinc tamen non fit, non agi de subditis presentibus in diocesi, si dictum fuisset, *licet Episcopi absoluer subditos existentes in diocesi ipsorum Episcoporum*; quamuis explicaretur diocesim Episcopi, & non subditi, sententia tamen in diocesi referretur ad subditos, & non ad Episcopos. Idem autem est sensus verborum illorum, *in diocesi sua*, ita vt *sua*, referatur ad Episcopum, cuius est diocesis; præsentia tamen significata per illud, *in*, referatur ad subditos, quia in ea diocesi esse debent.

Maius dubium esse posset, an ad dispensationem in irregularitatibus, & suspensionibus occultis, quæ in eodem decreto fieri conceduntur ab

Episcopis, requiratur etiam præsentia subditi in-
tra diocesim proprii Episcopi, à quo dispensa-
tur. Id enim aliqui affirmant, Henriquez, Aui-
la, & Manuel apud Sanchez. *dicto cap. 11. num.*
12. & videtur illis favere responsio Cardinalium
suprà relata. Alij tamen id negant Suarez *disp. 41.*
de censuris, sect. 2. num. 10. & 12. & Sanchez *dicto*
num. 12. Quia verba illa in diocesi sua, non sunt
apposita in priori parte illius decreti, in qua con-
ceditur facultas ad dispensandum, sed solum in
posteriori, ubi datur facultas ad absolvendum.
Hoc tamen dubium non pertinet ad quæstio-
nem præsentem, quæ solum est de facultate ad
absolvendum.

78
An Episcopus possit hanc facultatem alteri committere.
Dubitatur undecimò, an Episcopus possit fa-
cultatem ad absolvendum ab hæresi alicui com-
mittere. Difficultas oritur ex verbis Concilij, in
quo, licet ad absolvendum ab aliis casibus oc-
cultis data sit facultas Episcopo, vel Vicario ad
id ab eo specialiter deputando, de hæresi tamen
subditur: *idem & in hæresi crimine in eodem fo-
ro conscientia eis tantum* (scilicet Episcopis) *non*
eorum Vicariis sit permissum. Adhuc tamen mul-
ti, & graves doctores putant, licet Episcopus
non possit deputare Vicarium ad absolvendum
ab omnibus casibus reservatis occultis, compre-
hensa etiam hæresi, imò nec specialiter ad om-
nes casus hæresis occultæ, posse tamen occur-
rente casu alicuius hæretici occulti, committere
alicui specialiter absolvendi facultatem pro illo
casu: ita, Nauarrus, Corduba, Henriquez, Azor,
Eman. Sa, Vega, Manuel. Roder. quos affert, &
sequitur Sanchez. *dicto cap. 11. num. 23.* Hur-
tado *dicta disp. 84. §. 37.* & alij. Quia de iure
communi potestas ordinaria, qualis est hæc,
cum data sit, non personæ, sed dignitati Epil-
copali, cui perpetuò annexitur, delegari po-
test. Correctio autem iuris communis vitanda
est, & strictè interpretanda. Potest verò expli-
cari limitatio à Concilio posita dicendo, negari
Episcopo facultatem deputandi vicarium gene-
ralem ad omnes casus comprehensa hæresi: vel
etiam specialem ad omnes casus hæresis, non
tamen committendi alicui facultatem pro casu
particulari occurrente, cuius iam ipse Episcopus
notitiam habet: qui certè vel non esset sim-
pliciter vicarius, vel esset vicarius specialissi-
mus, qui non censetur prohibitus, cum Episcopus
per seipsum in ampla diocesi non posset
omnes audire, nec adire, si v. g. longè distet,
nec possit ad Episcopum venire sine scandalo,
ut si sit femina nobilis, nec Episcopum accer-
sere, si v. g. sit monialis in claustra degens; qua-
re non esset sufficienter necessitati provisum, si
Episcopus tunc non posset alium loco sui de-
putare ad absolvendum. Et ideo sententiam hanc
probabilem esse fatetur Castro Palao *vbi supra*
numero 20.

79
Secunda tamen sententia verior negat hanc
deputationem fieri posse, quam tenent Gutie-
rez, & Petrus Ledesma, quos affert Sanchez
vbi supra num. 22. P. Molina, Simancas, Gar-
zia, & Lorca, quos affert, & sequitur Suarez
in præsentia disp. 21. sect. 4. numer. 8. qui idem
docuerat *disp. 30. de Penit. sect. 2. numer. 9.* &
15. Castro Palao *dicto num. 20.* & alij. Et vide-
tur clarè colligi ex verbis Tridentini, quæ per
voces satis universales omnem Vicarij deputa-
tionem negant. Primò quia cum Vicarium sol-
um specialem pro aliis casibus permisissent,

postea ad casum hæresis omnem Vicarium exclu-
dendo, id videtur necessariò intelligi de omni
Vicario, qui pro aliis casibus permissus erat:
qui autem pro aliis casibus permittebatur, de-
putari poterat vel ad omnes casus venturos, vel
etiam adveniente casu, pro illo in particulari:
vtrumque ergo Vicarium ibi concessum negant
verba sequentia in casu hæresis dicendo, *non*
eorum Vicariis. Secundò clariùs ex illa particu-
la, *eis tantum*, nam dictio, *tantum*, est exclu-
siva universalis omnium aliorum. Idèdque in
summulis propositio exclusiva, *Petrus tantum*,
seu solus currit, explicatur, & resoluitur per
has, *Petrus currit, & nullus alius à Petro cur-
rit.* Propositio ergo illa; *Episcopus solus possit*
absolvere resolvi debet per has. *Episcopus solus*
& nullus alius præter ipsum possit. Qui autem
nullum posse dicit, omnes prorsus absque vlla
exceptione excludit. Quod magis ex argumen-
torum solutione constabit.

80
Ad quæ dicimus in primis hanc non esse pro-
priè correctionem iuris communis, & eius restri-
ctionem, sed potius concessionem novam factam
Episcopis contra ius, quo absolutio hæresis re-
servata erat soli Summo Pontifici: quare retor-
queri potest argumentum, quia correctio iuris
antiqui vitanda, & restringenda est. Si ergo iure
antiquo Episcopus, vel alius vllus non poterat ab
hæresi absolvere, non est ab hoc iure antiquo re-
cedendum, nisi quantum necesse fuerit ad verifi-
candum ius novum, atque adeo concessio nova,
quæ non corrigit ius antiquum limitando, sed
potius extendendo Episcoporum potestatem, &
applicanda est in proprio verborum sensu, ut sonat.
Secundò retorqueri potest argumentum, quia si
verba illa, *eis tantum, & non eorum vicariis*, intel-
ligi possunt, ut non excludant Vicarios omnes
etiam specialissimos, sed solum generales, vel spe-
ciales, quia hoc sufficit ad ponendam differen-
tiam inter alios casus reservatos, in quibus Vica-
rij speciales deputari possunt, & inter hæresim ad
quam non potest deputari Vicarius etiam specia-
lis, sed solum specialissimus: eodem modo posset
aliquis dicere, posse Episcopum deputare Vica-
rium ad omnes casus hæresis occultos, quia ad-
huc tunc esset differentia inter hæresim, & alios
casus: quia in ordine ad alios potest Episcopus
deputare Vicarium specialem, cum facultate ge-
nerali ad omnes casus reservatos occultos: at in
ordine ad hæresim, non sufficeret ea deputa-
tio, sed requireretur Vicarius specialior deputa-
tus ad hæreses occultas, qui Vicarius esset specia-
lior, quàm ille alius deputatus ad omnes casus.
Vnde dicere posset non prohiberi Vicarium de-
putatum ad omnes hæreses, sed Vicarium, qua-
lis deputari potest ad alios casus: quod tamen
Auctores primæ sententiæ non concedunt. Ergo
faciendum est omnem Vicarium etiam specialis-
simum prohiberi: alioquin, cur minus prohibe-
tur specialissimus, quàm specialior, cuius per-
missio stare posset cum maiori restrictione circa
hæresim, quàm circa alios casus.

81
Ad illud verò, quod dicebatur, Episcopum non
posse per seipsum sine gravi inconuenienti om-
nes subditos audire, & absolvere. Respondetur
idem inconueniens sequi in sententia contraria.
Si enim Episcopus non potest committere suas
vices alteri ad casus omnes hæresis, sed debet
toties, quoties, occurrente casu, eas pro illa vice
committere; debet ergo toties quoties notitiam
habere

habere de casu in particulari, & de impedimento personæ, ne ad ipsum veniat: quod etiam difficile est, cum subditus in Diocesi ampla possit nimum dilatare, & confessorius etiam, cui danda esset facultas: in iis ergo, & aliis similibus casibus, sicut Episcopus possit in sententia contraria facultatem pro illa vice dare alicui, ita æquè facile poterit subditum intra Diocesim existentem absolvere; quia ut supra diximus, absolutio à censura potest absenti conferri, & ablata censura auferitur reservatio huius peccati, à quo poterit postea Confessorius ordinarius absolvere. Potest autem Episcopus id facere imposita pœnitentia salutari subdito, & adhibito remedio necessario, ideo namque eligitur Episcopi industria in hoc casu, ut per seipsum morbo adeo periculoso medicinam adhibeat opportunam. Unde rursus confirmari potest nostra sententia, quia quando eligitur industria personæ ad aliquod munus, non potest id alteri delegare; in prædicto autem decreto eligitur industria Episcopi ad absolvendum ab hæresi, qui ideo designatur ut per seipsum tantum absoluat: non potest ergo id alteri committere.

82

Quid intelligatur per crimen occultum.

Dubitari solet vltimò, quid intelligatur per crimen occultum pro quo solo data fuit ea facultas. Sed hæc quæstio generalis est ad omnes dispensationes, & absolutiones, quæ dari solent in casibus occultis, de qua videri possunt Sanchez dicto c. 11. num. 19. & sequentibus, & l. 8. de matrim. disp. 34. num. 55. & 56. Azor. 1. tom. lib. 8. cap. 10. quæst. 9. Suarez dicta disp. 30. de pœnitent. sect. 2. & disp. 41. de Censuris, sect. 2. Molina tract. 3. de Instit. disp. 79. num. 8. Auila de censuris part. 2. c. 7. disp. 1. dub. 12. concl. 2. & p. 7. disp. 10. dub. 6. & alij. Videantur etiam responsalia aliqua sacre Congregationis supra dictum decretum Tridentini, quæ, occulta, in hoc casu satis stricte accipere videntur.

§. II.

De facultate Inquisitorum ad absolvendum ab hæresi.

83

Non est dubium de potestate Inquisitorum ad absolvendos hæreticos pœnitentes iudicialiter pro foro externo, atque adeo simul pro interno: hoc enim faciunt, quando eos præmissa abiuratione reconciliant Ecclesiæ, & imponunt eis pœnitentiam. Sed difficultas est, an extrajudicialiter possint pro solo foro conscientie eos absolvere, quando ad ipsos non pro tribunali, sed secreto, & in privato per se, vel per alios recurrunt pro absolutione obtinenda.

Prima sententia.

Prima sententia affirmat, quam aliqui tenent loquendo saltem de Inquisitoribus Hispaniæ: alij vniuersaliter loquuntur. Plures pro hac sententia afferuntur apud Sanchez lib. 2. in decal. cap. 12. num. 1. nempe Campegius, Rodericus, Tolerus, Gutierrez, Paramo, Bannes, Hentiquez, Grassius, Simancas, & alij, quibus adduntur Navarrus, Vivaldus, & alij apud Castro Palæum 1. tom. dicto tract. 4. disp. 4. §. 2. numer. 2. Item afferuntur Homobonus, Puteanus, Villalobos, Freitas, Bonacina, & alij, quos affert, & sequitur Diana 1. part. tract. de absolut. ab hæresi, resol. 3. & 4. part. tract. 8. de officio, & potest. Inquisit. resol. 35. & eam probabilem fatetur Sanchez ubi supra num. 2.

Secunda sententia negat solidè hanc Inquisitorum potestatem fundari, ita Sanchez ubi supra, num. 3. Suarez in præfati disp. 21. sect. 4. num. 15. Garcia, Farinacius, & Barbosa, quos affert, & sequitur Castro Palæo ubi supra, num. 3. Alij plures afferuntur à Diana locis proximè citatis, nempe Sanctarellus, Zecchius, Novatius, Ricciullus, Ioan. Valerus, Riccius, Alfonso de Leone, & alij. Quia nec ex Bulla aliqua concessio constat, nec etiam ex munere sequitur, nam totum hoc munus pertinet ad forum iudiciale, ad quod nullo modo requiritur, nec deferuit potestas absolvendi pro solo foro conscientie, & interno, quæ absolutio ad forum iudiciale impertinenter se habet.

Afferri solet Bulla quædam Clementis VII. relata à Penna in direct. inquisit. inter Bullas illius Pontificis, & data fuit anno 1530. & incipit. Cum scitur, in qua habentur hæc verba; *Vobis etiam, ac Vicariis præfatis extrajudicialiter Lutheranos occultos, & non inquisitos per ordinarios, sine alios indices, aut alios quosunque hæreticos, & c. si ad cor reuersi pœnitentes id humiliter petierint, postquam hæresim, qua polluti, & infecti erant, abiurauerint, & medio iuramento promiserint de cetero ab huiusmodi hæresi penitus abstinere, absolventi, illisque pro præmissis pœnitentiam iniungendi salutarem, eoque ad gremium sanctæ Ecclesiæ restituendi, & reducendi, auctoritate Apostolica, tenore præsentium litterarum, licentiam, & facultatem concedimus.* In quibus verbis conceditur Inquisitoribus, & eorum Vicariis, nempe Commissariis, facultas extrajudicialiter absolvendi hæreticos occultos, quæ non potest esse alia, nisi pro foro conscientie, nam pro foro externo publicos etiam hæreticos poterant Inquisitores ex officio absolvere.

Hæc tamen Bullæ prohibitio multipliciter ab Auctoribus secundæ sententie refellitur. Primo, quia Bulla illa non ad omnes inquisitores, sed ad aliquos solos ex ordine Prædicatorum in Prouincia Lombardiæ, & quidem non ad successores, sed quo ad eorum personas dirigitur. Secundo quia absolvere extrajudicialiter, non significat ibi absolutionem pro solo foro conscientie, nec sine aliqua iudicii forma, & præsentia Notarij, sed solum sine solemnitate, & publicitate iudicii, cum secreta abiuratione, & pœnitentia, prout sæpe declaratum esse à Congregatione supremæ inquisitionis Romane testatur Barbosa de potestate Episcopi. 2. part. allegat. 40. numero 27. Tertiò, quia nimum probaret Bulla illa, nempe non solos inquisitores, sed etiam Commissarios posse ab hæresi absolvere, quod tamen nemo de facto concedit, nec expedit, cum Commissarij illi in singulis oppidis sint, & homines sæpe non ita docti, & apti ad talem potestatem. Unde Hurtado, qui eam potestatem inquisitoribus concedit dicta disp. 84. §. 3. fatetur id non posse ex illa Bulla Clementis VII. colligi, quia probaret ultra id quod intenditur.

Ipsæ verò recurrit tanquam ad vnicum fundamentum ab vsum; quia ipse vidit inquisitorum supremum in Hispania semel ea facultate vsum fuisse; Hoc tamen fundamentum debilius est: tum quia potuit inquisitor ille in præmi amplexu opinionem probabilem tot, & tantorum doctorum, qui eam facultatem in inquisitoribus agnoscunt; tum etiam quia retorqueri potest

potest cum passim inquisitores ipsi rogati de absolutione heretici occulti, nolint eam dare, nisi poenitens coram ipsis, & notario compareat, & extra sacramentaliter heresim suam fateatur: quem vsum agnoscit, & rueri conatur ipse Hurtado §. 7. 4. & sequentibus, & idem testantur Bannes, & alij, quos refert, & eis assentitur Castro Palao *vbi sup. n. 3. in fine.*

87 Ego in hanc secundam sententiam multo magis propendeo, quia in re dubia, & in facultate, cuius solidum fundamentum non inuenitur, magis credo sacrae Congregationi Cardinalium, qui expresse responderunt, inquisitores eam facultatem non habere, his verbis: *Episcopus, aut Inquisitor absolvere iam non possunt hominem hereticum in foro conscientiae, licet hac facultas à Concilio sit ipsis tradita.* Quae responsio inter impressas, & manu scriptas eadem reperitur. Quidquid ergo sit de bulla illa Clementis VII. vel de qualibet alia, quae non inuenitur, in qua hac facultas inquisitoribus data sit; Congregatio censuit per bullam Coenae eas omnes facultates reuocari. Et quidem maior difficultas esse posset de Episcopis, quibus in decreto Concilij Tridentini, non sine diligenti examine, & consideratione ea facultas data fuerit; Si ergo horum etiam facultatem Congregatio censuit Bulla coenae reuocatam esse, quædò magis de facultate dubia inquisitorum, cuius concessio solida non apparet, dicendum erit reuocatam omnino esse eadem Bulla coenae, si quæ vnquam talis facultas extitit.

88 Hinc facilius responderi potest ad alia dubia, quæ circa hanc Inquisitorum facultatem occurrere solent. Primum dubitatur, an singuli inquisitores seorsim possint hereticum occultum absolvere pro foro conscientiae, an verò debeant omnes simul assensum præstare. Sanchez *disso cap. 10. numer. 4.* dicit singulos seorsim posse, cui fauere videntur Gutierrez, Grassius, & Vinaldus ad eo relati. Primum, quia indirecta Bulla Clementis VII. conceditur ea facultas Vicariis etiam, seu Commissariis; Commissarius autem est vnus, & sine tribunali, ergo à fortiori vnus Inquisitor poterit sine tribunali, ne sit deterius conditionis, quàm Commissarius. Ad hoc tamen respondet Hurtado §. 5. inde probari concessionem illius Bullae non subsistere, quia in Hispania Commissarii eam facultatem non habent, nec sine magno absurdo habere possent. Adde si eam vnquam habuerunt, reuocatam esse per Bullam Coenae.

Secundò probat Sanchez, quia hæc est natura fori conscientiae, vt facultas in eo concessa secretò, & sine testibus exerceri possit, quod non fieret, si poenitens cogeretur toti tribunali suum crimen deregere, quod durissimum esset. Hoc etiam parum vrget, quia posset aliis Collegis de tegei crimen tacita persona, sit ex eorum confensu vnus Inquisitor absolueret, sicut illi qui dicunt capitulum Sede vacante posse absolvere à casibus occultis in Tridentino concessis, dicunt Capitulum posse proponi crimen tacita persona, vt facultatem concedat alicui ad absolvendum.

89 Ipse ergo Hurtado §. 66. & sequentibus putat Inquisitores priuatos non habere eam facultatem, sed Inquisitorem supremum Hispaniae, poenitens quem relidet rota iurisdicção, posse per se solum absolvere, vel committere alicui ex Inquisi-

toribus priuatis, imò etiam alteri Sacerdoti. Adhuc, quemlibet Inquisitorem, quando nomine Tribunalis Prouinciæ visitas, posse absolvere, quia tunc ipse ibi representat totum tribunal, & exercere potest, quod simul cum collegis facere posset. Atque ita consequenter ad eam sententiam dicendum videtur, iuxta quam in Inquisitore non requiritur sacerdotium ad eam absolutionem à censura, quia non est actus ordinis, sed iurisdictionis. Quod etiam locum habet in nostra sententia, possunt enim Inquisitores non Sacerdotes absolvere ab hac censura pro foro iudiciali: non tamen possunt singuli seorsim, nisi quando nomine tribunalis operantur. Vnde quando res secretò agenda esset, nec posset hereticus occultus omnibus se præsentare, notat Suarez *in presenti dicta sect. 4. num. 18.* expedire, vt alij committant suam iurisdictionem, vni Inquisitori, à quo absolueretur, vt poenitentes facilius, & cum minori rubore, & onere accedant. Quod tamen ita debet intelligi, vt persona iam fuerit omnibus manifesta: non enim possunt iudicialiter decernere de persona in genere, præsertim cum abiuratio, & absolutio debeant coram Notario in actibus manere.

90 Secundò dubitatur an retenta illa prima sententia, possint inquisitores absolutionem pro foro conscientiae alteri committere. Negant aliqui apud Sanchez *vbi supra num. 5.* Ipse tamen affirmat quia licet ea facultas non videatur illis concessa, vt constituentibus tribunal, sed vt confessorijs priuatis, cum sit pro foro conscientiae, & priuatus confessorius non possit facultatem suam alteri committere: adhuc quia hæc facultas non committitur personæ Inquisitoris, sed officio cui est perpetuò annexa, non videtur ei commissum ministerium nudum, sed facultas delegabilis. In nostra tamen sententia non est difficultas, cum nec inquisitores habeant talem facultatem pro foro conscientiae, nec si eam haberent resideret in singulis, sed in tribunali. Tribunal autem potest, & de facto delegat confessorio eam facultatem iudicalem, quam habet, vt virtutellius absoluat, vt cum Menochio, & aliis docet idem Sanchez *num. 6.* & probat ex Clement. 1. de hereticis, vbi expresse dicitur inquisitores posse vices suas delegare; & ratio est, quia sunt delegati à Principe ad vniuersitatem causarum, quare possunt vnam, vel alteram causam delegare.

91 Dubitatur tertio, An heretico occulto petenti absolutionem pro foro conscientiae possint Inquisitores licite eam negare, nisi velit iudicialiter coram Notario suam heresim fateri. Ad hoc facile responderi posset ex supradictis, posse id licite fieri, quia possent ad minus inquisitores amplecti nostram sententiam, negantem Inquisitoribus facultatem absolvendi pro foro conscientiae, nec tenentur audire sacramentaliter poenitentes, quos probabiliter putant non posse à se absolui. Retenta vero sententia contraria & quòd possint etiam in foro conscientiae absolvere, an aliquando ad id teneantur, saltem ex charitate, & an communiter possint renuere, nisi iudicialiter compareat poenitens, & quibus de causis vsum ille iustificetur videri potest Hurtado late id tractans *disso. 84. sect. 5. per totam.*

92 Dubitatur quarto, An si hereticus fide poenitentiam ostendat, & absoluitur ab inquisitoribus, absolutio sit valida. Procedit autem hoc dubium

dubium etiam de absolutione iudicialiter data pro foro externo, & licet inquisitores non possint aliter nisi iudicialiter absolueret. Eman. Sa verbo *hæresis*, num. 2. dicit absolutionem valere. Id tamen merito alij negant, Hentiquez, & Sayrus, quos affert, & sequitur Sanchez dicto caput. 12. numer. 8. Castro Palao dicta disput. 4. punct. 3. §. 2. numer. 5. Suarez disput. 7. de Censuris sect. 6. (non 7. vt falsò apud Sanchez, & Castrum Palao) num. 12. & in presenti disput. 21. sect. 4. numer. 19. Tum quia absolutio à censura per fraudem extorta nulla est, vt cum alijs obseruat Suarez dicta disput. 7. de Censuris loco citato qualis esset in hoc casu, dum hæreticus se Catholicum fingit, tum etiam quia Inquisitores in absolutione iudiciali addunt verba illa: *si ita est, quod ex corde conuertitur, non tacendo de se, vel de alio rem aliquam, contra nostram sanctam fidem Catholicam, eum absoluiimus & non aliter.* Deficiente ergo conditione, deficit absolutionis valor. Notat autem idem Suarez in presenti dicto numer. 19. Hurtado dicta disput. 84. §. 67. & Castro Palao vbi supra n. 5. si postea redeat ad bonam mentem hæreticus, absolendum quidem esse denuo ab inquisitoribus, vel ex eorum commissiue, non tamen esse necessariam præsentiam Notarij, & alias solemnitates, quæ iam præcesserunt, si fictio illa fuit merè interna, & post primam absolutionem fictam hæresis non prodiit in actum externum. Quod probant exemplo matrimonij, in quo non est necessaria præsentia noua Parochi, quando præstatur consensus, qui coram Parocho, & testibus fictus fuerat. Quæ doctrina æquè probabilis saltem erit in hoc casu, ac est sententia illa in casu matrimonij, de cuius veritate non oportet nunc disputare.

93

Addit Sanchez num. 9. si hæreticus aliquas hæreses confessus fuit in tribunali, & aliquas tacuit, absolutum manere à censura incurfa propter illas, quas dixit, non verò ab incurfa propter illas, quas tacuit. In quo tamen vel obscure, vel non satis consequenter loqui videtur. Nam vel tacuit bona fide, vel mala, aut scienter: si bona fide, ille Auctor sibi esset contrarius, qui statim docet quando bona fide, & immemor illas tacuit, manere omnino absolutum à censura. Debet ergo loqui solum de tacente aliquas hæreses scienter, & mala fide. De hoc autem non video quomodo possit manere absolutus à censura incurfa propter hæreses, quas scilicet est: cum ipsemet Sanchez paulò inferius referat formam, & verba, quibus Inquisitores absolunt, nimirum. *Si ex corde conuertitur nihil tacendo, vel de aliquo alio, quod sit contra nostram sanctam fidem.* Si ergo scienter tacuit alias hæreses, non subsistit absolutio, quoad aliquam partem, quia tota fuit sub conditione. Quia tamen hæc confessio non est sacramentalis, atque ideo non exigitur ita exacta circa numerum, & alias circumstantias, aduertunt Hurtado vbi supra §. 68. & Castro Palao dicto §. 2. numer. 6. hanc integritatem confessionis intelligi moralem in ordine ad variandum iudicium. Qualis autem defectus reddat eam insufficientem, videri possunt iidem loci citatis.

94

Hinc vltimò dubitari potest, quid dicendum sit de hæretico negatiuo, qui nunquam delictum voluit fateri, & cum testibus conuictus sit, traditur Curie seculari vltimo supplicio afficiendus, an possit hic à Confessario, qui eum comitatur, absolui. Ratio dubitandi est, quia licet Inquisito-

res assignent illi Confessarium, vt cum ad bene moriendum disponat, non videntur committere Confessario facultatem absoluedi ab hæresi, cum ob defectum confessionis iudicialis ipsi Inquisitores reum illum non reconcilient, nec absoluant iudicialiter, sed potius præsumunt eum pertinacem, & adhuc hæreticum, & ideo Curie seculari eum tradunt. Cum ergo Inquisitores non possint absolueret extraiudicialiter, non possunt dare Confessario facultatem absoluedi pro solo foro conscientie, quam ipsi non habent, atque adeo Confessarius etiam ab Inquisitoribus assignatus non poterit eum absolueret.

Pro parte affirmatiua Diana 1. parte tract. de absolut. ab hæresi, resolut. 8. affert Laurentium Portel. in additionibus ad dubia regularia, verbo Reus num. 2. docentem posse absolui ipse autem Diana nihil definit, sicut nec parte 5. tract. 3. de casibus occurrentibus tempore mortis, resolut. 78. vbi pro eadem sententia affert Hurtadum disput. 86. de fide, sect. 2. §. 29. & 30. sed reuera Hurtado non tenet sententiam illam Laurentij Portel, sed loquitur in casu longe diuerso: nempe quando Confessarius inuenit reum innocentem, vel quia id aliunde euidenter scit, vel certe ex confessione ipsius rei, cui in foro sacramentali debet magis credere, quàm alijs testibus contra eum testificantibus, quare audita eius confessione debet eum absolueret, in quo casu nulla est difficultas, cum pœnitens sit bene dispositus, & indigeat absolutione ab alijs peccatis, quam sacerdos tunc non confert auctoritate ab inquisitoribus accepta, vt expressè fateretur idem Hurtado ibi, qui bene etiam aduertit, si forte non adesset alius Confessarius præter inquisitorem, hunc etiam in foro sacramentali petente Reo, vt ipsum audiret, & absolueret, debere illum absolueret etiam negantem se fuisse hæreticum: licet in foro externo non deberet ei credere, sed testibus, & eum tanquam negatiuum punire. De hoc ergo casu non est difficultas, sed quando Confessarius in ipsa confessione nouit pœnitentem fuisse verè hæreticum, & nolle id inquisitoribus fateri. In quo casu Portel dixit posse adhuc à Confessario absolui, nec esse obligandum ad confessionem iudicalem: quia Rei aliorum delictorum, etiam si sint conuicti, & iam in patibulo mortuari, non obligantur à Confessario, vt ibi delictum iudici fateantur, nec est differentia quoad hoc hæretici ab alijs, imò grauiorem infamiam ex hac confessione hæreticus incurreret, quàm ex confessione aliorum delictorum.

Contrariam tamen sententiam docuit 1. tom. de Inquit. disput. 40. sect. 1. num. 19. vbi licet eam obligationem in alijs delictis regulariter negatiuum contra alios eam ponentes, excepti tamen hæreticum negatiuum, qui ad vltimum supplicium ducitur. Quod etiam docuit Sanchez lib. 3. in decal. cap. 7. num. 11. & videtur supponere Suarez disput. 23. de fide, sect. 2. num. 5. dicens: hæreticos negatiuos, non posse absolui, nec reconciliani Ecclesie, cum sine confessione non sit absolutio. Et in hoc, inquit, sunt peioris conditionis, quam relapsi pœnitentes: nam his danda sunt sacramenta, illis autem dari non possunt, quia se indispuestos ostendunt. Vnde colligitur à posteriori ratio huius sententiae: quia Ecclesia relapsos, etiam si pœnitentiam ostendant, tradit Curie seculari quia præsumit pœnitentiam eorum fictam: quia tamen hæc præsumptio non est omnino certa, permittit

permittere eis sacramenta dari ante mortem : negantibus autem hæresim non permittit vllō modo dari sacramenta , ergo ideo quia præsumptio impenitentia habet certum fundamētum, nempe indispositionem præsentem, quæ ex negatione criminis apertè constat. Certum ergo ab Ecclesia æstimatur non posse esse ad sacramenta dispositū eum, qui hæresim suam non confitetur.

Ratio autem à priori duplex esse potest. Prima quam affert Sanchez *dicto num. 11.* ratione scandalī, quia deberet hæresim faceri, & absolutionem petere ad tollendum scandalum : dum enim aliunde conuictus eam negat, censetur in ea perseverare, & eam corde retinere. Nam licet quando de crimine aliunde non convincebatur, possent alij credere eum id negare ad euadendam infamiam, & penam : quando tamen neutrius, effugiendæ spes vlla apparet, sed declaratus est iam hæreticus, & infamis, & statim est comburendus, ita vt negatio criminis ad nihil deferuiat, nisi ad illud aggrauandum, quatenus impenitens etiam iudicatur, deberet omnino scandalum illud publica confessione deleare, atque ita Ecclesiæ satisfacere. Nam sicut præceptum confessionis fidei obligat nos abstinere ab actibus positivis, qui contraria doctrinæ professionem significare possent, ita etiam & ab actibus negatiuis, qui possunt idem significare : cum ergo silentium illud in iis circumstantiis, & omisso confessionis ita vehementer significent pertinaciam in hæresi, vt ea de causa merito reus ultimo supplicio afficiatur, fides ipsa videtur obligare ad non vtendum silentio adeo pernicioso, quod vehementer indicat animum in hæresi obstinatum.

Secunda ratio desumi potest ex iis, quæ cum communi sententia dixi *disp. 18. de Pœnit. sect. 2. numero 24. & sequentibus*, non posse in articulo mortis absolui moribundum à peccatis reuerſatis ab alio sacerdote non habente facultatem ad referuatam, si adit vel adiri possit Prælati, vel alius habens eam auctoritatem ; quia facultas confitendi cuilibet in articulo mortis intelligitur in defectum proprii sacerdotis habentis auctoritatem ordinariam, vel delegatam. Cum ergo in casu nostro adsint inquisitores, qui possunt iure suo hæreticum absolvere à censura, & qui absolutionem ei offerunt, non potest alius sacerdos prætextu mortis instantis eum absolvere. Vnde colligi potest tertia ratio, quia in omni sententia certum est, eum qui in articulo mortis absoluitur ab excommunicatione Papæ referuatam per sacerdotem non habentem aliunde auctoritatem ad eum casum, absolui quidem cum obligatione recurrendi quam primum possit ad Pontificem, vel ad habentem ab eo auctoritatem, alioquin reincident in eandem censuram, vt constat ex cap. *Eos qui*, de sentent. excomm. in 6. Cum ergo in casu nostro adsint inquisitores habentes auctoritatem ad absolutionem hæresis, & parati ad eam conferendam, frustra absolueretur pœnitens ab alio sacerdote, cum deberet saltem reincidente statim in eandem censuram, nisi se sifteret inquisitoribus auctoritatem Pontificis habentibus, vt suo debito satisfaceret, nec sine illo onere, & proposito comparendi potuit ab alio sacerdote priuato absolui.

Dices non teneri pœnitentem adire superiorem pro absolutione à referuatis, nisi in foro facti. *Card. de Lugo de virtute fidei diuine.*

cramentali : hoc autem modo non potest reus in casu nostro inquisitores adire, tum quia ipsi in foro solo conscientia non possunt absolvere, vt supra diximus, tum quia nec ipsi volent eum aliter audire, vel reconciliare, quam in foro iudiciali, in quo foro non obligatur pœnitens adire superiorem, quam primum potuerit : nec ex dicto *c. eos qui*, ad hunc comparandi modum obligatur. Sed contra hoc est, quod obligatio comparandi postea coram superiore imposita in illo textu, non arctat superiorem, vt intra sacramentum eum audiat. Nam excommunicatus ab homine v. g. per sententiam specialem, non habet ius, vt superior intra sacramentum eum absoluat, sed potest iudex, cui reseruata est illa censura dicere, se nolle pro solo foro conscientia absolvere, sed pro foro etiam externo, & pœnitens habet obligationem petendi ab eo absolutionem eo modo, quo ille vult absolvere, saltem si sine graui incommodo potest, in nostro autem casu nullum graue incommodum sentit hæreticus iam damnatus, & diffamatus, & statim comburendus ex eo quod cogatur recurrere pro absolutione, ad inquisitores in foro iudiciali, cum nihil damni ex hoc patiatur, imò lucratur non solum absolutionem, sed ablationem scandalī, quod aliunde ex seipso tollere tenebatur, vt diximus ; dum ergo recusat se inquisitoribus manifestare, non est dispositus vt ab alio sacerdote possit absolui.

§. III.

De facultate per Bullam Cruciatæ, vel inuoluntariam ad absolueudum ab hæresi.

Controuersia hæc iam magna ex parte cessauit : nam in Bulla Cruciatæ semper, & in Iubilæis ferè semper exprimitur exceptio hæresis. Dubium ergo solum est de Bulla Cruciatæ antiqua, in qua non excipiebatur expresse, & de Iubilæo, vel alia simili concessione, in qua ea exceptio non ponatur.

Prima sententia docet, concessa facultate absolueudi ab omnibus casibus etiam contentis in Bulla cænæ, intelligi inclusam hæresim, nisi excipiat ; ita Sorus, & Corduba apud Sanchez *dicto lib. 2. in Decal. c. 12. num. 10.* Reginaldus, Lorca, Farinacius, & alij apud Suarez in *presenti disp. 21. sect. 4. numer. 21.* qui id probabile dixerat *disp. 7. de Censuris sect. 5. num. 12.* Idem tenent Penna, Frechilla, & alij apud Castro Palaum *dicto tom. 1. tract. 4. disp. 4. puncto 3. §. 4. n. 1.* Fagund. etiam, Molles. Alphonsus de Leone, Peirinus, & alij apud Dianam 1. part. tract. de absolut. ab hæresi resoluit. 1. fundamentum est, quia vbi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus ; qui autem omnes casus concedit, nullum excipit, quod si aliquem voluisset excipere, illum nominasset.

Communis tamen sententia negat etiam virtutem Bullæ Cruciatæ antiquioris absolui potuisse ab hæresi ; idemque dicit de facultate Iubilæi, aut alterius privilegij concedentis absolutionem à casibus Bullæ cænæ, nisi hæresim etiam exprimat. Hanc tenent Manuel, Couartu. Simancas, Roias, Gutierrez, Henriquez, Azor, Auila, Zauillos, & alij quos affert, & sequitur Sanchez vbi supra dicens hoc esse certissimum. Idem docent Nauarrus, Viualdus, Vasquez, Miranda,

randa, & Garzia, quos affert, & sequitur Suarez in presenti disp. 21. sect. 4. num. 21. recedens ab eo, quod dixerat in tom. de censuris; Idem tenent Vgolinus, & Aragonius, quos refert, & sequitur Castro Palao dicto §. 4. num. 2. Accedunt Syluius, Floronius, Ragucius, Novarius, Victorellus, Portel, Homobonus, Torreblanca, Ricciullus, quos affert, & sequitur Diana dicta resolut. 1. Ratio est quia in concessione generali non veniunt intelligenda ea, quæ Princeps non concessurus esset, si specialiter proponerentur: talis autem est absolutio hæresis: quæ Pontificis mens constat in primis ex stilo Curie Romanæ quam testantur Azor, & alij apud Castro Palaum, vbi supra, constat etiam ex declaratione ipsorum Pontificum, qui ira mentem suam, & successorum declarauerunt. Nam Pium. V. ita declarasse refert Roias de privileg. inquisit. n. 416. & morum proprium Gregorij XIII. id expresse declarantis refert ad verbum Manuel Roder. in addit. ad Bullam Cruciatæ §. 9. num. 66.

102

Totum hoc penderet ex intentione concedentis, quæ est coniecturis arbitrio prudentis indaganda est; Qualis fuerit hæc intentio olim in iis concessionibus generalibus, non est omnino certum, & vtraque sententia fuit tunc fortasse probabilis; & parum refert nunc id scire, sed solum qualis nunc sit. Hoc itaque tempore facilius noscitur Pontificis mens: Nam in Bullis Cruciatæ ad tollendum omne dubium expresse excipitur hæresis absolutio, quod etiam communiter fit in Iubilæis. Si quando verò in Iubilæo aliquo ex causa grauissima concessio non excipitur, apponuntur clausulæ derogatoriæ adeo speciales, & efficaces, vt aperte constet Pontificem voluisse pro ea vice absolutionem ab hæresi concedere, quarum clausularum exemplar inuenies apud Hurtadum dicta disp. 84. §. 111. qui §. 110. affert Filliucium testantem ita fuisse responsum in sacra Pœnitentiaria anno 1617. occasione Iubilæi concessi à Paulo V. Et quidem dubium non est, quod non obstante reservatione facta, & faciendâ in Bulla cœne possit Pontifex facultatem eam concedere. Hæc autem voluntas in illis circumstantiis prudentissimè ex talibus verbis colligitur.

103

Quid faciendum, quando in Iubilæo generaliter conceditur casus Bullæ cœne, non addita exceptione hæresi.

Magis posset dubitari, quando in Iubilæo generaliter concederetur casus Bullæ cœne, non addita hæresis exceptione, nec etiam appositis clausulis derogatoriis specialibus: vel si fortè in Bulla Cruciatæ omitteretur exceptio hæresis. Et quidem in iis, & similibus casibus ad coniecturas etiam veniendum erit, quæ circa Bullam Cruciatæ esse possunt, si præcessisset instans petitio alicuius apud Pontificem, vt exceptio illa auferretur, vel si sciper ex mandato, aut scientia Pontificis ablata esse: præsumptio esse posset, quod vellet re etiam ipsa limitationem illam auferre. Si nihil verò tale præcessisset, præsumptio esset, quod per errorem scriptoris, vel secretarij, aut typographi omissa fuisset illa clausula. Quod idem cum proportionem dicendum esset in Iubilæo in quo tamen maior præsumptio esse posset de facultate concessa: quia cum ea concedatur pro hac solum vice, & cum formulæ illæ magno studio semper considerentur, & transferri soleant ex aliis Iubilæis præcedentibus: exceptio illa iam nunc denuo ablata contra stylum tot annorum magnum indicium esset voluntatis contrariæ pro

hac vice. Nec obstat, quod in concessione generali non debeat casus hic adeo specialis intelligi: nam id verum est, quando non sunt contrarie confecturæ, qualis non levis esset mutatio stili adeo pertinaciter retenti per tot annos, & hoc postquam illa clausula addita fuerat ad impediendam absolutionem dari solitam. Nam licet tempore Gregorij XIII. etiam non exceptio nominatim hæresi, non censeretur inclusa in illa generalitate. Non tamen silentium illud non esset adeo efficax ad id persuadendum, licet tunc, eo quod postea successores Pontifices noluerint silentio solo significare exceptionem illam, sed verbis expressis, qui vsus reddidit minus efficax silentium ad id significandum, & indicaret recessum positum ab illa exceptionis voluntate: quamvis nec hoc esset certum signum, sed res tota ex variis coniecturis ponderanda, & indicanda esset. Non credo tamen pro nunc fore periculum morale, quod ea exceptio expressa omittatur à secretario, nisi ex voluntate Pontificis concedere volentis pro aliqua vice speciali eam facultatem.

In aliis verò concessionibus magis particularibus quæ fierent alicui personæ, vel alicui religioni, vt possint absolui, vel absolueri à casibus Bullæ cœne, locum habet regula illa secundæ sententiæ, vt si non explicetur hæresis censetur excepta, nisi concurrerent aliunde tales circumstantiæ, vt præsumptio illa vinceretur. Et quidem non solet ea facultas iam concedi, nisi cum variis limitationibus, & requisitis: quare non facile præsumetur absque vlla limitatione, & instructione sub illa generalitate concessa. Quod à fortiori procedit, quando non nominatur Bulla cœne in ipsa concessione, sed solum conceditur facultas ad casus Papæ referuatos: sub hac enim generalitate non contineri casus Bullæ cœne dicunt doctores, quos affert, & sequuntur Sanchez vbi supra num. 13. & Castro Palao vbi supra num. 2.

Dubitari solet, an excepta hæresi censentur excepti alij casus, qui reddunt aliquem de hæresi suspectum, v.g. fautores, receptatores, defensores hæreticorum, legentes, imprimentes, & tenentes eorum libros. Affirmant plures, quos affert Sanchez vbi supra num. 11. & alios affert Diana dicto tractatu de absolut. ab hæresi resolut. 7. Communis tamen sententia docet excepta hæresi, non intelligi excepta alia peccata, quæ formalem hæresim non continent, licet reddant suspectum de hæresi, & ad Inquisitores pertineant ita Sanchez vbi supra num. 12. vbi loquitur etiam de schismaticis, de quibus num. præcedenti loquor fuisse. Eandem sententiam tenent Henriquez, Suarez, Duardus, Farinacius, Acosta, Filliucius, Alterius, & alij, quos affert, & sequitur Diana dicta resolut. 7. Aduerte tamen, in aliquibus ex iis casibus seruanda esse ante absolutionem aliqua, quæ ab Inquisitoribus, vel etiam ab ipso Pontifice præscribuntur, vt de scemina sollicitata, quæ non denunciantur, notat cum aliis Diana ibi, & de habentibus libros hæreticorum, vel ab Inquisitoribus prohibitos notat Sanchez ibi num. 11. Denique aduerte ex Filliucio 1. tom. tract. 8. num. 263. solere in iis Iubilæis concessa absolutione ab hæresi, excipi hæreticos denuntiatis, qui nec tunc possunt absolui.

§. IV.

§. IV.

De facultate absoluedi ab hæresi, in articulo mortis, & in casu necessitatis.

106

DVo restant casus, in quibus absolutio dari potest ab alio, quam ab eo, cui erat reservata. Primus est articulus mortis, de quo latè agunt Doctores hoc loco, & latissimè Hurtado dicta disp. 84. sect. 8. sunt tamen difficultates communes omnibus habentibus in articulo mortis casus referuatos, vel defectum proprii Confessarii: de quibus ego dixi quantum satis erat disp. 18. de pœnit. sect. 2. & disp. 20. sect. 10. num. 218. & sequentibus. Quibus solum duo dubia breuiter addenda occurrunt, quæ magis propriè pertinere possunt ad abolitionem ab hæresi.

An hæreticus in articulo mortis possit à Sacerdote hæretico absolui ab hæresi, non ad sit alius Sacerdos.

Primum dubium esse potest, an hæreticus, qui in articulo mortis non habet Sacerdotem alium, cui confiteatur, nisi hæreticum, possit & debeat ei suam hæresim confiteri, ut ab eo absoluitur: suppono enim ex doctrina locis citatis tradita, quemlibet Sacerdotem etiam degradatum, & hæreticum habere pro eo articulo iurisdictionem, & facultatem absoluedi à quibuslibet peccatis, & censuris absolutione non solum indirecta, sed etiam directa, cum certis tamen conditionibus, & oneribus pœnitenti iniungendis in certis casibus. Dubium hoc proponit Hurtado dicta disp. 84. §. 141. & sequent. & dicit, Si hæresis confitenda est eadem quam tenet Confessarius, non esse obligationem eam illi confitendi, sed alia peccata diuersa; illam enim frustra confiteretur pœnitens Confessario, qui cum putet errorem saltem culpabili eam non esse peccatum, non habebit intentionem ab eo peccato absoluedi, cum non putet pœnitentem eo peccato ligatum esse. Imò quamuis promittat, & iuret Sacerdos, se habiturum intentionem etiam circa illud peccatum, non esse ei credendum. Vnde postea inferet, etiamsi hæresis sit diuersa ab ea, qua Confessarius errat, non esse confitendam formaliter ut hæresis est; sed tantum materialiter: hoc est, non esse aperientiam, quatenus est pertinacia contra Ecclesiam, quia Confessarius Ecclesiam, & pertinaciam contra illam contemnit, sed solum debere pœnitentem se accusare, quod pertinaciter errauerit in tali materia, non explicando, quod pertinacia sit contra Ecclesiæ authoritatem: illa enim omnes, & solæ circumstantiæ sunt confitendæ, quæ sine graui incommodo explicari possunt. Potest autem illi Confessario sine incommodo explicari error pertinax, non verò pertinacia contra Ecclesiam: ergo illa circumstantia, & non hæc explicanda erit.

107

Hæc tota doctrina difficilis est, & subtilitate magis, quam soliditate commendabilis. Nam incipiendo ab hoc ultimo, cur saltem non possit se pœnitens accusare, quod contra veram Ecclesiam pertinaciter errauerit in tali materia, non explicando quæ, & qualis sit vera Ecclesia? Neque enim pœnitens debet in confessione explicare, quæ sit vera Ecclesia, sed explicando se contra Ecclesiæ veræ authoritatem pertinacem fuisse, explicat totam speciem, & essentiam sui peccati: & hic modus loquendi non ostenderet Confessarium hæreticum, quem supponimus non errare

Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

in illa materia, sed in aliis, imò illam etiam hæresim indicare, quamuis erret in agnoscenda vera, & Catholica Ecclesia.

Deinde in vniuersum, & comprehendendo etiam primum casum, quo pœnitens actuat se de hæresi, qua Confessarius etiam laborat, probò non excusari ab eius confessione ex eo, quòd Confessarius non æstimer illud peccatum. Suppono autem Sacerdotem illum, licet hæreticus sit, velle tamen ritè, & validè formam absolutionis proferre, cum intentione debita iuxta institutionem huius Sacramenti factam à Christo: nam si hanc intentionem non habet, perinde est, ac si non daretur copia Sacerdotis, quia idem est Sacerdotem nolle, ac non posse Sacramentum pœnitentiæ ministrare.

108

Hoc ergo supposito, dico errorem Confessarii eadem, vel diuersa hæresi laborantis, non excusare ab illius hæresis confessione: quia quòd Confessarius errore priuato aliquid, quòd à pœnitente dicitur pro peccato, & reuera peccatum est, putet non esse peccatum, non facit, quòd postea ab illo etiam peccato directè cum aliis non absoluat. Ideo ex communi Doctorum sensu dixi disp. 21. de pœnit. sect. 4. num. 71. non requiri ad valorem absolutionis, quòd Confessarius de omnibus, quæ audit à pœnitente, iudicet, an sint peccata grauiora, vel leuiora; imò neque an sint, vel non sint peccata: sed sufficere, quòd audiat, & intelligat, ac postea absoluat cum debita intentione. Er paulò antea in disput. 16. sect. 15. num. 604. & sequentibus cum communi sententia probaui, Confessarium errantem ex ignorantia circa maiorem partem peccatorum, & eorum grauitatem, adhuc ab iis omnibus directè absolvere, & ideo pœnitentem carentem alio confessorio docto, debere illi omnia sua peccata integre confiteri: sufficit enim, quòd Confessarius audiat, & intelligat has voces, *occidi hominem*, & earum sensum, licet ob ignorantiam nesciat, an illud sit peccatum mortale, vel etiam peccatum: adhuc enim poterit ab illo etiam directè absolvere, nec postea est obligatio repetendi confessionem illius peccati. Hinc est, quòd si ego sciam meum Confessarium obstinatè tenere, quòd aliquid non sit peccatum, quam opinionem ego improbabilem puto, satisfacio præcepto confessionis confitendo ei peccatum illud, quiddid ipse per errorem putet non esse peccatum, dum tamen error ille non proueniat ex me, qui grauitatem, & circumstantias peccati non benè explicuerim. Sicut ergo non excusor ego in illo casu à confitendo meo peccato Confessario, à quo scio non æstimandum peccatum: sic in casu nostro non excusabitur pœnitens a confitenda sua hæresi Sacerdoti hæretico, à quo scit non æstimandum peccatum.

109

Ratio autem à priori, qua simul soluitur argumentum contrarium, est, quia error priuatus Confessarii circa grauitatem peccati, quòd audit, aut circa malitiam eius non nocet valori absolutionis ritè postea prolata: nam hæc non regulatur in suo valore à iudicio, quòd Confessarius fecit de malitia, aut grauitate peccatorum, quæ audiuit, & intellexit: nec dicit Confessarius explicite, vel implicite, *ego te absoluo à peccatis, quæ iudicauit esse peccata*. Absit talis intentio, aut sensus eorum verborum: sed sensus est, *ego te absoluo à peccatis, quæ mihi confessus es*: loquendo de absolutione directà; nam absolutio indirecta non tam fit ex vi verborum directà; quam quasi per

KKK 2 conco

concomitantiam ex eo, quod gratia sanctifi-
cans non potest mandare ab uno peccato, quin aufe-
rat simul omnia mortalia, quæ secum non com-
patitur. Quamvis ergo Sacerdos hæreticus erro-
re priuato putet penitentem, non esse ligatum
peccato illo hæresis; quod confitetur; absolutio
tamen non dirigitur ab illo errore priuato, sed
habet intentionem soluendi omnia vincula, quæ-
cunque sint ex processu, & confessione sibi
facta dependentia: hic enim est sensus illorum
verborum, quæ dum Sacerdos proferre vult iux-
ta sensum à Christo institutum, vult certe pro-
ferre cum tota efficacia, & vniuersalitate, quam
ex institutione Christi habere possunt. Sicut etiã
Caluinista baptizans, licet errore priuato putet
verba illa formæ esse solum concionatoria, &
non operatoria: quia tamen intentione magis
vniuersali, & efficaci intendit baptizare iuxta
Christi institutionem, habet intentionem pro-
ferendi illa verba iuxta eandem institutionem,
& per consequens verba operatoria, quod idem
in aliis mille exemplis apparet. Si ergo Sacerdos
hæreticus non obstante illo errore potest absol-
uere, & de facto absoluit directè ab illo etiam
peccato hæresis, non potest excusari penitens,
ab eo confitendo, quamvis Sacerdos errore pri-
uato iudicet illud non esse peccatum.

110 Secundum dubium potest esse, an deficiente
Sacerdote, alius, qui Sacerdos non sit, possit hæ-
reticum moribundum, & absolutiōnem peten-
tem absolueri, non quidem à peccato, nec sacra-
mentaliter, sed saltem ab excommunicatione Pa-
pæ reservata. Prima sententia affirmat, quam te-
nent multi quos affert & sequitur Henriquez
lib. 6. de Penitent. cap. 9. num. 3. & quos refert
Suarez disp. 7. de Censuris sect. 6. num. 4. Item
Antonius, Margarita Confess. & Bartholomæus
à Ledesma, quos refert Sanchez lib. 2. in Decalog.
cap. 13. num. 13. eandem probabilem dicunt
Auila, Ioann. Valerius, Ioann. Sancius, & Marti-
nus Ledesma, quos affert Diana parte 3. tract. 4.
de sacram. resolut. 133. quibus addit parte 5. tra-
ctatu 3. de casibus occurrentibus tempore mortis,
resolut. 77. Abbatem, Syluestrum, Armillam, Phi-
lippum de la Cruz, & Philibertum Machinum.
Fundamentum est, quia Ecclesia potuit pro eo
casu hanc facultatem iis omnibus concedere,
cum ad absoluendum à censuris, non sit necessa-
rium sacerdotium: cum ergo necessitas urgeat,
& aliunde omnibus, quibus potuit, nempe om-
nibus Sacerdotibus dederit pro eo casu faculta-
tem absoluendi ab omnibus peccatis, præsumi
debet omnibus etiam aliis, quibus potuit, dedisse
facultatem absoluendi ab omnibus censuris. Vnde
multi ex iis Auctoribus addunt, deficiente
Clerico, posse etiam quemlibet laicum fidelem,
eam absolutiōnem conferre.

111 Secunda sententia communis, & verior id ne-
gat, ita Sanchez & Suarez locis citatis, Molina,
Filliucius, & Bonacina, quos affert, & sequitur
Castro Palao dicta disp. 4. punct. 3. §. 5. num. 14.
Layman, Villalobos, Sorus, Conarruu. & Garzia,
quos affert, & sequitur Diana dicta parte 3. ubi
supra dicta resolut. 133. Ratio est, quia hæc facul-
tas nullibi inuenitur concessa, nec etiam ex vsu
Ecclesiæ colligi potest, imò enim vsus est in con-
trarium: & Tridentinum sess. 14. cap. 7. de sa-
cramento Penitentiae solum dixit: ne occasione
reservationis aliquis pereat, in eadem Ecclesia
Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reserva-

tio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdo-
tes quoslibet penitentes à quibuscumque peccatis,
& Sacerdotibus sit mentio; deinde id fieri dicitur, ne
aliquis pereat. Quæ ratio in casu nostro non pro-
cedit, cum sine absolutione à censura possit quis
absolui, si habuerit contritionem, sine illa autem
refert, quod sepeliri possit in loco sacro, vel quod
Missæ possit pro eo offerri: præsertim cum possit
etiam ad hos effectus absolui ab habente legiti-
mam potestatem. & aliquando etiam expedit
mortuum in his puniri, ut timeantur censuræ,
quæ ad hunc ipsum effectum ordinate sunt, ut
fideles à grauioribus sceleribus terrentur.

Addi potest, si ratio primæ sententiæ efficax
esset, nimium probaret, si enim Ecclesia præsumi-
tur in eo articulo dedisse potestatem absoluendi
à censura omnibus, quibus dare poterat, sicut
potestatem absoluendi à peccatis dedit omnibus
quibus poterat, etiã degradatis, & hæreticis: pos-
se aliquem inferre deficiente laico aliquo viro,
posse etiam feminam fidelem absolueri à censu-
ra in eo articulo: quia de potestate absoluta Ec-
clesiam eam potestatem feminæ potest commu-
nicare, docet Suarez de censuris disp. 2. sect. 3. n. 7.
cum Paludano, Soto, Nauarro, & Vgolino, quos
affert. Adde non deesse qui dicant, posse Pontifi-
cem hanc potestatem communicare homini non
baptizato: sic enim sentit Vgolinus, quem affert
Suarez ibid. num. 12. Nemo autem ex Auctori-
bus primæ sententiæ adhuc eam facultatem in
articulo mortis ad feminas, vel ad infideles ex-
tendit: vereor tamen, ne paulatim ad eos etiam
progrediantur. Non est ergo verum, quod Eccle-
sia pro eo articulo potestatem dedit iis omni-
bus, quibus dare poterat, vrendo tota sua po-
testate.

Facilius admitti posset quod dixerunt Vgoli-
nus, & Paludanus apud Suarez dicta disp. 7. de
Censuris sect. 6. num. 11. deficiente sacerdote, lu-
dicem Ecclesiasticum non sacerdotem qui, alias
potestatem habet excommunicandi, & absoluendi
à censuris posse, absolueri moribundum non
sibi subditum, quem extra illum articulum ab-
soluere non posset. Quia sicut iurisdicctio ad ab-
soluendum à peccatis, quam Parochus habet in
suos subditos, extenditur in articulo mortis ad
subditos alienos, ita iurisdicctio, quam Iudex ille
Ecclesiasticus habet, & potestas absoluendi suos
subditos à censuris, extendi potest ex præsumpta
Ecclesiæ pia voluntate ad subditos alienos.
Quamvis non immerito Suarez addat nec hanc
extensionem fundamentum solidum habere in
iure, vel consuetudine.

Negari tamen non potest primam sententiam
salem ob auctoritatem tot Doctorum probabi-
lem esse, prout fatentur Sanchez, Castro Palao,
Diana, & alij, qui inde inferunt, non solum pos-
se, sed debere laicum in eo casu absolueri mori-
bundum à censuris, quia cum possit sequendo
sententiam probabilem inuare proximum in ea
necessitate constitutum, non potest hoc beneficio
eum licitè priuare. Ego difficile hanc obligatio-
nem in praxi credam, & quidem vsus communis
contrarius est, nam sæpè casus occurrit, & homi-
nes sine copia Sacerdotis moriuntur, nec vquam
laici præsentem eos absolunt; nec Suarez, qui
plures Auctores pro illa prima sententia adducit,
quicquam de hac obligatione intulit. Ratio au-
tem

tem esse potest, quam insinuat idem Suarez *dicta sect. 6. numer. 9.* ad excludendum, cur Ecclesia hanc potestatem solis Sacerdotibus dederit. Quia, inquit, in re, quae solum ad quandam utilitatem pertinet, & valde accidentariam, satis est, ut moraliter loquendo, vix possit accidere casus, in quo non possit per simplicem Sacerdotem huic incommodo provideri: nam & copia Sacerdotis fere semper inuenitur, & casus censura reservata in articulo mortis, non est adeo frequens; ideoque raro accidere potest, ut ob defectum huius potestatis laico concessa detrimentum aliquod magni momenti fideles patiantur. Quam rationem paulo aliter ad nostrum casum applicare possumus hoc pacto. Ecclesia enim non minus, imò magis tenetur ad subueniendum fidelibus in mortis articulo, quam teneatur quilibet priuatus, cum Ecclesia, & Pontifex teneatur ex officio priuatus autem ex charitate solum erga proximum. Si ergo Ecclesia non obitante illo detrimento, noluit laicis, vel etiam non Sacerdotibus eam potestatem absolueri communicare, ut docet communis sententia, & in hac ipsa negatione potestatis Ecclesia non peccat, cur peccabit laicus priuatus, qui ex officio non tenetur, negando vnum illius potestatis; quia multo verius est eum carere: Si enim detrimentum proximi tantum esset, obligaretur Ecclesia ad illud praecauendum: si ergo Ecclesia licite detrimentum illud permittit, ut verior sententia docet, cur peccabit grauius priuatus illud permittendo, praesertim cum ipse non possit tutum remedium dare, sed dubium Ecclesia verò certum, & tutum dare potuisset? Si ergo Ecclesia non peccat contra charitatem, prohibendo fidelibus, ne haereticum v.g. etiam cum signis poenitentiae mortuum sepeliant in loco sacro, vel pro eo publica suffragia offerant, quia licet ea de causa aliquid plus in purgatorio patiat, id tamen expedit ad aliorum terrorem, non peccabit etiam contra charitatem alius, qui ex officio non tenetur ad eum liberandum, si conformet se huic iusta Ecclesiae voluntati, & permittat Ecclesiasticas poenas circa ipsum executioni mandari. Hoc enim totum redundat in bonum fidelium, quod Ecclesia intendit, nempe ad eos deterrandos, & coercendos. Certè non peccauit contra charitatem S. Gregorius Magnus, qui (ut ipsemet refert lib. 4. Dial. cap. 5.) Monacho proprietario cum contritione tamen defuncto sepulcrum in loco sacro negauit, & per triginta ab eius obitu dies suffragia pro ipso non obtulit, quibus diebus elapsis, iussit pro eo missas offerri per alios triginta dies, post quos apparuit defunctus fratri suo referens quomodo in poenis detentus fuisset, & sacrificiis tandem oblati ereptus. Id enim sanctissimus Pontifex prudenter fecit ad deterrandos alios Monachos à vitio proprietatis, prout tenere efficaciter deterriti fuerunt. Non ergo apparet, quod hic sit ex iis casibus, in quibus charitas obligat grauius ad subueniendum proximo, cum possit laicus probabiliter iudicare, Ecclesiam nolle ei in hoc casu tam citò subuenire, sed potius velle, ut ad aliorum exemplum aliquandiu pati permittatur.

115 Exemplo vulgari hoc ipsum declarari potest: finge Petrum à iudice ad mortem damnatum petere, ut eum liberes, quia facultatem à Principe habes reos mortis aliquando liberandi. Quis dicet, re sub peccato graui ad id teneri, nec posse permittere, ut iusta iudicis sententia executioni Card. de Lugo de virtute Fidei diuina.

ni mandetur? Multò autem minus tenereris, si facultas Principis tibi concessa dubia esset, & verius existimares non subsistere. Sic autem se habet laicus, vel non sacerdos in nostro casu: qui ex vno capite scit excommunicatum esse, prohibetur ab Ecclesia sepultura sacra, & suffragiis publicis, & ex alio capite dubitat, an habeat facultatem illum ab hac Ecclesiastica poena liberandi, quae sicut iuste ab Ecclesia inflicta est, ita potest iuste permitti, ut eam patiat. Aliunde esset, si ageretur de salute aeterna illius animae: tunc enim charitas proculdubio obligaret ad ei subueniendum, atque ideo ad hanc obligationem teneretur non solum priuati, sed multò magis Ecclesia, & summus Pontifex, ad quem pertinet eam ex officio procurare.

Addunt aliqui, quando excommunicatus absolueretur à laico, vel à clerico non sacerdote in illo articulo ob defectum sacerdotis, esse procurandam post mortem absolutionem ab illo, cui reservata erat absolutio: quia absolutio prima fuit dubia, atque adeo si falsa esset re ipsa prima sententia, non esset verè absolutus, & careret suffragiis Ecclesiae, perfruerante adhuc efficacia censura non ablata. Ita Sanchez & Castro Palao locis citatis, & Trullench, quem affert, & sequitur Diana *dicta par. 5. ubi supra dist. resolut. 77.* qui tamen non dicunt esse obligationem, sed expedire, ut procuretur ea absolutio. In quo tamen non video, quàm consequenter ij loquantur: quia si agnoscunt obligationem in laico absoluendi, ne defectu absolutionis, quae fortasse prodesse posset, excommunicatus detrimentum patiat, carendo suffragiis publicis Ecclesiae; ob eandem rationem erit obligatio procurandi secundam absolutionem certam, ne forte prior fuerit inualida, & anima patiat, idem detrimentum. Imò, ex vno capite maior erit haec obligatio in haerede, cui magis commendata videtur cura animae defuncti, cui succedit, quàm sit illa alia obligatio in aliquo extraneo, ad quem non spectat ea cura, nisi ex charitate communi. Dixi tamen ex vno capite, esse debere maiorem hanc obligationem: nam ex alio capite erit fortasse minor, nempe ex parte detrimenti, quod defuncto infertur: nam si absque vlla absolutione decedat, nullus sacerdos audebit pro eo offerre sacrificium si verò absoluitur prius à non sacerdote, poterunt postea sacerdotes amplectendo opinionem illam probabilem, applicare illi suas missas; & quamuis opinio de valore absolutionis sit falsa; fructus tamen praecipuus sacrificij proveniens à Christo offerente, illi proderit, si decessit in gratia. Nam Ecclesia potest quidem prohibere, ne offeram sacrificium pro aliquo; si tamen ego vel ex ignorantia, vel etiam ex malitia offero, non potest impedire, ne fructus praecipuus sacrificij illi prosit: haec enim applicatio pendet à sola mea voluntate, ut notauit *diff. 19. de Eucharistia sect. 10. numer. 185.* quare absolutio illa etiam si sit falsa, faciet saltem per accidens quod fructus sacrificiorum, quae alias pro eo non offerrentur, illi profint omnibus tamen pensatis videtur haeres magis obligari ad procurandam defuncti absolutionem, cum eius personam gerat, & eius causam agere debeat.

Secundus casus principalis, quo absolutio aliquando dari potest ab alio, quàm ab eo, cui erat reservata, solet assignari quando excommunicatus est taliter impeditus, ut non possit vlllo modo

Excommunicatus in quo alioquin potest ab alio absolui, quàm ab eo cui excommunicatio erat reservata.

modo adire eum, cui absolutio referatur: de hoc tamen dixi satis *disput. 20. de Penit. sect. 10. numer. 218. & sequentibus*, & videri posset Hurtado in *presenti dicta disput. 84. sect. 9. §. 169. & sequentibus*.

117 *An penitens non habens Confessarium à quo directè possit absolui ab hæresi, vel ab excommunicatione, possit ab alio approbato directè absolui ab aliis peccatis, & indirectè à peccato hæresis, non tamen ab excommunicatione ob hæresim contracta.* De quo agit Hurtado in *presenti dicta disput. 84. sect. 7. sub sect. 3. per totam*. Ego autem egi de eodem puncto *disput. 14. de Euch. sect. 5. per totam*, & præsertim à n. 99. & ex ibi dictis constat posse etiam in peccato hæresis eum casum occurrere; ubi etiam dictum est quid tunc penitens agere debeat, & an sit obligatio confitendi sacerdoti inferiori peccatum etiam illud reservatum, à quo ipse non potest directè absolui, & alia, quæ circa hoc punctum desiderari possent.

SECTIO IV.

De aliis penis spiritualibus hæreticorum.

118 *Hæreticorum pena spiritualis, non posse in loco sacro sepeliri.* **A**liæ assignari solent hæreticorum pœnæ spirituales, de quibus nunc breuiter agendum. Prima esse potest, ne possit in loco sacro sepeliri quam pœnam primo loco ponit Castro Palao *1. tom. tract. 4. disput. 4. punct. 4. num. 1.* & colligit ex cap. *quicumque*, de hæreticis in sexto ubi glossa idem docet, & Farinacius *de hæresi, q. 192. toto §. 3. à num. 38.* qui aduertunt hoc intelligi de eo, qui ita notorie hæreticus obijt, vt nulla possit tergiversatione celari: hunc enim qui præsumpsit in loco sacro sepeliri, eo ipso manet excommunicatus. De illo tamen textu & de hac prohibitione an sit intelligenda de omnibus hæreticis diximus *supra disput. 14. sectione 4. §. 5. dub. 5. & disputatione 20. de Eucharistia sect. 2. num. 56.*

119 *Irregularitas, peculiaris titulus pœnæ hæresis.* Secunda pœna assignari solet irregularitas, quam non solum incutunt hæretici ex infamia, quæ oritur ex notorietate criminis gravissimi, quæ communis est aliis criminibus generantibus infamiam, & non habet locum nisi in publicis, & notoriis; sed peculiari etiam titulo ratione hæresis, quæ ipso facto reddit hæreticum irregularem. Quare sententia satis communis, & probabilissima docet, quemlibet hæreticum externum etiam occultum esse ipso facto irregularem. Ita pluribus citatis Sanchez *lib. 2. in Decalog. capit. 25. numer. 2.* & alij plures, quos affert, & sequitur Suarez in *presenti disput. 21. sect. 5. num. 1. & disput. 43. de censuris sect. 1. Castro Palao dicto punct. 4. num. 2.* Filiucius, Cominch, & Bonacina apud Dianam *1. parte tract. de Bulla Cruciatæ resolut. 114.* Rodericus, Vgolino, Farinacius, Reginaldus, quos affert & sequitur idem Diana *2. parte tract. 1. miscell. resolut. 24.*

Alij tamen non contemnendi doctores putant hæreticum occultum non esse irregularem, nam textus omnes de notorio solum loqui videntur. Hanc sententiam probabilem esse dicunt. Henríquez Eman. Sa, Sayrus, & Auila, apud Sanchez, ubi *supra num. 1. qui num. 18.* fatetur hanc irregularitatem esse valde dubiam. Vnde probabile hoc esse fatetur etiam Castro Palao *dicto num. 2. & Reginaldus in praxi rom. 2. lib. 3. tract. 2. cap. 15. numer. 183.* & Diana *1. parte ubi supra dicta resolut. 114.* qui alios auctores addit *2. parte ubi supra dicta resolut. 24.* & *4. parte tract. 2. de irregularit. resolut. 46.* Et denique hanc sententiam, vt veritorem amplectitur Hurtado in *presenti disput. 87. sect. 1. §. 10.* & mihi etiam probabilis videtur, omnia enim quæ pro contraria afferuntur, probabilem habent solutionem, & non sunt multiplicandæ irregularitates, ubi clarè non constant.

Afferri solent ad eam irregularitatem probandam aliqua antiqua decreta, ex Gregorio Magno in *c. nos consuetudinem*, dist. 12. & ex 7. Synodo in cap. *conuenientibus* 1. q. 7. & ex Leone Papa in cap. *saluberrimum*; eadem causa, & quæstio, sed reuera ea decreta non satis id probant: nam in primis ex iis constat potius ab antiquo id obseruatum, vt clerici, sacerdotes, & Episcopi ab hæresi reuerentes, in suo saltem gradu benigne reciperentur, & retinerentur, non tamen ad altiorum ascenderent; non erant ergo irregulares: nam irregularis non posset exercere ordinem præa susceptum. Deinde in iis omnibus sermo erat de hæreticis notoriis, de quibus Prælati dubitabant, an eos possent, aut deberent in suorum graduum ministerio relinquere. Vnde considerandum etiam est, ea decreta non tam regulam, & legem tradere ipsius hæreticis conuersis, quid ipsi agere debeant, quàm Prælati, quomodo se erga eos deberent gerere: sunt ergo leges, quas obseruare debent Prælati, quando eos Ecclesiæ reconciliant, non tamen videntur leges, quas ipsi debeant in seipsum exsequi, quando secreto, & in foro conscientiæ Ecclesiæ reconciliantur. Afferri etiam solet ex Innocentio III. in cap. *Inter sollicitudines* de purgat. canon. ubi laudatur Archiepiscopus, quod Decanum de hæresi suspectum suspendit à beneficio, & statuitur, quod si in purgatione defecerit omnino priuetur. Sed tamen ipse Suarez dicta *disput. 43. de censur. sect. 1. num. 3.* fatetur, ibi non agi aperte de irregularitate, & crimen illud fuisse cum infamia publica: Nec magis vrget, quod alij afferunt ex Alexandro IV. in cap. *Quicumque* §. *hæretici* de hæresi in 6. ubi præcipitur, ne hæretici, aut illorum filij, fautores, & receptatores, admittantur ad vllum beneficium, vel officium publicum. Inde tamen non potest colligi irregularitas, cum non prohibetur vltus ordinum: nec etiam de hæretico occulto: alioquin filius illius, qui semel solus in cubiculo peccauit contra fidem, esset irregularis, quod nemo diceret.

Magis posset vrgeri Breue quoddam Clementis VII. (non Clementis VIII. vt per errorem citatur apud Suarez *ubi supra numer. 2. & num. 8.*) quod incipit: *Cum scitis*, & refertur apud Pennam in fine directorij inquisit. Vbi Pontifex concedit inquisitoribus facultatem dispensandi in irregularitate cum hæreticis occultis: supponit ergo, hæreticos etiam occultos esse irregulares. Respondetur tamen in primis aliquos

aliquos putare non adstringi concessionem illam ad hæreticos omnino occultos, sed extendi ad eos, qui non sunt iudicialiter inquisiti, sed solum extraiudicialiter comparentes, quod indicare videntur verba illa concessionis: *Vobis enim, ac Vicariis præfatis extraiudicialiter Lutheranos occultos, & non inquisitos per ordinarium, siue alios indices, &c.* Nam Lutherani non solent appellari, qui semel in cubiculo hæresim internam signo aliquo externo expresserunt, sed qui sectam illam profitentur, qui occultis dicuntur quoad forum iudiciale: ita Hurtado ubi supra. §. 7. Sed quidquid de hoc sit, responderi potest stante opinione contraria probabili, & satis communi, prudenter peti potuisse facultatem à Pontifice ad dispensandum cum hæreticis occultis, quos communis satis doctorum sententia iudicat esse irregulares.

123 *Qua notorietas requiratur ad hanc irregularitatem.* Hinc oritur dubium, quæ notorietas requiratur ad hanc irregularitatem, an sufficiat notorietas facti, an verò requiratur notorietas per iudicis sententiam. Respondetur de notoriis ad minus notorietate qualibet etiam facti loqui decreta supra citata: & ita fateatur Hurtado ubi supra. §. 8. & consuetudo ac praxis id satis declaravit: ij enim omnes dispensatione indigent. Quæ etiam praxis, & vltus declaravit hanc irregularitatem non esse sicut illam, quæ præcisè ex infamia facti oritur, quæ ablata infamia eo ipso absque alia dispensatione cessat: nam hæreticus semel notorius manet irregularis, donec dispensetur: quod fieri potuit, parum quia quantumcumque emendetur, semper manet illa macula hæresis præterita, quæ illum reddit minus aptum ad dignitates, & munera Ecclesiastica: partim quia potuit satis condignè hæc pœna imponi hæretico notorio, vt fideles magis ab eo crimine terrentur: non sic autem expediebat fortasse hæreticos omnino occultos eadem pœna punire, ne cogentur suam hæresim secretam, quam secreta etiam pœnitentia explauerant, manifestare, quod illis difficilimum esset, propter infamiam, quam incurrerent apud Catholicos, & propter alia inconuenientia.

124 *Quis possit in hac irregularitate dispensare.* Consequenter queri solet, quis possit in hac irregularitate dispensare: Certum est posse summum Pontificem. Dubium est ergo primò, de Episcopo: & distinguendum est de hæretico notorio, & de occulto. Nam si occultus contrahit irregularitatem, & indiget dispensatione, videtur hæc facultas concessa Episcopis in Tridentino sess. 24. cap. 6. de reformatione, vbi generaliter illis datur facultas dispensandi in omni irregularitate proveniente ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario. Aliqui tamen volunt exceptam etiam intelligi implicitè hæresim, propter regulam communem, quod in concessionem aliorum casuum non intelligitur hæresis, nisi exprimitur. Ita Maiolus apud Sanchez. dicto cap. 25. num. 15. Suarez verò dicta sect. 1. num. 7. putat satis exprimi ibi hæresim; cum paulò post explicetur absolutio etiam ab hæresi occulta Episcopo committi, cum certis limitationibus, cum quibus dispensatio etiam in irregularitate censetur concessa: id enim significant verba illa generalia *idem, & in hæresi crimine, &c.* quæ ad omnia præcedentia referri videntur. Sed tamen Sanchez n. 16. meritò putat verba illa solum referri ad absolutionem, de qua proximè actum fuerat.

Addit tamen in generali concessionem dispensandi in irregularitate ex delicto occulto comprehensam fuisse etiam irregularitatem ex hæresi; atque ideo absque iis limitationibus, cum quibus postea conceditur absolutio. Nam licet in concessionem facultatis ad absolendum non intelligatur hæresis, nisi exprimitur: id tamen non procedit in facultate ad dispensandum: nam strictior est reservatio hæresis quoad absolutionem, quàm quoad dispensationem: sicut è contra difficilius est dispensatio irregularitatis homicidij voluntarij, quàm absolutio ab eo peccato, à quo omnes confessarij absolute possunt de iure communi, nisi Episcopus id sibi referuet; dispensare tamen nemo potest nisi solus Papa, qui rarissimè dispensat. Differentia autem oritur ex diuersitate horum peccatorum, quæ diuersas exigunt medicandi rationes: quare eandem sententiam tenent Hurtado ubi supra §. 13. qui alios affert; item Farinacius de hæresi, quest. 192. num. 79. Castro Palao dicto puncto 4. num. 3. qui idem dicunt, etiam si facultas ibi data ad absolendum ablata hodie sit per Bullam Cœnæ: nam ablata facultate ad absolendum, non auferretur illa aliq ad dispensandum, & Bulla Cœnæ nihil dicit de facultatibus ad dispensandum, sed solum de facultatibus ad absolendum ab illis casibus; quod mihi etiam satis probabile videtur, & pro ea sententia quam ipse etiam sequitur, plures affert Diana 2. part. tract. 1. miscell. resol. 24.

Opponit tamen sibi Sanchez ubi supra n. 17. argumentum, quod dicit esse satis difficile, ex cap. Cum illorum, de sentent. excom. vbi generaliter dicitur, Episcopum non posse dispensare in iis casibus, in quibus non potest absolute: quia ablata facultate ad minus, qualis est facultas ad absolendum, auferretur facultas ad maius, qualis est ad dispensandum. Vnde illam regulam inferunt glossa, Abbas, Felinus, & alij ibi quod qui absolute non potest, nequit etiam dispensare. Quod argumentum tanti ponderis est apud Suarez ubi supra num. 7. vt propter illud fateatur reuocata per Bullam Cœnæ facultate Episcopi ad absolendum ab hæresi, intelligi reuocatam facultatem dispensandi in irregularitate ex hæresi occulta.

Sed tamen Filliucius tom. 1. tractat. 20. cap. 9. num. 246. dicit in illo textu supponi potius, maius quid esse posse absolute, quàm posse dispensare, atque ex eo quod Episcopus in casu ibi adducto non poterat dispensare, inferre Pontificem, quod neque possit absolute: quem sensum dicit constare legenti, & obseruandum esse contra glossam, & alios, qui corrumpunt textum. Quam explicationem laudat, & approbat Diana 2. part. tract. 1. miscell. resol. 14. Quam tamen negare non possum esse singularem, & contra communem interpretum sensum: quare oportet verba illius textus in medium proferre, vt eam examinemus.

Casus itaque ibi propositus erat, quid agendum sit cum iis, qui cum essent excommunicatiore irreti ob violentas manus in Clericos iniectas, quæ excommunicatio Apostolica Sedi reservata est; Ecclesiasticos tamen ordines susceperunt. Quos Pontifex diuidit in duas classes. Primam eorum, qui scienter susceperunt ordines. Secundam eorum, qui ex obliuione criminis, vel iuris ignorantia id fecerunt. Quæ distinctio ne supposita sic statuit. *Primos si fuerint sacula-*

126 *Quid agendum cum excommunicatis ob violentas manus iniectas, qui ordines susceperunt.*

res Clerici, à susceptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos: in reliquis casibus, tam Archiepiscopi, quam Episcopi absque mandato Sedis Apostolicæ specialis, dispensandi facultatem se nouerint non habere, quibus etiam est absolutio talium interdicta: cum maiora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen huiusmodi Romani Pontificis auribus intimari, ut ab eo secundum rigorem, vel aequitatem responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. Postea verò subdit quid faciendum sit cum regularibus, in iis casibus. Quidam ergo, nempe Filliucius, & Diana, in verbis illis, cum maiora intelligantur illis prohibita, &c. dicunt rationem reddi, non cur non possint Episcopi dispensare, sed cur non possint absolvere: nempe quia cum non possint dispensare, quod est minus, non poterunt absolvere, quod est plus quam dispensare: quare ex negata facultate ad dispensandum infertur negata ad absolendum, non verò è contra. Alij verò interpretes dicunt, rationem non reddi, cur non possint absolvere, sed cur non possint dispensare, quod probat Pontifex in illis verbis: quibus etiam est absolutio talium interdicta, cum minora intelligantur illis prohibita, &c.

127

Hæc secunda communisque interpretatio videtur mihi legitima, & genuina illius textus. Primò quia alioquin videretur sibi Pontifex in hoc eodem capite contradicere: nam reipsa postea loquens de regularibus, concedit Abbatibus facultatem absolendi subditos ab ea excommunicatione, exceptis quibusdam casibus grauioribus, negat tamen facultatem dispensandi cum iis, qui scienter cum tali excommunicatione ordines suscepissent: pluris ergo facit Pontifex facultatem illam dispensandi, quam absolendi, siquidem illam Abbatibus regularibus negat; hanc verò concedit. Secundò quia verba illa, quibus est etiam absolutio talium interdicta: non videntur posse afferri, nisi ut rationem ad probandum non posse ab Episcopis dispensari, non verò ut conclusionem probandam: quia casus ibi propositus, de quo Pontifex consulebatur, non erat an Episcopi possent illos absolvere: de hoc enim non fuerat dubitatum, imò ad proponendum dubium tunc occurrens supponitur in ipso initio illius capituli absolutioem illam esse soli Pontifici reservatam his verbis: cum illorum absolutio, qui pro violenta manuum iniectioe in clericos labem excommunicationis incurrunt (quibusdam casibus à predecessore nostro exceptis) sedi duntaxat Apostolica referuetur: nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi, Ecclesiasticos ordines accipere non formidant: quia autem de his fieri debeat, Apostolicum sepius oraculum imploratur. Vbi vides vnum supponi, nempe absolutioem esse reservatam Pontifici; alterum quæri, nempe quid agendum cum iis, qui excommunicati ordines acceperunt. Non ergo erat, quod rediret Pontifex ad probandum id, quod supponebatur, nempe Episcopos non posse absolvere, sed id solum affert ad probandum id, de quo quærebatur, nempe illos non posse dispensari ab Episcopis, quia eos nec possunt absolvere. Terriò denique hoc ipsum colligitur ex verbis immediate sequentibus: nam postquam dictum est Episcopos, non posse dispensare, qui nec ab-

soluere possunt, cum maiora illis intelligantur prohibita, quibus vetita sunt minora: statim immediatè subditur: Poterunt tamen huiusmodi Romani Pontificis auribus intimari, ut ab eo secundum rigorem, vel aequitatem responsum prodeat, &c. Quæ verba loquuntur plane de dispensatione, de qua Pontifex iudicaturus dicitur, an expediat, remisso Ecclesiastico rigore, aliquando concedere. Consideranda autem et illa aduersariua, tamen, quæ refertur debet ad præcedentia: non ergo erat sermo in proximè præcedentibus de probanda carentia facultatis, in Episcopo ad absolendum, sed potius ad dispensandum, quæ probata fuit ex eo, quod nec absolvere posset. Quare stabili, quod Episcopus dispensare non possit, optimè subiungitur: Poterunt tamen huiusmodi, &c. Quasi dicat, licet non possint ab Episcopo dispensari, non tamen manent sine remedio, sed poterit Papa deus informari, ut iudicet, an cum iis dispensare expediat. Quare iuxta illam communem interpretationem rectè omnia in textu coherent nec alia sine violentia posse videtur adhiberi.

Solum posset obici in fauorem illius alterius interpretationis, quod in 2. parte illius capituli Pontifex agens de regularibus, non solum statuit, quis possit vel non possit cum illis eo casu dispensare, sed etiam, quis debeat eos ab ea censura absolvere: ergo fatendum est, ne doctrina circa sæculares fuerit diminuta, utrumque etiam circa illos statum fuisse à Pontifice nempe circa dispensationem, atque etiam circa absolutionem: quare verba illa, quibus etiam est absolutio talium interdicta non fuerunt solum adducta ad probandum non esse dispensandos ab Episcopo, sed potius ut conclusionem statutam circa facultatem ad absolendum. Ad hoc tamen responderi potest negando consequentiam: nam circa sæculares solum quærebatur de dispensatione, ideo nihil oportebat circa illos statuere de absolutione: circa Regulares verò voluit Pontifex ea occasione aliquid nouum statuere in ordine ad absolutionem, & mitigare rigorem antiquum in fauorem status Religiosi: ideo non mirum, quod de utraque facultate decreuerit quid faciendum: cum non posset nouum ius introduci sine decreto nouo, quod, tamen nouum ius circa absolutionem sæcularium inducere noluit.

Relicta ergo ea interpretatione, remanet difficultas supra proposita ex illo textu contra facultatem Episcopi perseverantem ad dispensandum ablata per bullam cœnæ facultate ad absolendum. Ad quam difficultatem Sanchez ubi supra num. 18. dicit regulam ibi statutam à Pontifice veram esse, quod ablata facultate ad minus, auferretur etiam facultas ad id quod est plus: quæ regula bene applicatur ad casum illum: nempe facultas dispensandi cum clerico male ordinato, plus est, quam facultas illum absolendi à censura Canonis: non tamen applicari bene regulam illam ad nostrum casum, quia reservatio absolutionis ab hæresi strictissima est: quare si compararetur cum facultate ad dispensandum in hac irregularitate adeo dubia ex hæresi occulta, non maior, sed potius minor a stimanda erit facultas hæc ad dispensandum, quam illa ad absolendum, unde ex reuocatione huius non arguitur reuocata esse & illa alia.

Hæc responsio probabilis est & in eius confirmationem

tionem ponderari potest, quod Paulus III. in bulla sua edita anno 1549. quae incipit *licet debuerim*, concessit Generali Societatis facultatem dispensandi cum omnibus suis subditis, qui vota religiosa in Societate emisissent, in omni irregularitate, (excepta, ex homicidio voluntario, bigamiae, & mutilatione membrorum) pro utroque foro, atque adeo in irregularitate etiam ex haeresi occulta proveniente; & tamen in eadem Bulla negavit eidem Generali facultatem eisdem absolventi à relapsu in haeresim, & aliquibus aliis. Pluris ergo faciebat absolutionem ab his criminibus, quam dispensationem ab iis irregularitatibus. Et haec quidem responsio ad praesentem difficultatem sufficeret. Ceterum, ut verum fatear ego aegre concedam regulam illam, cum tota illa vniuersalitate, ut quando aliquis habet iam facultatem ad duos actus non subordinatos, sed disparatos, si auferatur illi facultas ad faciliorem, intelligi debeat eo ipso ablata ad alium difficiliorem. Quod quidem in genere loquendo non videtur esse verum. Nam si subditus religiosus facultatem habeat generalem à suo Praelato exeundi, domo & facultatem etiam habeat dandi vnum librum alteri religioso, quamvis prima facultas maior sit, quam secunda, reuocata tamen hac secunda non ideo censeatur reuocata prima: imò licet utraque esset in eodem genere, ut si facultatem haberet dandi vni quinque libros, & alteri vnum, reuocata hac secunda non censeatur prima reuocata. Quod idem cum proportionem dicendum videtur de facultatibus à summo Pontifice concessis: si enim summus Pontifex reuocat vnum priuilegium, vel facultatem alicui religioni concessam, non ideo censeatur reuocare omnia alia priuilegia, vel facultates maiores illi religioni concessas, quarum usus constare potest sine usu illius, quae reuocatur, quod patet ex usu, & praxi: saepe enim Pontifex ex causa reuocat aliquod speciale priuilegium alicuius Ordinis, nec ideo religiosi putant se iam carere aliis omnibus priuilegiis, & facultatibus maioribus: cum ergo Episcopi ex Tridentino haberent duas facultates diuerfas, alteram ad dispensandum in irregularitate ex haeresi occulta, alteram ad absoluentem ab haeresi occulta, non est cur reuocata secunda censeatur reuocata prima, cuius usus stare potest sine secunda, nempe ad dispensandum cum haeretico iam absoluto à Pontifice, vel ab alio habente facultatem absoluenti.

131 Solum obitare videntur verba dicti cap. cum illorum, ubi ex carentia potestatis ad absoluentem infertur carentia potestatis ad dispensandum. Ad id tamen dicere possumus ibi non probari ex reuocatione minoris facultatis reuocatum esse maiorem, sed ex carentia minoris probari carentiam maioris. Quando enim vnus habet duas facultates, & auferatur illi minor, non ideo auferatur illi maior, ut diximus, quia potest intercedere causa specialis ut auferatur vna, quae non cogat ad auferendam alteram etiam maiorem. Quando verò aliquis praetendit sibi ex officio competere facultatem ad aliquem actum, tunc bene arguitur ex carentia potestatis ad minus in eodem genere carentia potestatis ad id, quod est plus. Hoc autem videtur esse argumentum, quo Pontifex vtitur in illo textu: non enim negat, posse Episcopis concedi à Pontifice potestatem dispensandi cum haeretico, non concessa eis facultate absoluenti: imò id fieri posse supponit

ibi Pontifex, dum monet Episcopos, quod absque mandato Sedis Apostolicae specialis dispensandi facultatem se nouerint non habere. Habent ergo ex concessione sedis Apostolicae, quando id eis conceditur, quamvis non concedatur facultas absoluenti, quae non solet Episcopis cum commissione ad dispensandum delegari. Quod ergo Episcopi ex se, & sine concessione Pontificis, non possint dispensare cum haeretico, probat bene, quia ex se & sine simili concessione, non possunt illum absolvere: quod quidem est minus, & magis videbatur eis ex officio competere: nam Episcopus ex officio potest ab omnibus peccatis suos subditos absolvere: quam Potestatem abstulit Pontifex quoad absolutionem ab haeresi, eam sibi referuando: dispensatio autem irregularitatis non competit Episcopo ex officio; quia cum irregularitatis sit lex vniuersalis, & Principis superioris, in qua inferior dispensare non potest, non habet ex officio suo Episcopus potestatem dispensandi cum irregulari. Si ergo non potest absolvere haeticum, quod quidem ex officio competere videbatur Episcopo, nisi Papa prohibuisset, quanto minus poterit ex officio, & sine concessione Pontificis dispensare cum haeretico, quod est dispensare in lege superioris, & quod ex officio non competit inferiori: Hoc est argumentum optimum, quod ibi vtrius Innocentius, non verò negat, posse facultatem ad dispensandum concedi à Papa, sine facultate ad absoluentem, aut utraque concessa utramque reuocari, eo ipso, quod facultas ad absoluentem reuocatur: Et haec dicta sunt pro explicatione illius textus, qui magnum negotium facessit Sancio, & Suario, ut diximus, & qui, ne nimium conebat, ab omnibus explicandus videtur.

132 Aduerte tamen, si sermo sit, non de dispensatione simpliciter, ut haeticus conuersus promouetur ad ordines, sed solum ut ministret in iis, quos habebat, potuisse Episcopos de iure antiquo cum haeticis etiam notoriis ad hoc dispensare, ut colligitur ex 7. Synodo, & aliis decretis supra relatis, in quibus statuitur posse eos haeticos recipi in eodem gradu quem habebant, quod necessario intelligendum videtur ex voluntate Episcoporum: nam si sermo esset de summo Pontifice, is potest etiam concedere ut ad altiore promoucantur, ut obseruauit Suarez dicta disp. 43. de censur. num. 6. vnde id concedit Sanchez dicto cap. 25. num. 14. & Suarez ibidem: licet postea disp. 21. de fide, sect. 5. num. 2. id videatur negare. Addunt tamen Pium V. Inquisitori Generali Hispaniae prohibuisse, ne dispensaret, ut promouerentur, vel etiam ut promoti sacerdotes ad ministerium altaris accederent anno 1557. ut refert Penna in director. inquisit. 3. part. quest. 126. comment. 175. Vnde inferunt, Episcopis etiam ablatam hanc potestatem quoad sacerdotes, & à fortiori, nec Episcopos ab haeresi reuerentes posse ab alio, quam à Summo Pontifice, ad actus Pontificales admitti: praesertim cum Episcoporum causa in negotio haeticis sint Papae reueruata in cap. Inquisitores, de haeret. in 6. Hurtado verò disp. 87. sect. 3. §. 27. multum dubitat, quod ablata sit Episcopis ea facultas, Primò quia non satis constat de ea prohibitione: Secundò quia illa prohibitio facta est inquisitori non Episcopis. Tertio quia ad summum facta est pro Hispania, non pro aliis locis: quare concludit, Episcopos in Hispania non posse licet cum sacerdo

sacerdotibus dispensare. Ego credo nec validd, quia causæ hæreticorum ibi auocata sunt ad inquisitores cum Ordinario, qui sine illis non potest in foro externo de hæreticis cognoscere. Si autem inquisitores ibi non possunt cum sacerdote hæretico notorio dispensare, nec Episcopus quidquam sine illis potest in foro externo, Consequens est, vt Episcopi facultas ibi non deseruiat: quod idem erit, vbi cumque Episcopi non possunt sine inquisitoribus de hæreticis cognoscere: nam sicut non possunt sine inquisitoribus condemnare iudicialiter Reum, ita nec in foro externo absolute, vt cum aliis multis probat Diana *part. 4. tract. 5. de Confessariis sollicitantibus resol. 53*. Aduertendum item est, an ij aliunde incurrerint suspensionem ex eo, quod ordinati sint ab Episcopo hæretico, vel schismatico & quis possit ab ea absolueri: de qua videri potest Suarez *disp. 31. de censuris sect. 1. à num. 61*, atque etia, an incurrerint irregularitatem aliam, ex eo quod exercuerint actus ordinis, vel celebrauerint cum excommunicatione, vel suspensione, in qua irregularitate, quando ex delicto non occulto procedit, nemo nisi Summus Pontifex, vel ex eius speciali commissione dispensare potest.

133
Inquisitores an possint cum hæretico conuerso dispensare in hac irregularitate.
Secundò dubitari solet de inquisitoribus, an possint cum hæretico conuerso dispensare in hac irregularitate. Pro sententia affirmante affert aliquos Auctores Diana *4. part. tract. 8. de officio & potestate inquisitorum resolur. 85*: qui fundantur in concessione illa Clementis VI I. suprà relata. Illa tamen loquebatur solum de hæreticis occultis; deinde fuit fortasse solum personalis pro illis, quibus facta fuit. Hurtado dicta *disp. 87. §. 31*. dicit fortasse posse illos dispensare cum hæreticis occultis pro foro conscientie, de quo tamen constat nobis non potest, nisi ex eorumdem inquisitorum testimonio. Alij absolute negant eos posse dispensare, ita Sanchez dicto *capite 25. numero 19*. Suarez *disputatione 43. de censuris, sectione 1. numero 5*. Sanctarellus, & alij quos affert, & sequitur Diana *loco citato*, & cum id non possint, nisi ex concessione Papæ, quandiu de ea non constat, non est cur aliter dicamus. Et quidem etiam quo ad occultos limitatam fuisse inquisitorum potestatem à Pio V. vidimus suprà.

134
An Prælati regulariū erga suos subditos.
Dubitari posset de Prælati regularium erga suos subditos; de hoc tamen consulenda sunt privilegia, & facultates singulorum ordinum, quorum Prælati sciunt, quousque eorum facultas ex summorum Pontificum concessione extendatur: nec vidi adhuc reuocationem harum facultatum, nisi earum, quæ viuæ vocis solum oraculo fuerant concessæ. Nam licet facultates ad absoluerendum per Bullam cænæ reuocentur; iam diximus non intelligi à ipso reuocari facultatem concessam ad dispensandum in irregularitate cum eo, qui iam sit legitime absolutus.

§. I.

De Pena infamie.

135
Pœnam infamie ipso iure incurrunt hæretici.
Tertia pœna numerari potest infamia, quam certum est hæreticos ipso iure incurrere, ex cap. *excommunicamus* 1. §. *credentes* de hæreticis, & ex cap. *statutum*, eod. titi. n. 6, & ex cap. *Infames* 6. quæst. 1. & ex Authent. *Gazaros*, in

principio Cod. de hæreticis, & ex l. *cunctos* per pulos. Cod. de summa Trinit. & aliis quæ congerit Farinacius de hæresi quæst. 189. num. 4. Suarez in *presenti disp. 21. sect. 5. num. 3*. qui notat, hanc infamiam consistere in hoc, quod infamibus omnes portæ ad qualibet dignitates claudantur, iuxta regulam communem in regula infamibus. 88. de reg. iuris in sexto. Vnde hæretici non admittuntur in testes, vt dixit S. Augustin. epist. 50. ad Bonifacium comitem, quia nulla fides debetur testimonio illius, qui fidem negat testimonio diuino; in odium tamen eiusdem hæresis admittuntur testes hæretici ad conuincendam hæresim alterius hæretici. Dubium est, an hæc pœna incurratur ante sententiam, & an ab hæretico occulto.

P. Suarez loco proxime citato in *presenti n. 4. & disp. 48. de censuris sect. 1. à num. 16*. nimis stricte loquitur dicens incurrere ante sententiam & ab hæretico omnino occulto, qui licet non perdat famam quoad notitiam actualem aliorum, atque adeo non incurrat infamiam quoad substantiam, incurrat eam quoad effectus iuris, qui sunt inhabilitates ad officia, &c. Quare ab illo puncto irritæ erunt actiones exigentes ad iuramentum talem habitatem; licet plerumque propter communem errorem, & titulum coloratum fortiantur effectus ex lege *Barbarius*. ff. de offic. Prætor. Ratio autem est, quia alioquin nihil amplius operabitur verbum illud, *ipso iure*, si expectanda est sententia, à qua si infamia inferatur; iam non à iure, sed ab homine iudice inferetur.

Alij dicunt, non incurrere ante sententiam declaratoriam criminis, licet non requiratur sententia condemnans ad infamiam; ita cum aliis Sanchez *lib. 2. in Decal. cap. 26. num. 1*. Hurtado dicta *disp. 87. sect. 4. Castro Palao, dicto tract. 4. disp. 4. puncto 4. num. 4*. Addunt tamen Sanchez, & Castro Palao, hoc intelligi de infamia iuris, nam infamia facti contrahetur ipso facto, quod crimen notorium fiat, abque alia sententia; quam infamiam facti notat idem Sanchez num. 2. aboleri per factum contrarium.

Posset media via excogitari, & dici, non requiri sententiam declaratoriam criminis ad hanc pœnam incurrendam, sed sufficere notorietatem non solum per sententiam, sed etiam per factum ipsum, ita vt vbi primum crimen factum est publicum, incurratur, & ad hoc addi verba illa *ipso iure*, quasi lex ipsa posita notorietate abque opera iudicis inferat illam pœnam. Hæreticum tamen occultum, quandiu occultus manet, eam non incurrere, quia licet incurrat alias pœnas spirituales, vt excommunicationem, & similes, id tamen in pœna infamie non procederet etiam quoad illius effectus. Nam effectus infamie non aliter imponuntur in pœnam hæretico, quam vt effectus infamie, ex qua oriuntur si ergo infamia ipsa quoad substantiam non incurratur ab hæretico occulto, vt fatetur Suarez, quia adhuc retinet suam famam, imò, & ius ad illam conservandam; atque adeo peccarent contra iustitiam qui eum infamarent: non potest deficiente causa contrahere inhabilitatem, & alios effectus, qui solum vt effectus infamie deberent incurrere. Nota tamen cum Sanchez vbi suprà posse aliunde ratione excommunicationis, vel ex alio capite incurrere ab hæretico occulto aliquam inhabilitatem, & incapacitatem ad beneficia, vel ad aliquam aliam: nunc tamen loquimur de illis effectibus, qui

precise ratione infamiae prouenire deberet. Hanc autem mediam sententiam videtur amplecti Lorca in presenti disp. 47. num. 3. quamvis non satis clare loquatur, & illi fauent plures dicentes, haereticum occultum non incurere infamiam, quos affert Sanchez ubi supra.

138

Dixi, posse hanc viam mediam excogitari, ut satisfaceret praesenti difficultati, & argumentis Suarij. Nolo enim nunc decidere quaestionem aliam magis vniuersalem, an in eiusmodi poenis inhabilitatis ad officia, priuationis vocis, & alias similes requiratur sententia declaratoria criminis ad eas incurrendas, quando in ipsa lege additur, ipso iure, & absque alia declaratione. Scio namque sententiam esse multorum Doctorum, adhuc non incurri ante talem sententiam, de qua videri possunt vltra alios Sanchez lib. 3. de matrimonio disp. 5. §. 2. num. 5. & lib. 9. disp. 30. n. 2. & lib. 2. in Decal. cap. 22. num. 20. & cap. 39. n. ultimo, & alij, quos affert Castro Palao 1. tom. tract. 3. disp. 2. puncto 2.

§. II.

De poena priuationis beneficiorum,
& aliis poenis.

139

Haereticus priuatur beneficiis, & officiis acquisitis, & inhabilis redditur.
Quarta poena haeretici est, quod priuatur beneficiis, & officiis acquisitis, & inhabilis reddatur ad futura. Et quidem quod attinet ad futura, non est difficultas, quia cum haereticus sit excommunicatus, atque, si est notorius, sit irregularis, collatio beneficij eo ipso erit irrita. Praesertim cum expresse in iure irrita reddatur talis collatio facta haeretico in cap. 2. §. haeretici, de haereticis in 6. ubi si quid tale factum fuerit, irritum, & inane declaratur, ut cum aliis docet Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 26. num. 4. Obseruat autem Hurtado dicta disp. 87. §. 20. & sequentibus, verba illius textus intelligi de haeretico notorio quare occultus, si sit reconciliatus, & absolutus, non erit incapax beneficij acquirendi cum iam non sit incapax ratione excommunicationis, nec ex alio capite sit haec incapacitas in iure expressa. Quod etiam tenet Castr. Palao 1. tom. tract. 4. disp. 4. puncto 5. §. 2. Addendum tamen videtur, non acquirere ius omnino firmum ad illud beneficium, sed infirmum, & irritabile; nam si postea probabitur in iudicio haeresis praeterita, sicut declarabitur à die commissi criminis priuatus beneficio, quod habebat ante haesim, ut mox videbimus, ita à fortiori declarabitur quoad effectum irrita collatio beneficij facta post haesim. Quod saltem videtur concedendum in sententia communi dicente, confiscari omnia bona haeretici vsque ad sententiam acquisita, etiam si aliqua acquisierit post haesim relictam: & absolutionem in foro conscientiae impetratam, quam cum aliis defendit Suarez disp. 22. sect. 1. num. 15. de quo dicemus disp. sequenti agentes de poenis temporalibus haeticorum: eadem enim ratio videtur de beneficio, ac aliis bonis, ut omnia acquirantur solum amissibiliter, post sententiam subsequenter.

140

An à die commissi delicti incurratur priuatio beneficii ante haesim habitam.
Difficultas est de priuatione beneficij ante haesim habiti, an à die commissi delicti incurratur, ita ut ante vllam sententiam amittat reuera haereticus titulum, quem habebat. Prima sententia affirmat quam tenent innumeri ex

Theologis, & Iuristis, quos affert, & sequitur Sanchez dicto c. 26. tom. 6. Suarez etiam disp. 43. de Consumis sect. 1. n. 4. Farinacius, Gonzales, & alij quos affert, & sequitur, Castro Palao, dicto puncto 5. num. 4. Alij dicunt non perdit titulum vsque ad sententiam. Pro qua plures referunt Sanchez ubi supra num. 5. & Suarez in presenti disp. 21. sect. 5. num. 18. qui magna ex parte ad eam accedit moderando id, quod in priori loco de censuris tenuerat.

141

Controuersia haec iam ferè reducitur ad quaestionem de nomine, ut notauit etiam Hurtado dicta disp. 87. sect. 2. §. 15. Quod si aliquid est de re, id non est magni momenti quod attinet, ad praxim. Nam Sanchez, Castro Palao, & alij plures doctores primae sententiae fauentur, non debere haereticum ante sententiam dimittere beneficium antea legitime acquisitum, sed posse illud retinere, percipere fructus, resignare in fauorem tertij, permutare &c. quia ratione possessionis legitimae haec omnia potest; quae tamen sequuta sententia rescinduntur, sicut si facta non essent, & repetuntur fructus omnes; imò addit Sanchez num. 8. requiri non solum sententiam, sed sententiae executionem per iudicem factam, ante quam reus non tenetur ex se beneficium dimittere, nisi forte iudex in sententia praeciperet, ut reus beneficium dimitteret. Rursus Suarez in praesenti loco citato, Hurtado dicta sect. 2. & alij concedentes manere titulum, vsque ad sententiam, fatentur tamen sequuta sententia eam retrahere ad diem commissi delicti, & omnia perinde haberi ac si fuissent irrita. Vnde resignatio, vel permutatio, medio tempore facta, non potuit ius firmum, & irreuocabile in alium transferre, sed infirmum, & reuocabile dependenter à sententia, si postea subsequatur: sicut etiam fructus interim percepti manent obnoxij confiscationi, sicut alia bona. Potest item impetrari beneficium illud tanquam iure vacans, quidquid sit an conferri possit non citato illo, qui possidet.

142

Restat ergo solum dissensio, an haereticus medio illo tempore dicendus sit habere titulum, an verò solum possessionem praestantem eisdem effectus, quos praestaret titulus; in quo placet magis modus loquendi Suarij in 2. loco, & Hurtadi, & in quem tandem deuenit Castro Palao ubi supra num. 6. in fine, manere aliqualem titulum vsque ad sententiam, & non meram possessionem: si enim titulum nullum habet, non apparet, quomodo non indigeat noua collatione ad illud beneficium perpetuo retinendum, ad percipiendos, & distrahendos fructus, & ad illud resignandum, & transferendum in alium, in quem non poterit transferre titulum, quo ipse omnino caret. Melius ergo dicitur vel priuarum quidem fuisse titulo sub conditione futura, id est si sententia sequitur, ut loquitur tandem Castro Palao: quare adueniente postea sententia purificatur conditio, & verificatur semper caruisse titulo: vel certe melius dici potest retineri totum titulum, infirmum tamen, & periculo expositum, quatenus ob crimen commissum, si postea probetur, & feratur sententia, poterit non solum priuari, sed per fictionem iuris retrahere sententia ad diem commissi criminis, sicut si eo die titulum perdidisset, licet reuera illum non perdidisset.

An haereticus medio illo tempore dicendus sit habere titulum.

Quamuis autem plura decreta afferri soleant ad

ad probandum statim hæreticizum manere priuatum ipso iure beneficiis, ea tamen omnia bene explicant Suarez, & alij, quia in illis omnibus, vel est sermo de priuatione per iudicem exequenda, vel nimium probarent, nempe nec fructus beneficij ante sententiam percipi, aut possideri posse, quod tamen aduersarij non contendunt. Affertur etiam solet motus proprius Pij V. qui incipit, *cum ex Apostolatus*, & refertur à Peña in fine directorij inquisitorij inter litteras Apostolicas, ubi Pius V. beneficia ob hæresim vacantia referuat Apostolicæ Sedis prouisioni: unde arguere volunt, quod ipso iure vacent. Sed tamen ipse Pontifex non decernit, quando vacent: an post, an ante sententiam, sed solum vult quodcumque vacent, pertinere ad prouisionem Sedis Apostolicæ.

Aduertunt prædicti Doctores, lata sententia exigendos esse pro fructu omnes ab hæretico perceptos, nec posse ab ipso partem aliquam retineri eo prætextu, quod sit pars correspondens ministerio, & labori a se exhibito: cum enim bona omnia hæretici confiscantur, pars illa etiam labori correspondens debet confiscari, ita Sanchez n. 11. Castro Palao ubi supra num. 6. post medium, & Hurtado ubi supra §. 18.

144 Dubium est, an si hæreticus resipiscat, possit, & debeat etiam in foro externo sua beneficia retinere. Aliqui affirmant, & colligunt ex cap. *ad abolendam*, versiculo *presenti* de hæreticis, ubi postquam dictum est, hæreticum omni beneficio, & officio spoliatum Ecclesiastico, relinquendum esse Curie sæculari, additur; *nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidem Catholicam uertatur, sponte recurrere, & errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis publicè confiteri abiurare, & satisfactionem congruam exhibere.* Affertur etiam ab Hurtado §. 24. ex Bonifacio VIII. in cap. *statutum*, de hæreticis in 6. ubi statutum prædecessorum suorum, quod hæretici, & eorum filij non admittantur ad aliquod beneficium moderatur, & postea addit, hoc intelligendum, de hæreticis, qui non egerunt penitentiam. Hic tamen textus parum urget, quia illa exceptio penitentium refertur solum ad penam, & inhabilitatem filiorum: quamuis enim antea de hæreticis, & eorum filiis, actum fuerat, postea id, quod dictum fuerat de filiis, limitat Pontifex dicens, id intelligi solum de filiis eorum, qui sine penitentia decesserunt: non dixit intelligi solum de hæreticis, qui penitentiam non egerunt, sed de filiis eorum.

145 Alij tamen vniuersaliter dicunt, non obstante penitentia, priuari suis beneficiis. Alij distinguunt; nam si seipsum deferat sponte, ut absoluantur, vel certe, quandiu durat tempus gratiæ, seu ante receptas probationes fateatur, & conuertatur, dicunt, non priuandum beneficiis. Alij id extendunt ad totum tempus ante sententiam definitiuam. Auctores eorum sententiarum vide apud Castro Palao ubi supra num. 7. Ego puto in primis eos, qui se sponte deferunt, ut absoluantur, etiam si non in solo foro conscientie, sed etiam iudicialiter absoluantur, posse retinere sua beneficia, quia illi non tam per sententiam damnantur ut hæretici, quam absoluntur, & hanc credo esse praxim. Quando verò ab alijs deferuntur, & per sententiam declarantur, & condemnantur tanquam hæretici, priuatio beneficiorum

consequitur iure ipso, nec videtur posse ab inquisitoribus impediti, sed à solo summo Pontifice, ut fatentur Sanchez ubi supra n. 13. Castro Palao num. 8. Hurtado §. 24. Quod tamen videtur intelligendum, nisi inquisitores facultatem habeant temperandi, aut remittendi aliquando ex causa rationabili penas non solum, quæ ab homine imponendæ essent, sed quæ ab ipso iure sine iudicis ministerio imponuntur, qualem diximus esse beneficiorum priuationem.

Pœna hæc extensa est in cap. *quicumque* §. *ad hæc*, de hæreticis in 6. ad eos, qui ad preces hæreticorum, vel credentium, receptatores, defensorum, vel fautorum eorum, dignitates, personatus, & quæcumque alia Ecclesiastica beneficia sunt adepti, quos Papa ex tunc eis priuat in perpetuum: imò si scienter acceperunt, prohibet ne ad alia vel similia in perpetuum admittantur: Circa quem textum Castro Palao ubi supra num. 9. notauit Primò, preces debere esse efficaces. Secundò hoc ipsum constare debere accipienti: quod secundum verissimum est loquendo de inhabilitate ad alia beneficia, ad quam incurrendam Pontifex addidit conditionem illam, quod scienter acceperit, quod tamen cum ad alia non addiderit, imò condistinxit vnum casum ab alio, non video, quo fundamento possit ad primam etiam priuationem exigi. Nec mirum quod ignoranter accipiens priuetur beneficijs, enim potuit fieri in odium personæ intercedentis, ut contingit in Simonia per tertium casum, & in ordinato ab hæretico, aut excommunicato, & alijs multis. Magis credo id, ad quod aliquantulum inclinatur idem Auctor ibi, nempe inhabilitatem ad alia beneficia, non esse penam ipso iure incurrendam, sed iudicis ministerio, cum Pontifex solum dicat, non admittantur.

Aliæ pœnæ spirituales addi solent, de quibus Suarez in *presen. dist. dist. 2.1. sect. 5. a. n. 6.* nempe priuari potestatis ordinis, & Iurisdictionis spiritualis. Quod attinet tamen ad potestatem ordinis, certum est, eam non admitti per hæresim, cum sit indebilis, quare hæreticus reconciliatus non indiget noua ordinatione, ut possit ordinis actus exercere, atque etiam durante hæresi valde eos exercet. Quod Suarez num. 11. extendit ad sacramentalia, qualis est consecratio Ecclesiæ, benedictio aquæ, & similia, quæ licet fortasse Ecclesia possit reddere irrita, non tamen id inuenitur fecisse; nec expediebat, ut qui valde potest consecrare Eucharistiam, non possit valde eam benedicere. Prohibetur tamen hæreticus durante hæresi, eos actus exercere, cum sit excommunicatus. Imò aliqua huiusmodi, si ab hæretico fiant, Ecclesia reddit irrita quoad vsum, quatenus ordinatus ab hæretico: g. prohibet ne ministrat in ordine suscepto: quo pacto intelligitur aliqui antiqui dicentes eam ordinationem irritam esse.

Quod denique attinet ad Iurisdictionem spirituales: certum est per hæresim, & eius excommunicationem deperdi ex parte hæretici, quod commune est omnibus excommunicatis, excommunicatione maiori. Dixi, ex parte hæretici; quia post Extraneantem *Ad custandam*, possunt alij fideles licite in omnibus communicare cum excommunicato non denunciato, & ab illo recipere absolutionem validam, sicut alij omnes

omnes actus iurisdictionis Ecclesiasticæ, & spiritualis validi erunt, licet ipse excommunicatus illicitè ex parte sua eos exerceat, saltem quando non est ab aliis requisitus, quod pertinet ad materiam de censuris, nec habet aliquid speciale in hæretico, ut notavit idem Suarez n. 15.

DISPUTATIO XXIV.

De pœnis temporalibus, & corporalibus hæreticorum.

SECTIO I. De pœna confiscationis bonorum hæreticis imposita.

II. De pœnis corporalibus, & in primis de pœna capitali.

III. De aliis pœnis corporalibus, & temporalibus.

NOTITIA, & praxis harum pœnarum ferè tota pertinet ad forum externum, & ideo latè de iis agunt doctores Iurista, quamvis ex Theologis satis diffusè de his egerint Sanchez dicto lib. 2. in Decal. & Castro Palao dicto tract. 4. qui videri possunt. Ego enim Theologo solum offeram notitiam brevem ad dirigendam conscientiam pœnitentis, vel consulenti, reliqua verò apud Iuristas, vel apud prædictos Theologos videre poterit, occurrente fortasse casu difficiliore, qui latissimè omnia profequuntur.

SECTIO I.

De pœna confiscationis bonorum hæreticis imposita.

Errum est, hanc pœnam tam iure Canonico, quam Civili hæreticis esse impositam, in l. *Manicheos*, cum duabus sequentibus; Authent. *Gazaros* Cod. de hæret. *liquisquis*, & l. *ultima* Cod. ad leg. *Iuliam* Maiest. & l. *ultima* Cod. de honor. præscript. in cap. *vergentes*: de hæret. cap. *secundum leges*, eod. tit. in 6. Quamvis autem hæc pœna redundet aliquando indirectè in damnum filiorum Catholicorum, & ideo olim ea bona dabantur filiis Catholicis, qui in ea successuri erant, saltem quoad legitimam: quod etiam approbatum fuit in Concil. Toleran. 4. cap. 60. relato in cap. *Iudei* 1. q. 4. Postea tamen in totum applicata fuerunt fisco propter criminis atrocitatem, & damnum illud filiorum per accidens est sicut enim idem damnum incurrisset, si parens ludo, vel scortationibus bona dissipasset, sic parente Reo factò læsæ Maiestatis diuinæ, censetur quod æquivalenter is bona sua dissipavit, cum eo ipso, ea omnia fisco obligata reddiderit.

² Dubitatur primò, An hæc pœna incurrat ipso iure à die criminis commissi, & ante sententiam criminis declaratoriam. Sententia negans tribui solet Soto, lib. 1. de *Instit. quest.* 5. & Nauarro in *summa* cap. 23. num. 66. sed tamen Suarez in *presenti* disput. 21. sect. 2. num. 4. bene *Card. de Lugo* de *virtute* Fidei diuina.

eos Auctores explicat distinguens inter confiscationem, & priuationem bonorum: & dicit hæc secundam non incurri ante sententiam, de qua loquuti sunt illi doctores, quia ut mox videbimus non possunt ab hæretico auferri bona, ante sententiam. Pœna tamen confiscationis incurritur à die commissi criminis, quando lex non committit iudici, ut eam imponat, sed lex ipso iure imponit, prout fit in casu hæresis, ut constat ex dicto cap. *Cum secundum leges*. Constat etiam à posteriori ex effectibus; quia alienationes illo medio tempore factæ ab hæretico in præiudicium fisci postea sequuta sententia rescinduntur, ut suppono ex dicendis: ergo iam erat fisco ius aliquod acquisitum, nempe per pœnam confiscationis incurram: nam confiscari bona nihil aliud est, quàm dare fisco ius ad illa bona. Hinc oritur alius effectus, quod scilicet mortuo hæretico ante sententiam, & antequam accusetur si postea iuridicè constat de hæresi defuncti, & condemnatur possunt eius bona ab hæredibus repeti, quod in aliis criminibus communiter non fit, nec hæres potest conueniri, nisi lis contestata iam fuisset ante mortem delinquentis, ut habetur in l. *ex indiciorum* ff. de accusationibus. Habebat ergo iam fisco à die criminis ius contra bona hæretici, ratione cuius bona manent obligata & transeunt cum suo onere. Hæc autem pœna confiscationis incurritur, etiam si hæresis sit omnino occultata dum tamen sit externa, ut cum aliis notat idem Suarez vbi supra numero septimo.

Hinc oritur secundum dubium, an hæc pœna locum habeat circa bona solum, quæ tunc habet hæreticus, quando peccat, An etiam circa omnia futura. Prima sententia dicit, comprehendere omnia bona, etiam acquisita post sententiam. Secunda dicit solum comprehendere bona, quæ habebat tempore delicti, non verò quæ acquirunt postea ante sententiam. Auctores videri possunt apud Sanchez dicto lib. 2. in Decalog. c. 14. Cæterum primam sententiam omnes ferè recipiunt: & constat ex cap. *filius* versic. *verum cum talis*, de pœnis, lib. 6. ex l. *si mandauero* §. *is cui* ff. mandati, in quibus regula generalis traditur, quòd post publicationem bonorum, si quid de nouo Reus acquirit, sibi acquirit, & non fisco, nec aliquid speciale quoad hoc in hæresi statuitur. Videatur Suarez vbi supra numero 13.

Difficultas est de bonis acquisitis medio illo tempore inter crimen, & sententiam. Et quidem si hæresis durauit toto illo tempore, non potest esse quæstio, quia totum illud est tempus criminis commissi, quo sicut successiue durat crimen ita successiue incurritur pœna confiscationis bonorum, iam tunc acquisitionum. Vnde etiam si post primam hæresim pœnitentiam egisset, si tamen postea iterum peccauit hæresi externa, certum videtur confiscari omnia bona tempore pœnitentiae acquisita, cum vltimum delictum afferat nouam pœnam confiscationis bonorum præsentium. Aduertit autem bene Suarez num. 14. etiam si actus hæresis transeat, quandiu tamen non retractatur, omnia bona, quæ successiue acquiruntur esse confiscationi obnoxia, quia censetur virtualiter hæresis manere, & quia ille verè adhuc est, & dicitur hæreticus, & omnia hæretici bona confiscantur. Nec dissentit Sanchez dicto lib. 2. c. 14. num.

LLI

num.